Dogfen ir Cyhoedd

Dr Gwynne Jones
Prif Weithredwr – Chief Executive
CYNGOR SIR YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL
Swyddfeydd y Cyngor - Council Offices
LLANGEFNI
Ynys Môn - Anglesey
LL77 7TW

Ffôn / tel (01248) 752500
Ffacs / fax (01248) 750839

RHYBUDD O GYFARFOD	NOTICE OF MEETING
PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU	AUDIT AND GOVERNANCE COMMITTEE
DYDD MAWRTH, 28 MAWRTH 2017 am 2 y p'nawn	TUESDAY, 28 MARCH, 2017 at 2:00 p.m.
SIAMBR Y CYNGOR, SWYDDFEYDD Y CYNGOR, LLANGEFNI	COUNCIL CHAMBER, COUNCIL OFFICES, LLANGEFNI
Swyddog Pwyllgor — Ann Holmes 01248 752518	Committee Officer

AELODAU / MEMBERS
Cynghorwyr / Councillors:-

Annibynnol / Independent

Jim Evans, Dafydd Rhys Thomas a Richard Owain Jones

Plaid Cymru / The Party of Wales

John Griffith (Is-Gadeirydd/Vice-Chair), Alun W Mummery a Nicola Roberts

Grwp Chwyldroad/Revolutionist Group

Peter S.Rogers

Heb Ymaelodi/Unaffiliated

R Ll Jones (Cadeirydd/Chair)

ALEODAU LLEYG / LAY MEMBERS

Mr Richard Barker a Mrs Sharon Warnes

R H A G L E N

1 **YMDDIHEURIADAU**

2 **DATGANIAD O DDIDDORDEB**

Derbyn unrhyw ddatganiad o ddiddordeb gan unrhyw Aelod neu Swyddog parthed unrhyw eitem o fusnes.

3 **COFNODION CYFARFOD 9 CHWEFROR, 2017** (Tudalennau 1 - 6)

Cyflwyno cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu a gynhaliwyd ar 9ed Chwefror, 2017.

4 **CYNLLUN STRATEGOL ARCHWILIO MEWNOL 2017/18 - 2019/20 A CHYNLLUN BLYNYDDOL 2017/18** (Tudalennau 7 - 44)

Cyflwyno adroddiad y Rheolwr Archwilio Mewnol.

5 **ARCHWILIO ALLANOL: CYNLLUNIO ARBEDION - CYNGOR SIR YNYS MÔN** (Tudalennau 45 - 64)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151.

6 **ARCHWILIO ALLANOL : CYNLLUN ARCHWILIO DRAFFT 2017 - CYNGOR SIR YNYS MÔN** (Tudalennau 65 - 86)

Cyflwyno Cynllun Archwilio drafft 2017.

7 **BLAEN RAGLEN WAITH** (Tudalennau 87 - 92)

Cyflwyno Blaen Raglen Waith y Pwyllgor wedi'i diweddaru.

8 **PENODI AELODAU LLEYG** (Tudalennau 93 - 98)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151.

Y PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 9 Chwefror, 2017

PRESENNOL:	Y Cynghorydd R. Llewelyn Jones (Cadeirydd) Y Cynghorydd John Griffith (Is-Gadeirydd) (o eitem 4 ymlaen) Y Cynghorwyr Jim Evans, Alun Mummery, Peter Rogers, Dafydd Thomas Aelodau Lleyg: Mr Richard Barker a Mrs Sharon Warnes
WRTH LAW:	Prif Weithredwr Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 Rheolwr Archwilio Mewnol (SP) Prif Swyddog Gwarchod y Cyhoedd (DR) (ar gyfer eitem 3) Swyddog Pwyllgor (ATH)
YMDDIHEURIADAU:	Y Cynghorwyr Richard Owain Jones, Nicola Roberts
HEFYD YN BRESENNOL:	Y Cynghorydd Ieuan Williams (Arweinydd), Mr Gwilym Bury (yn arwain ar Archwilio Perfformiad - Swyddfa Archwilio Cymru)

---

1 DATGANIADAU O DDIDDORDEB

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiadau o ddiddordeb.

2 COFNODION Y CYFARFOD A GYNHALIWYD AR 6 RHAGFYR, 2016

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod diwethaf y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu a gynhaliwyd ar 6 Rhagfyr, 2016 a chadarnhawyd eu bod yn gywir.

Materion yn codi –

Dywedodd y Rheolwr Archwilio Mewnol wrth y Pwyllgor fod Mr Ivan Butler, sef Pennaeth Archwilio Mewnol Cyngor Sir Ddinbych, wedi dechrau gweithio ar gynnal yr asesiad cymheiriaid o Wasanaeth Archwilio Mewnol Cyngor Sir Ynys Môn, a hynny'n unol â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus. Dywed y Safonau bod raid cynnal asesiad allanol o'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol o leiaf unwaith bob 5 mlynedd gan aseswr neu dîm asesu annibynnol a chymwys o'r tu allan i'r sefydliad. Bwriedir adrodd ar ganlyniad yr asesiad i gyfarfod nesaf y Pwyllgor ar ddiwedd mis Mawrth.

3 ARCHWILIAD GAN YR ASIANTAETH SAFONAU BWYD

Cyflwynwyd i'w ystyried gan y pwyllgor, adroddiad y Prif Swyddog Gwarchod y Cyhoedd ar ail ymweliad yr Asiantaeth Safonau Bwyd (ASB) ag Ynys Môn ar 15 a 16 Medi, 2016 i ddilyn i fyny'r cynnydd a wnaed ers archwiliad gwreiddiol yr Asiantaeth o Wasanaeth Bwyd a Phorthiant yr Awdurdod ym mis Gorffennaf, 2014.

Dywedodd y Prif Swyddog Gwarchod y Cyhoedd ei fod wedi adrodd yn flaenorol i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ym Medi 2015 ar y Cynllun Gweithredu a'r cynnydd a wnaed ar ôl archwiliad gwreiddiol yr

DRAFT

Asiantaeth Safonau Bwyd a gynhaliwyd ym mis Gorffennaf, 2014. Adroddwyd ar nifer o ganfyddiadau yn dilyn yr archwiliad a arweiniodd at 40 o argymhellion gan dîm Archwilio'r Asiantaeth Safonau Bwyd. Crynhoir prif ganfyddiadau'r archwiliad gwreiddiol yn adran 2.1 o'r adroddiad. Ymatebwyd i'r argymhellion drwy lunio Cynllun Gweithredu yn ymhelaethu ar sut y byddai pob argymhelliad yn cael sylw. Ailymwelodd tîm Archwilio'r Asiantaeth Safonau Bwyd â'r Awdurdod ym mis Medi, 2016 er mwyn asesu'n ffurfiol y cynnydd a wnaed yn erbyn yr adroddiad llawn; roedd hyn yn golygu ymweld â'r safle a llunio adroddiad wedyn ar ffurf Cynllun Gweithredu wedi'i ddiweddaru. Mae'r adroddiad dilyn-i-fyny yn dangos bod cynnydd da wedi ei wneud ar y rhan fwyaf o'r camau gweithredu y cytunwyd arnynt, gyda 22 wedi eu cwblhau a chynnydd da wedi ei wneud gyda 10 arall. Dim ond ar gyfer 4 cam gweithredu y barnwyd bod y cynnydd a wnaed yn gyfyngedig ac nid oedd dim un o'r camau gweithredu heb gael sylw o gwbl; ni roddwyd prawf ar 4 eitem oherwydd na fu unrhyw weithgaredd yn y meysydd gwaith penodol hynny. Rhestrir y 4 mater a oedd angen y sylw mwyaf ym mharagraff 3.3 yr adroddiad, ac 'roeddent yn cynnwys datblygu mwy ar y Cynllun Darparu Gwasanaeth. Mae'r Gwasanaeth yn rhagweld y bydd yn gallu cwrdd â'r holl gamau gweithredu erbyn mis Ebrill, 2017. Mae'r diffyg adnoddau staffio i gwrdd â'r targed o ran nifer yr Arolygiadau Hylendid Bwyd a Safonau Bwyd yn parhau i fod yn bryder yn erbyn cyllideb sy'n gostwng ar gyfer Gwarchod y Cyhoedd. Cyfeirir at y diffyg adnoddau staffio a'r goblygiadau o ran mynd i'r afael â'r arolygiadau a oedd wedi cronni ym mharagraffau 2.3 i 2.6 yr adroddiad. Mae gwaith gorfodaeth o ran Rheolaethau Porthiant yn cael ei wneud ar y cyd ar draws Gogledd Cymru ac mae'n cwrdd â'r argymhellion a nodwyd gan adroddiad yr ASB. Nid yw'r ASB yn bwriadu dychwelyd i'r Awdurdod i wirio'r camau sy'n weddill gan y byddant yn cael sylw fel rhan o unrhyw ymweliadau posib â'r Awdurdod yn y dyfodol.

Ystyriodd y Pwyllgor yr adroddiad a gwnaeth y pwyntiau canlynol -

- Cydnabu'r Pwyllgor y cynnydd a oedd wedi'i wneud wrth fynd i'r afael â'r rhan fwyaf o'r argymhellion a wnaed gan yr Asiantaeth Safonau Bwyd a llongyfarchodd y Gwasanaeth am hynny.
- Nododd y Pwyllgor y cyfnod o amser rhwng yr archwiliad gwreiddiol gan yr ASB a'r ail ymweliad i wirio a oedd y camau gweithredu'n cael sylw ac i edrych ar y cynnydd a wnaed. Mewn achosion lle'r oedd materion penodol wedi eu nodi, nododd y Pwyllgor fod angen i'r Asiantaeth ddilyn-i-fyny yn fwy prydlon i sicrhau bod camau gweithredu'n cael sylw priodol ac i sicrhau cydymffurfiaeth.
- Nododd y Pwyllgor fod digonolrwydd adnoddau staff yn parhau i fod yn fater a allai amharu ar y gwasanaeth wrth iddo geisio cyflawni ei gyfrifoldebau o ran arolygu safonau bwyd a hylendid bwyd yn effeithiol (mae'r arolygiadau hylendid porthiant bellach yn cael eu gwneud drwy drefniant cydweithio). Ceisiodd y Pwyllgor sicrwydd bod y Gwasanaeth yn hyderus bod ganddo'r adnoddau angenrheidiol i allu rheoli'r llwyth gwaith arolygu ac i atal y llwyth gwaith a oedd wedi cronni rhag cynyddu ymhellach. Dywedodd y Prif Swyddog Gwarchod y Cyhoedd bod y gwasanaeth, ers dwy neu dair blynedd bellach, wedi bod yn cael anhawster recriwtio staff yn lle staff sy'n absennol a bod hynny, ynghyd â chynnydd yn y galw am arolygiadau bwyd o ganlyniad i'r system sgorio hylendid bwyd, wedi bod yn heriol. Mae hyn wedi arwain at ôl-groniad o arolygiadau y mae angen ei glirio. Neilltuwyd arian o fewn cyllideb y gwasanaeth i wneud y gwaith sydd wedi cronni, ond bu'n anodd recriwtio staff dros dro. Fodd bynnag, mae'r ôl-groniad o arolygiadau hefyd yn cael sylw yn fewnol. Trawsnewidiwyd ac ailstrwythurwyd y timau o fewn y Gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd ym mis Ebrill, 2016 i fynd i'r â'r afael heriau sy'n wynebu'r gwasanaeth ac mae hyn wedi arwain at drefniadau staff mwy hyblyg a'r gallu i gyfeirio staff i weithio yn y meysydd lle mae'r galw ar ei fwyaf. Mae'r newidiadau a wnaed yn dal i wreiddio o ran datblygu'r sgiliau a'r cymwyseddau i ymgymryd â mwy nag un swyddogaeth.
- Mewn cyd-destun o gynnydd yn y sector bwytai a bwyta allan, nododd y Pwyllgor ei bod yn hanfodol monitro a gorfodi safonau bwyd yn effeithiol gan ei fod yn faes risg ac oherwydd y gall goblygiadau digwyddiad bwyd fod yn ddifrifol. Dywedodd y Prif Swyddog Gwarchod y Cyhoedd fod arolygu busnesau newydd yn flaenoriaeth ar gyfer y gwasanaeth (roedd 113 eleni yr oedd angen eu harolygu); nid yw'r busnesau hyn yn cael sgôr risg hyd nes iddynt gael eu harolygu. Er bod twf yn y busnes bwyd yn rhywbeth cadarnhaol ac i'w groesawu, mae'n creu galw am y gwasanaeth. Mae gan Ynys Môn safonau bwyd da / proffil hylendid da o ran nifer y safleoedd sydd â sgôr hylendid bwyd o 4 neu 5. Rhoddir sgôr risg i adeiladau ac fe arolygir y rheini yr

DRAFT

ystyrir eu bod yn rhai risg uwch bob 6, 12 neu 18 mis tra bod y rhai risg is yn cael eu harolygu bob 2 flynedd.

- Gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad ar faint o arian mae'r Gwasanaeth yn gallu ei gynhyrchu trwy godi tâl am arolygiadau ac a oes mwy y gellid ei wneud i gynyddu refeniw. Dywedodd y Prif Swyddog Gwarchod y Cyhoedd na chodir tâl am yr arolygiad cyntaf a wneir gan y gwasanaeth ond ei fod yn codi tâl am yr ail arolygiad os oes materion i'w dilyn-i-fyny, a hynny oherwydd eu bod yn digwydd y tu allan i'r rhaglen. Mae'r Asiantaeth Safonau Bwyd wedi cyhoeddi papur gweithio sy'n cynnig y gellir codi tâl am lawer iawn mwy o'r gwaith a wneir gan awdurdodau lleol yn y maes hwn er mwyn adennill costau.
- Awgrymodd y Pwyllgor fod angen i'r Cynllun Darparu Gwasanaeth ganolbwyntio ar feysydd risg fel bod adnoddau'n cael eu targedu ar gyfer y meysydd y mae'r angen mwyaf amdanynt h.y. meysydd blaenoriaeth a nodwyd fel rhai risg uwch. Nododd y Pwyllgor fod yr egwyddor hon yr un mor berthnasol i wasanaethau eraill.
- Nododd y Pwyllgor y sylwadau a wnaed drwy e-bost gan yr Is-Gadeirydd nad oedd yn bresennol ar gyfer yr eitem hon a chytunwyd y byddent yn cael eu cyfeirio ymlaen at y Prif Swyddog Gwarchod y Cyhoedd.

Penderfynwyd derbyn yr adroddiad fel un a oedd yn darparu sicrwydd bod cynnydd da wedi ei wneud o ran gweithredu'r argymhellion a wnaed yn sgil archwiliad yr Asiantaeth Safonau Bwyd a bod amserlen ar gyfer cwblhau'r camau sy'n weddill.

DIM CAMAU GWEITHREDU PELLACH YN CODI

4. ADRODDIAD GWAITH GAN Y GWASANAETH ARCHWILIO MEWNOL

Cyflwynwyd i sylw'r Pwyllgor, adroddiad y Rheolwr Archwilio Mewnol ar berfformiad y Gwasanaeth Archwilio Mewnol hyd yma mewn perthynas â Chynllun Archwilio 2016/17.

Adroddodd y Rheolwr Archwilio Mewnol fel a ganlyn -

- Mae'r adroddiad yn dadansoddi perfformiad y Gwasanaeth Archwilio Mewnol am y cyfnod 1 Ebrill, 2016 hyd at 31 Rhagfyr, 2016 ac fe'i cefnogir gan Atodiadau A i G sy'n rhoi manylion am y cynnydd a wnaed yn erbyn targedau perfformiad ar gyfer 2016/17 a'r gwaith a wnaed gan y Gwasanaeth yn ystod y cyfnod.
- Mae nifer y dyddiau gwaith a neilltuwyd ar gyfer gwaith sy'n mynd rhagddo yn ystod 2016/17 hyd at ddiwedd mis Rhagfyr, 2016 yn cyfateb i 111.55 diwrnod a daw'r dyddiau hyn o'r ddarpariaeth oedd yn weddill ar gyfer gwaith o'r fath yn y flwyddyn flaenorol.
- Mae'r rhestr o dargedau perfformiad ar gyfer y cyfnod a ddaeth i ben ar 31 Rhagfyr, 2016 yn Atodiad A yn dangos bod 56.06% o'r archwiliadau a gynlluniwyd wedi'u cwblhau hyd at 31 Rhagfyr, 2016 yn erbyn targed blynyddol o 80%.
- Cynhaliwyd 2 o archwiliadau ychwanegol nad oeddent wedi eu cynllunio yn ystod y cyfnod o 1 Ebrill i 31 Rhagfyr, 2016, sef cyfanswm o 10.36 o ddiwrnodau gwaith fel y nodir yn Atodiad B.
- Rhoddir crynodeb o'r holl waith archwilio a gwblhawyd yn ystod y flwyddyn hyd yma gan gynnwys gwaith a oedd yn mynd rhagddo o 2015/16 yn Atodiad D. Nid oedd dau o'r archwiliadau a gynlluniwyd ac a gwblhawyd ers 1 Medi, 2016 yn darparu lefelau cadarnhaol o sicrwydd. Aseswyd mai dim ond sicrwydd cyfyngedig y gellid ei roi mewn perthynas â Gorchmynion Llys Gofal Plant dan y Gyfraith Gyhoeddus a'r Trefniant Comisiynu Tai Gofal Ychwanegol. Crynhoir manylion yr archwiliadau yn Atodiad D i'r adroddiad.
- Ar 31 Rhagfyr, 2016, 'roedd y gyfradd ganrannol ar gyfer gweithredu argymhellion y gwasanaeth archwilio mewnol yn 82%.'Roedd graff yn dangos dadansoddiad o weithrediad yr argymhellion fesul gwasanaeth i'w weld yn Nhabl 2. Mae'r argymhellion sydd heb eu gweithredu ar 31 Rhagfyr, 2016 wedi eu rhestru yn Atodiad E.
- Mae rhestr o'r 10 o'r archwiliadau dilyn-i-fyny a gynhaliwyd yn ystod y cyfnod o 1 Ebrill i 31 Rhagfyr, 2016 i'w gweld yn Atodiad F. Mae'n dangos nifer yr argymhellion a dderbyniwyd ac a weithredwyd gan reolwyr ym mhob maes, ynghyd â barn archwilio ddiwygiedig am ddigonolrwydd yr amgylchedd rheolaethau mewnol.

DRAFT

- Mae crynodeb o'r ymchwiliadau arbennig a gynhaliwyd gan y Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn ystod y cyfnod i'w weld yn Atodiad G; mae'r rhain yn cyfateb i 141.08 ddiwrnodiau.
- Collwyd 5 diwrnod gwaith oherwydd salwch hyd at y cyfnod a ddaeth i ben ar 31 Rhagfyr, 2016 yn erbyn targed blynyddol o 45 diwrnod.
- Mae dadansoddiad o berfformiad y Gwasanaeth yn ystod y cyfnod dan sylw yn dangos bod lefelau perfformiad ar darged. Fodd bynnag, bydd gallu'r gwasanaeth i gyflawni'r Cynllun Gweithredu'n dibynnu ar lefel y galw am adnoddau archwilio o ran atgyfeiriadau, gwaith nad yw wedi ei gynllunio ymlaen llaw hyd at ddiwedd y flwyddyn a lefelau absenoldeb salwch.

Rhoddodd y Pwyllgor sylw i'r wybodaeth a gyflwynwyd a gwnaed y pwyntiau canlynol -

- Nododd y Pwyllgor, mewn perthynas â phrosesau rheolaeth a sicrwydd y Cyngor a'i reolaethau ar gyfer Diogelu Corfforaethol (Atodiad D) fod y maes hwn wedi ei asesu'n un sy'n darparu Sicrwydd Cyfyngedig yn unig a'i fod wedi bod dan ystyriaeth ers peth amser. Yn wyneb y risgiau sy'n gynhenid i'r maes diogelu corfforaethol oherwydd natur fregus yr unigolion yr asesir bod angen eu diogelu, ceisiodd y Pwyllgor eglurhad ar y sefyllfa mewn perthynas â gweithredu ar y canfyddiadau allweddol yn yr archwiliad a wnaed o'r maes hwn. Dywedodd y Rheolwr Archwilio Mewnol wrth y Pwyllgor y trefnwyd i'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol adrodd ar y camau a gymerwyd i ymateb i'r archwiliad o'r maes Diogelu Corfforaethol i'r Pwyllgor hwn ym mis Mehefin, 2017. Mae'r Gwasanaeth Archwilio'n dilyn-i-fyny'r holl archwiliadau Sicrwydd Cyfyngedig ac adroddir i'r Pwyllgor ar y canlyniad, ynghyd â'r farn archwilio ddiwygiedig.
- Nododd y Pwyllgor fod y Cyngor, yn ystod 2013/14, wedi dwyn ynghyd gyfrifoldeb am ddiogelu plant ac oedolion o dan un Pennaeth Gwasanaeth (Plant). Holodd y Pwyllgor a adolygwyd effeithiolrwydd y newid sefydliadol hwn ac a yw'r ailstrwythuro wedi helpu i gyfrannu at wella rheolaethau a phrosesau'r Cyngor ar gyfer rheoli risgiau sy'n gysylltiedig â Diogelu Corfforaethol. Dywedodd y Prif Weithredwr bod diogelu yn gyfrifoldeb corfforaethol a'i fod yn elfen yr oedd yn rhaid i bob Pennaeth Gwasanaeth gwrdd â hi y llynedd a hefyd eleni, a'u bod yn cael eu dal yn atebol am hynny. Mae'r Gwasanaethau Plant yn cael eu hadolygu ar hyn o bryd a chymerir y pwynt a wnaed i ystyriaeth fel rhan o'r adolygiad.
- Gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad ar y prosesau ar gyfer monitro gwaith a wnaed o dan gontract i'r Cyngor ac ar gyfer nodi a dilyn i fyny achosion lle nad yw'r gwaith a wnaed yn cyrraedd y safon, neu heb ei gwblhau, neu ddim yn cwrdd â manylebau contract sy'n golygu y gallai bod perygl o golled ariannol i'r Cyngor, yn enwedig lle mae taliadau eisoes wedi'u gwneud. Rhoddwyd enghraifft o sefyllfa o'r fath. Dywedodd y Rheolwr Archwilio fod y Gwasanaethau Archwilio Mewnol wedi cychwyn archwiliad o'r Gwaith Cynnal a Chadw Tai yn ddiweddar ac y bydd yn cynnwys y pwynt a godwyd fel rhan o'r gwaith o archwilio'r rheolaethau, y prosesau a'r arferion yn y maes hwn.
- Gofynnodd y Pwyllgor am sicrwydd bod camau'n cael eu cymryd i sicrhau bod argymhellion yn cael eu gweithredu ac y nodir ac amlygir rhesymau dros beidio â gweithredu neu faterion a allai rwystro gweithredu e.e. diffyg adnoddau staff - boed hynny drwy'r Gofrestr Risg Gorfforaethol neu yn rhywle arall. Pwysleisiodd y Pwyllgor bod nodi rigiau posib yn gynnar ac adrodd arnynt mewn modd amserol yn hanfodol er mwyn helpu i atal y risgiau hynny rhag digwydd. Dywedodd y Prif Weithredwr fod gweithdrefn ar gyfer adnabod ac uwchgyfeirio risgiau lle bo angen. Adolygir Cofrestrau Risg Gwasanaethau'n rheolaidd a chyfeirir unrhyw faterion i'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth; os tybir eu bod yn peri risg gorfforaethol cânt eu rhoi ar y Gofrestr Risg Gorfforaethol.

Penderfynwyd derbyn yr adroddiad fel un sy'n darparu sicrwydd ynghylch y prosesau rheolaethau mewnol, rheoli risg a llywodraethu corfforaethol a weithredir i reoli'r gwaith o gyflawni amcanion yr Awdurdod.

DIM CAM GWEITHREDU PELLACH YN CODI

DRAFT

5. ADRODDIADAU DILYN-I-FYNY GAN Y GWASANAETH ARCHWILIO MEWNOL

Cyflwynwyd i sylw'r Pwyllgor, adroddiad y Rheolwr Archwilio Mewnol a oedd yn darparu diweddariad pellach ar Archwiliadau Parhad Busnes ac Adfer ar ôl Trychineb TGCh mewn perthynas â'r cynnydd a wnaed o ran mynd i'r afael â'r materion a nodwyd a chwblhau'r camau a argymhellwyd fel rhan o'r archwiliadau hynny. Crynhowyd manylion yr ail Archwiliadau dilyn-i-fyny ynghylch materion Parhad Busnes ac Adfer ar ôl Trychineb TGCh yn Atodiadau A a B i'r adroddiad.

Dywedodd y Rheolwr Archwilio Mewnol fel a ganlyn -

- **Ail Archwiliad dilyn-i-fyny ar gyfer Trefniadau Parhad Busnes** - fel y manylir ym mharagraff 2 yn Atodiad A, nododd yr ail adolygiad dilyn-i-fyny fod y ddau argymhelliad lefel uchel nad oeddent wedi eu gweithredu ar adeg yr adolygiad diwethaf wedi cael eu rhoi ar waith yn llawn. Asesir bod yr argymhelliad lefel uchel a oedd ar ôl ynghylch yr angen i gynnwys trefniadau rheoli ar gyfer adfer adeiladau yn y Cynllun Parhad Busnes Corfforaethol wedi ei weithredu'n rhannol. Gan nad oedd yr argymhelliad wedi ei weithredu'n llawn eto, fe gafodd ei ailadrodd. Asesir bod yr argymhelliad lefel ganolig sy'n ymwneud ag anghenion hyfforddi i gefnogi gweithrediad y Cynllun Parhad Busnes wedi ei weithredu'n llawn. Mewn perthynas â'r argymhelliad lefel ganolig y dylai gwasanaethau sicrhau bod eu trefniadau parhad busnes a'u cynlluniau argyfwng yn gyfredol ac yn weithredol a'u bod wedi eu cynnwys o fewn eu Cynlluniau Darparu Gwasanaeth, nid yw pob gwasanaeth wedi cynnwys Parhad Busnes o fewn eu cynlluniau gwasanaeth ac felly ailadroddir y rhan hon o'r argymhelliad. Yn seiliedig ar ganfyddiadau'r ail adolygiad dilyn-i-fyny asesir bod y Cyngor wedi dangos cynnydd da o ran gweithredu'r camau y cytunwyd arnynt i fynd i'r afael â'r argymhellion gan y gwasanaeth archwilio a bod lefel y sicrwydd a ddarperir bellach yn y maes hwn yn Sylweddol.
- **Adolygiad dilyn-i-fyny ar gyfer Adfer ar ôl Trychineb -** fel y manylir ym mharagraff 2 yn Atodiad B, roedd yr ail adolygiad dilyn-i-fyny yn asesu bod un argymhelliad lefel uchel wedi ei weithredu'n llawn, sef yr angen i gynhyrchu, mabwysiadu a gweithredu Cynllun Adfer ar ôl Trychineb TGCh. Aseswyd bod ail argymhelliad lefel uchel wedi ei weithredu i raddau helaeth, ond, o ran y trydydd argymhelliad lefel uchel, erys angen i'r gwasanaethau roi prawf ar y system a'r trefniadau ar gyfer data wrth gefn yn y Cynllun Adfer ar ôl Trychineb TGCh. Mewn perthynas â'r argymhelliad lefel uchel a oedd ar ôl, sef cofnodi'n ffurfiol y cyfrifoldeb am gynnal a monitro'r systemau rheolaeth amgylcheddol ac atal tân o fewn y canolfannau data, gwnaed argymhelliad newydd i'r perwyl bod y cyfrifoldeb am reoli a chynnal yr UPS a'r system awyru yn y Ganolfan Data TGCh yn cael ei drosglwyddo i'r Gwasanaethau Eiddo i'w gynnwys yn y Cynllun Rheoli Adeiladau. Yn seiliedig ar ganfyddiadau'r ail adolygiad dilyn-i-fyny, asesir bod y Cyngor wedi dangos cynnydd rhesymol wrth weithredu'r camau y cytunwyd arnynt i fynd i'r afael ag argymhellion y gwasanaeth archwilio a bod lefel y sicrwydd a ddarperir bellach yn y maes hwn yn Rhesymol.

Nododd y Pwyllgor fod y ddau faes y cyfeiriwyd atynt wedi bod yn destun sylw gan y Pwyllgor am beth amser; 'roedd bellach yn croesawu'r cynnydd a wnaed ar weithredu argymhellion y gwasanaeth archwilio er mwyn gwella'r amgylchedd rheoli yn y ddau faes fel yr amlygir yn yr adroddiad diweddaru, gan leihau'r risgiau a nodwyd yn y meysydd hynny.

Penderfynwyd bod y pwyllgor yn fodlon â lefel y sicrwydd a ddarperir fel y dangosir yn yr adroddiad am y camau a gymerwyd mewn perthynas â Pharhad Busnes ac Adfer ar ôl Trychineb TGCh.

CAM GWEITHREDU YN CODI: Y Pwyllgor i dderbyn diweddariad terfynol ar Adfer ar ôl Trychineb TGCh ym Mehefin 2017 iddo fedru bodloni ei hun bod y camau sy'n weddill wedi eu cwblhau.

6 BLAENRAGLEN WAITH

Ailgyflwynwyd Blaenraglen Waith y Pwyllgor fel y cyflwynwyd hi i'r Pwyllgor ar 6 Rhagfyr 2016 cyfarfod i'w hadolygu a'i diweddaru.

Nododd y Pwyllgor yr eitemau ychwanegol a ganlyn i'w cynnwys yn y Flaenraglen Waith un ai fel materion yn codi o fusnes y Pwyllgor yn y cyfarfod hwn, neu fel materion sydd angen eu hystyried -

- Cynllun Archwilio Allanol 2017 i'w gyflwyno i'r Pwyllgor ym mis Mawrth, 2017
- Yr adroddiad dilyn-i-fyny gan y Gwasanaeth Archwilio mewn perthynas â Diogelu Corfforaethol i'w gyflwyno i'r Pwyllgor ym mis Mehefin, 2017
- Y diweddariad terfynol ar Adfer ar ôl Trychineb TGCh i'w gyflwyno i'r Pwyllgor hefyd ym mis Mehefin, 2017.

Penderfynwyd derbyn y Flaenraglen Waith gyda'r eitemau ychwanegol fel y nodir nhw uchod.

DIM CAM GWEITHREDU PELLACH YN CODI

Y Cynghorydd R. Llewelyn Jones
Cadeirydd

1

DRAFT

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
ADRODDIAD I'R	**PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHIANT**
DYDDIAD	**28 MAWRTH 2017**
PWNC	**CYNLLUN STRATEGOL ARCHWILIO MEWNOL 2017/18 – 2019/20 A CHYNLLUN BLYNYDDOL 2017/18**
SWYDDOG ARWEINIOL	**PENNAETH ARCHWILIO MEWNOL – MIKE HALSTEAD**
SWYDDOG CYSWLLT	**RHEOLWR ARCHWILIO – SIONED PARRY**
Natur a rheswm dros adrodd – Mae'r ddogfen sydd ynghlwm yn amlinellu Strategaeth Archwilio Mewnol a Chynllun Blynyddol Cyngor Sir Ynys Môn (CSYM) ar gyfer y flwyddyn 2017/18. Mae'r Strategaeth a'r Cynllun Blynyddol yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant i'w hystyried a'u cymeradwyo yn unol â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus a ddaeth i rym ar 1/4/13 ac a gynhyrchwyd gan CIPFA a chyrff eraill sy'n gosod safonau.	

1. GWYBODAETH GEFNDIR

1.1 Strategaeth Archwilio Mewnol a Chynllun Blynyddol 2017/18

1.1.1 Mae angen i'r Pennaeth Archwilio Mewnol ddatblygu a chynnal strategaeth **(Atodiad A)** ar gyfer darparu'r gwasanaeth Archwilio Mewnol yn unol â'i Siarter Archwilio Mewnol a'i Gylch Gorchwyl a gafodd eu cymeradwyo gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant ar 27 Ebrill 2015 a 9 Chwefror, 2015, yn eu trefn. Mae'r Strategaeth Archwilio Mewnol yn ddatganiad lefel uchel o sut bydd y gwasanaeth Archwilio Mewnol yn cael ei ddarparu a'i ddatblygu ac fe'i cefnogir gan Gynllun Blynyddol manwl yn **Atodiad B.**

1.1.2 Diben y strategaeth yw sefydlu ymagwedd sy'n golygu y gellir rheoli gwasanaeth Archwilio Mewnol CSYM mewn ffordd a fydd yn hwyluso:

- Sut mae'r Gwasanaeth yn cael ei ddarparu i roi sicrwydd parhaus i reolwyr ar gadernid, effeithiolrwydd a gweithrediad system rheolaeth fewnol CSYM.
- Cyflawni'r Cynllun Blynyddol.
- Cynnig barn blynyddol ar drefniadau rheoli risg, rheolaeth a llywodraethiant y Cyngor i gefnogi'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol ar gyfer 2016/17.
- Hunanasesiad blynyddol i werthuso cydymffurfiaeth â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus ac effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd y Gwasanaeth Archwilio Mewnol ac adnabod cyfleoedd ar gyfer gwelliant.
- Proses sy'n sicrhau bod ymatebion rheolwyr i argymhelion y gwasanaeth archwilio'n cael eu rhoi ar waith.

- System ddigonol ac effeithiol ar gyfer archwilio'n fewnol y cofnodion cyfrifyddu a'r systemau rheolaeth fewnol yn unol ag arferion archwilio mewnol priodol.
- Nodi adnoddau archwilio sydd eu hangen i ddarparu gwasanaeth archwilio sy'n cwrdd â safonau proffesiynol gofynnol;
- Dyrannu adnoddau rhwng gwasanaethau sicrwydd, gwasanaethau sy'n gysylltiedig â thwyll a gwasanaethau ymgynghori a ddarperir gan y gwasanaeth.

1.1.4 Cefnogir y Strategaeth Archwilio Mewnol a'r Cynllun Blynyddol **yn Atodiad A** gan Atodiadau B i E sy'n ymhelaethu ar y Cynllun Blynyddol ar gyfer 2017/18, Cynllun Strategol 3 blynedd ar gyfer y cyfnod 2017-2020, a dadansoddiad o adnoddau Archwilio Mewnol a thargedau perfformiad mewn perthynas â 2017/18.

1.2 Y Broses o Asesu Anghenion Archwilio

1.2.1 Mabwysiadodd y Cyngor Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus yn 2013 ac mae'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn glynu wrthynt. Mae Safon 2010 yn ymwneud â chynllunio gwaith archwilio ac mae'n nodi: '*rhaid i'r prif swyddog archwilio sefydlu cynlluniau sy'n seiliedig ar risg i bennu blaenoriaethau'r gweithgareddau archwilio mewnol, yn gyson â nodau'r sefydliad'.*

1.2.2 Er mwyn adnabod y meysydd y mae angen i'r gwasanaeth archwilio mewnol roi sylw iddynt, mae angen deall y risgiau y mae'r sefydliad yn eu hwynebu. Cynhaliwyd asesiad o'r anghenion archwilio ar gyfer 2017/18 gan ddefnyddio'r prosesau canlynol:

- Cadarnhau amcanion craidd y sefydliad a'r risgiau allweddol penodol sy'n gysylltiedig â chyflawni'r amcanion hynny drwy adolygu'r Cynllun Busnes Corfforaethol ar gyfer 2013/17 a thrwy gysylltu â rheolwyr y Cyngor

- Gwybodaeth a gasglwyd am y Sefydliad yn sgil gwaith archwilio mewnol a wnaed eisoes i adnabod meysydd a fyddai'n elwa o gael sylw gan y gwasanaeth archwilio mewnol. Roedd hyn yn golygu ymgorffori barn am drefniadau rheoli mewnol, llywodraethiant a rheoli risg y Cyngor yn Adroddiad Blynyddol y Prif Swyddog Archwilio ar gyfer 16/17.

- Yn ogystal, nododd yr asesiad o Anghenion Archwilio rai meysydd nad ydynt yn ymddangos fel risg blaenoriaeth uchel ond lle gall sylw gan y gwasanaeth archwilio mewnol ddarparu mewnbwn o ran sicrwydd, er enghraifft:

    - Gofynion Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus a Chôd Ymarfer CIPFA ar gyfer Archwilio Mewnol

- Gwaith y mae angen ei wneud fel y gall archwilwyr allanol ddibynnu ar waith Archwilio Mewnol ar systemau ariannol craidd yn unol â'r cysyniad o archwiliadau a reolir
- Meysydd sy'n achosi pryder y tynnwyd sylw atynt gan reolwyr neu gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant
- Materion sy'n dod i'r amlwg
- Yr angen am sicrwydd parhaus mewn perthynas ag agweddau allweddol ar reoli risg, llywodraethu a rheolaethau mewnol

1.2.3 Roedd dogfennau eraill yr edrychwyd arnynt wrth ddatblygu'r cynllun yn cynnwys, ond nid yn gyfyngedig i: Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2015/16; Archwiliad Deloittes o Ddatganiadau Cyfrifyddu; Dogfen Gyflawni Flynyddol (Cynllun Gwella) 2016/17; a chysylltu â'r Archwilwyr Allanol (Deloittes) a sgriwtini o'u cynlluniau gwaith ar gyfer 2017/18.

1.2.4 Mae dull o weithio'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn rhoi sylw i risgiau ac mae'n defnyddio Cofrestr Risg Gorfforaethol y Cyngor i yrru Cynlluniau Strategol a Gweithredol y Gwasanaeth Archwilio Mewnol ac i ddefnyddio ein hadnoddau cyfyngedig i roi sicrwydd ynghylch y risgiau mwyaf i'r Cyngor pan fo hynny'n bosib ac yn briodol. Yna adroddir ar sicrwydd ynghylch risgiau sy'n gyfarwydd i reolwyr ac Aelodau'r Cyngor trwy eu gwybodaeth am risgiau corfforaethol.

1.2.5 Gwnaed defnydd ychwanegol o gyfarfodydd gydag uwch reolwyr ac adolygwyd dogfennau corfforaethol i asesu'r risgiau ac anghenion archwilio. Mae'r dadansoddiad hefyd yn cynnwys gwybodaeth a gafwyd yn sgil archwiliadau a gynhaliwyd yn flaenorol, ynghyd â phrofiad o weithrediadau, amcanion a risgiau'r Cyngor.

1.2.6 Mae adolygiad o'r Fframwaith Rheoli Risg ac o effeithiolrwydd y camau gweithredu i liniaru'r risgiau mwyaf i'r Cyngor wedi cael ei gynnwys yng Nghynllun Blynyddol y Gwasanaeth Archwilio Mewnol ar gyfer 2017/18.

1.3 Y Cynllun Gweithredol Archwilio Mewnol Blynyddol

1.3.1 Cynhyrchir y Cynllun Gweithredol Blynyddol i ddarparu rhaglen waith ar gyfer y Gwasanaeth Archwilio Mewnol am y flwyddyn. Adolygir yr asesiad o anghenion archwilio a gofynnir am fewnbwn gan y Prif Weithredwr, Prif Weithredwyr Cynorthwyol, Penaethiaid Swyddogaeth a'r Penaethiaid Gwasanaeth i nodi unrhyw risgiau nad ydynt yn cael sylw ar hyn o bryd. Defnyddir yr asesiad diwygiedig o anghenion archwilio i gyfeirio adnoddau Archwilio Mewnol at yr agweddau hynny a aseswyd fel rhai sy'n peri'r risg fwyaf o ran cyflawni'r amcanion sydd gan y Sefydliad.

1.3.2 Fel rhan o'r broses o ddatblygu Cynllun Gweithredol 2017/18, mae’r Rheolwr Archwilio wedi ymgynghori gyda'r Prif Weithredwyr Cynorthwyol, y Swyddog Adran 151 ac wedi cysylltu gyda'r Penaethiaid Swyddogaeth a Phenaethiaid Gwasanaeth i drafod eu hanghenion. Ymghynghorwyd hefyd gyda’r Archwiliwr Allanol (Deloittes) ar y Cynllun Gweithredol arfaethedig ar gyfer 2017/18.

1.3.3 Mae'r Cynllun Gweithredu arfaethedig ar gyfer Archwilio Mewnol a welir yn **Atodiad B** yn adlewyrchu canlyniadau’r adolygiad a gynhaliwyd eleni o’r Dadansoddiad o’r Asesiad Anghenion Archwilio ar gyfer 2017/18.

1.4 Adnoddau

1.4.1 Darperir y gwasanaeth Archwilio Mewnol gan dîm mewnol o 6 swyddog fel y nodwyd yn **Atodiad D.**

1.4.2 Mae sgiliau ac arbenigedd digonol o fewn y gwasanaeth i ddarparu'r rhan fwyaf o'r ystod lawn o archwiliadau sydd yn y Cynllun Blynyddol, i reoli'r gwasanaeth yn effeithlon ac yn effeithiol ac i roi sicrwydd i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant ar ddigonolrwydd y rheolaeth fewnol, y trefniadau rheoli risg a’r prosesau llywodraethu corfforaethol. Efallai y bydd angen allanoli rhai elfennau o arbenigedd mewn perthynas ag archwiliadau TG.

1.5 Rheoli Perfformiad

1.5.1 Mae'r gwasanaeth yn parhau i ganolbwyntio ar ffyrdd i wneud y gorau o’r adnoddau archwilio a gwella perfformiad, tra'n cynnal gwasanaeth o safon a sicrhau cydymffurfiaeth â safonau proffesiynol. Cyflawnir hyn drwy brosesau sicrhau ansawdd cadarn a thrwy osod amcanion yn y Cynllun Gwasanaeth Blynyddol. Mae cynnydd o ran cyflawni amcanion yn cael ei fonitro drwy adolygiadau perfformiad gwasanaeth chwarterol ac adroddir ar berfformiad y gwasanaeth i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant yn chwarterol. Mae targedau perfformiad ar gyfer 2017/18 ynghlwm yn **Atodiad E** i'w hystyried a'u cymeradwyo. Mae'r dangosydd ynghylch gweithredu argymhellion lefel uchel a chanolig yn rhoi tystiolaeth o’r canlyniadau ac o faint o ddylanwad sydd gan y gwasanaeth o ran gyrru gwelliant a hyrwyddo rheoli risg.

2. ARGYMHELLION

2.1 Bod Aelodau yn ystyried ac yn cymeradwyo'r Strategaeth a Chynllun Blynyddol y Gwasanaeth Archwilio Mewnol ar gyfer 2017/18.

2.2 Bod Aelodau'n ystyried a chymeradwyo targedau perfformiad y Gwasanaeth Archwilio Mewnol ar gyfer 2017/18.

ATODIAD A

Strategaeth a Chynllun Blynyddol Archwilio Mewnol

2017-18

Cyflwynwyd i:

UDA: 27 Mawrth 2017

Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant: 28 Mawrth 2016

Mike Halstead

Pennaeth Archwilio Mewnol

Cynnwys **Tudalen**

Cyflwyniad a Throsolwg ………………………………………….. - 1 -

Cyflawniadau Allweddol Craidd ………………………………… - 2 -

Rôl a Phwrpas Archwilio Mewnol ………………………………. - 2 -

Protocol ar gyfer Adolygiadau Archwilio ……………………… **- 3 -**

Meysydd blaenoriaeth ar gyfer 2017/18 .... - 3 -

Rheoli perfformiad y Gwasanaeth Archwilio Mewnol .... - 5 -

Darparu Gwasanaeth Archwilio Mewnol ar gyfer 2017/18 - 5 -

Datblygu'r Cynllun Archwilio Blynyddol Mewnol ……………… **- 6 -**

Crynodeb o'r Cynllun Archwilio Mewnol 2017/18 ……………… - 7 -

Adrodd ………………………………………………………………… **- 8 -**

Atodiadau

Cynllun Archwilio Mewnol Blynyddol 2017-18 Atodiad B

Cynllun Strategol 2017- 20 Atodiad C

Adnoddau Archwilio Mewnol Atodiad D

Targedau Perfformiad y Gwasanaeth 2017 -18 Atodiad E

Cyflwyniad a Throsolwg

Datganiad Strategaeth

1. Strategaeth gyffredinol Archwilio Mewnol yw darparu cynllun archwilio yn seiliedig ar risg mewn modd proffesiynol, annibynnol ac yn unol â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus 2013, er mwyn rhoi i'r sefydliad sicrwydd gwrthrychol ac ymgymryd â gweithgareddau ymgynghori sydd wedi eu dylunio i ychwanegu gwerth ac i wella gweithrediadau'r Awdurdod. Bydd y Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn cynorthwyo'r Awdurdod i gyflawni ei amcanion drwy gyflwyno dull systematig, disgybledig o werthuso a gwella effeithiolrwydd prosesau rheoli risg, rheolaeth a llywodraethiant.

Diben y Strategaeth a'r Cynllun Blynyddol

2. Diben y Strategaeth a'r Cynllun Archwilio Mewnol yw:

- Darparu sicrwydd cyffredinol annibynnol a gwrthrychol i Aelodau ac uwch reolwyr ynghylch effeithiolrwydd amgylchedd rheoli Cyngor Sir Ynys Môn (CSYM), gan gynnwys llywodraethiant a rheoli risg a gwneud argymhellion priodol ar gyfer gwella;
- Nodi'r risgiau allweddol sy'n wynebu CSYM o ran cyflawni ei amcanion a phennu lefel gyfatebol o adnoddau archwilio;
- Ychwanegu gwerth a chefnogi uwch reolwyr i ddarparu rheolaeth effeithiol a nodi cyfleoedd i wella gwerth am arian;
- Cefnogi'r Swyddog Adran 151 i gyflawni cyfrifoldebau ariannol statudol;
- Darparu gwasanaeth archwilio mewnol sy'n bodloni gofynion y Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio ac sy'n cydymffurfio â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus 2013;
- Gwneud y defnydd gorau o'r adnoddau archwilio sydd ar gael a darparu gwasanaeth effeithiol.

Rhoi Sicrwydd

3. Dan delerau'r Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio, mae gofyn i'r Cyngor gynnal adolygiad blynyddol o effeithiolrwydd ei system rheolaeth fewnol. Mae Archwilio Mewnol yn rhan annatod o'r system honno, ac mae'n cyfrannu'n sylweddol at y gwaith o baratoi'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol (DLlB). Prif nod y Strategaeth a'r Cynllun Archwilio Mewnol **(Atodiad B)** yw darparu sicrwydd parhaus a blynyddol i CSYM o effeithiolrwydd y systemau rheolaeth fewnol sydd ar waith, gan gynnwys rheoli risg a llywodraethu a rhoi hyder i'w budd-ddeiliaid. Fel y gall y Gwasanaeth Archwilio Mewnol fedru darparu'r sicrwydd angenrheidiol, mae mecanweithiau corfforaethol ar gyfer cynhyrchu a choladu'r dystiolaeth wedi cael eu datblygu a'u gweithredu gyda chefnogaeth lawn y Prif Weithredwr a'r Arweinydd, gyda chefnogaeth yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth sydd,

yn y pen draw, yn gyfrifol am sicrhau bod y Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn gywir ac y gellir ei wirio.

Cyflawniadau Craidd Allweddol ar gyfer 2017/18

4. Ystyrir mai'r canlynol yw'r pethau allweddol y mae'n rhaid i ni eu cyflawni:

- Rhoi sicrwydd parhaus i reolwyr ar gyfanrwydd, effeithiolrwydd a gweithrediad system rheolaeth fewnol CSYM.
- Cyflawni Cynllun Archwilio Blynyddol.
- Cynhyrchu dull cydlynol yn seiliedig ar risg ar gyfer archwilio systemau busnes / gweithredol ar draws yr Awdurdod.
- Cydymffurfio â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus 2013.
- Cynnal hunanasesiad blynyddol i werthuso cydymffurfiad â'r safonau, i asesu effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd y gweithgaredd archwilio mewnol a nodi cyfleoedd i wella.
- Sicrhau y gweithredir ar yr ymatebion i argymhellion archwilio y cytunwyd arnynt gan reolwyr.
- Cydymffurfio â gofynion statudol i ddarparu system ddigonol ac effeithiol i gynnal archwiliad mewnol o'r cofnodion cyfrifyddu a'r systemau rheolaeth fewnol yn unol ag arferion archwilio mewnol priodol.
- I adlewyrchu Fframwaith Rhyngwladol: Llywodraethu Da o fewn y Sector Gyhoeddus a fydd yn bwydo i mewn i'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol.
- Datblygu ein rôl a gweithio'n agos gyda'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant.

Rôl a Diben y Gwasanaeth Archwilio Mewnol

5. Ceir manylion am y sail statudol ar gyfer y Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 - Rheoliad 7 (1), sy'n datgan bod *rhaid i awdurdodau lleol gynnal system archwilio mewnol sy'n ddigonol ac effeithiol ar gyfer archwilio ei gofnodion cyfrifyddu a'i system o reolaeth fewnol yn unol ag arferion priodol.* Mae CSYM yn cydnabod y gofyniad statudol hwn yn ei Reoliadau Ariannol.

6. Yn ogystal â'r uchod, mae gan y Prif Swyddog Cyllid ddyletswydd statudol dan Adran 151 Deddf Llywodraeth Leol 1972 i sefydlu fframwaith clir ar gyfer gweinyddu busnes yr awdurdod mewn modd priodol. Er mwyn cyflawni'r ddyletswydd honno, mae'r Swyddog Adran 151 yn dibynnu, ymhlith pethau eraill, ar y gwaith y mae Archwilio Mewnol yn ei wneud i adolygu systemau rheolaeth fewnol, rheolaeth ariannol a phrosesau sicrwydd eraill.

7. Mae'r safonau ar gyfer "arferion priodol" mewn perthynas ag archwilio mewnol yn cael eu nodi yn Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus 2013 a

gynhyrchwyd gan CIPFA a chyrff eraill sy’n gosod safonau. Mae'r gwasanaeth archwilio mewnol yn sicrhau cydymffurfiaeth â'r safonau hyn a adlewyrchir yn ein Siarter Archwilio Mewnol a’n Cylch Gorchwyl.

8. Caiff safon ac ansawdd ein gwasanaeth ei sgriwtineiddio mewn chwe ffordd yn bennaf:

- Sgriwtini gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant
- Adolygiad gan Archwilwyr Allanol
- Adborth a chanfyddiadau cwsmeriaid
- Defnyddio pecyn cymorth hunanasesu CIPFA bob blwyddyn
- Asesiad allanol o’r Hunanasesiad PSIAS
- Adolygiadau Perfformiad Gwasanaeth

Protocol ar gyfer Adolygiadau Archwilio

9. Penodir archwilydd arweiniol ar gyfer pob adolygiad archwilio i gynorthwyo i ddatblygu sgôp pob archwiliad a sicrhau bod ffocws priodol ar risgiau allweddol canfyddedig, gan ddarparu sicrwydd a sicrhau’r gwerth ychwanegol mwyaf posibl. Bydd cylch gorchwyl yn cael ei gynhyrchu ar gyfer pob adolygiad archwilio a cheir trafodaeth gyda rheolwyr i sicrhau bod sgôp, amcanion a dulliau yn cael eu deall a'u cytuno.

10. Caiff adroddiadau archwilio mewnol drafft eu cyhoeddi ar gyfer trafodaeth gyda rheolwyr priodol.

11. Caiff adroddiadau archwilio mewnol terfynol eu cyhoeddi ar ôl cytuno ar yr adroddiadau drafft a byddant yn cynnwys cynlluniau gweithredu cyflawn sy'n nodi pwy sy'n gyfrifol am weithredu a’r amserlenni gofynnol.

12. Caiff argymhellion y cytunwyd arnynt a'r camau gweithredu cysylltiedig eu dilyn i fyny ymhen chwe mis o gyhoeddi'r adroddiad archwilio neu’n gynt os ystyrir bod angen a hynny mewn trafodaeth ag uwch reolwyr.

Meysydd Blaenoriaeth ar gyfer 2017/18

13. Gan ystyried proffil risg presennol CSYM, nodwyd y meysydd canlynol fel materion allweddol a rhai y dylid rhoi blaenoriaeth iddynt yn ein gwaith ar gyfer 2017/18:

Systemau Ariannol Allweddol

14. Mae effeithiolrwydd rheolaethau a rheoli risgiau mewn systemau ariannol allweddol yn parhau i fod yn rhan greiddiol o'n gwaith archwilio. Mae'r gwaith hwn yn bwysig wrth roi sicrwydd blynyddol i CSYM ac i gefnogi gwaith archwilwyr allanol yr Awdurdod.

Trefniadau Llywodraethu Corfforaethol

15. Mae fframwaith llywodraethu corfforaethol yr Awdurdod yn berthnasol i bob agwedd ar ei fusnes, gan gynnwys rheoli risg, rheolaeth fewnol a safonau moesegol. Rydym yn cyflawni rôl allweddol o ran cefnogi ac adolygu'r fframwaith a rhoi sicrwydd ei fod yn gweithredu'n effeithiol ac yn unol ag arfer orau trwy gynnal adolygiadau archwilio.

Rheoli Risg

16. Mae gennym rôl bwysig i hyrwyddo rheoli risg yn effeithiol ar draws yr Awdurdod ac i asesu cydymffurfiaeth ag arferion rheoli risg da a digonolrwydd y rheolaethau a roddwyd ar waith gan y rheolwyr i liniaru risgiau yn eu meysydd gwasanaeth.

Contractio a Chaffael

17. Bydd y gwasanaeth yn parhau i ganolbwyntio ar gontractio a chaffael er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth gyda deddfwriaeth a'r Rheolau Gweithdrefn Contract newydd a gymeradwywyd ym mis Medi 2015, er mwyn darparu sicrwydd bod prosesau'n gweithredu'n effeithiol ac yn unol ag arferion gorau.

Grantiau

18. Byddwn yn cynnal adolygiadau o'r grantiau yr ydym yn eu derbyn ac yn eu talu mewn meysydd lle nad yw sicrwydd archwilio allanol yn cael ei ddarparu neu pan fo pryderon ynghylch gweithrediad yr amgylchedd rheoli mewnol. Byddwn yn darparu sicrwydd o ran cydymffurfio â thelerau ac amodau grant ac o ran y systemau rheolaeth sydd ar waith.

Archwiliad o Wasanaethau a Systemau Eraill

19. Byddwn yn adolygu gwasanaethau, systemau a phrosesau eraill yn unol ag asesiad o risg ac anghenion y busnes. Gall hyn gynnwys systemau ariannol, gweinyddol neu weithredol.

Gwasanaethau Ymgynghori

20. Yn ychwanegol at y gwasanaethau sicrwydd y cytunwyd arnynt ac a ddarperir i gynorthwyo rheolwyr i gwrdd ag amcanion yr Awdurdod, bydd Archwilio Mewnol hefyd yn darparu ystod o wasanaethau ymgynghorol sy'n cynnwys:

- ➢ Cyngor ac arweiniad i reolwyr mewn perthynas ag amrediad o faterion, gan gynnwys gweithredu systemau, cydymffurfio â rheoliadau, gweithdrefnau a pholisïau a gofynion rheolaeth fewnol;

- Hyfforddiant;
- Atgyfeiriadau gan gynnwys gwaith sy'n ymwneud â thwyll.

21. Mae Archwilio Mewnol yn gweithredu mewn rôl ymgynghorol wrth gynghori rheolwyr mewn perthynas â materion o fewn ei gylch gwaith, megis gweithredu'r rheolaethau priodol o ran prosiectau, datblygiadau a systemau newydd. Caiff union ddyraniad yr adnoddau o ran gwaith ymgynghorol ei bennu yn y cynllun archwilio. Caniateir dyraniadau amser ar wahân ar gyfer gweithgareddau ymgynghorol, gwaith sy'n ymwneud â thwyll ac archwiliadau dilynol.

Gwaith Atal Twyll

22. Byddwn yn adolygu ac yn ceisio sicrhau cadernid trefniadau'r Awdurdod ac yn adolygu'r fframwaith atal twyll ac yn nodi meysydd lle mae risg o dwyll. Byddwn yn parhau i gymryd rhan yn y Fenter Genedlaethol i Atal Twyll. Mae Archwilydd Cyffredinol Swyddfa Archwilio Cymru yn cynnal y Fenter hon (NFI) bob dwy flynedd i gynorthwyo cyrff cyhoeddus yn eu brwydr yn erbyn twyll. Mae'r Fenter yn cyfatebu data ar draws sefydliadau a systemau er mwyn helpu cyrff cyhoeddus i nodi hawliadau a thrafodion a allai fod yn dwyllodrus neu'n wallus. Mae'r Fenter wedi bod yn offeryn effeithiol iawn i ganfod twyll a gordaliadau ac wedi sicrhau arbedion i bwrs y wlad ers ei sefydlu yn 1996.

Cefnogaeth i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant

23. Byddwn yn gweithio'n agos gydag Aelodau'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant i ddatblygu ei rôl mewn perthynas ag arfer orau ac i gyfrannu tuag at lywodraethiant corfforaethol effeithiol yr awdurdod.

Rheoli Perfformiad y Gwasanaeth Archwilio Mewnol

24. Er mwyn gwneud y gwaith a gynlluniwyd, darparu safon uchel o wasanaeth i gwsmeriaid a dangos bod y gwasanaeth yn effeithiol, rydym wedi sefydlu targedau perfformiad yn seiliedig ar yr arferion proffesiynol gorau sy'n cael eu defnyddio i bwrpas cymharu ar sail Cymru gyfan. Mae'r dangosyddion perfformiad yn dangos ansawdd ac effeithiolrwydd perfformiad y gwasanaeth yn erbyn targedau a osodwyd.

25. Nodir y dangosyddion perfformiad a'r targedau ar gyfer chwe agwedd ar ein gwasanaeth yn **Atodiad E**.

- Cost ac ansawdd y mewnbwn
- Cynhyrchiant ac effeithlonrwydd y broses
- Ansawdd y cynnyrch
- Cydymffurfiaeth â safonau proffesiynol
- Canlyniadau a maint y dylanwad
- Staff

Darparu'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn 2017/18

26. Bydd y gwasanaeth Archwilio Mewnol yn cael ei ddarparu gan dîm mewnol o 6 o swyddogion amser llawn. Mae'r adnodd archwilio sydd ar gael yn parhau i fod yn 1,560 diwrnod.

27. Mae sgiliau ac arbenigedd digonol yn y gwasanaeth i ddarparu'r ystod lawn o archwiliadau ac sydd wedi eu cynnwys yn y Cynllun Blynyddol, i reoli'r gwasanaeth yn effeithlon ac yn effeithiol ac i roi sicrwydd i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant ar ddigonolrwydd y rheolaeth fewnol a'r prosesau rheoli risg a llywodraethiant corfforaethol sydd wedi cael eu sefydlu.

Datblygu'r Cynllun Archwilio Mewnol Blynyddol

28. Mae'r fethodoleg a ddefnyddir ar gyfer datblygu'r Cynllun Archwilio Mewnol Blynyddol yn canolbwyntio ar feintioli'r risgiau sy'n gysylltiedig ag amcanion CSYM mewn ymgynghoriad â swyddogion allweddol. Cyfarfu'r Rheolydd Archwilio gyda'r Prif Weithredwr, y Dirprwy Brif Weithredwyr a'r holl benaethiaid gwasanaeth yn ystod y broses o gynllunio archwilio fel bod y cynllun yn fwy cynhwysol, yn canolbwyntio ar y meysydd iawn ac yn hyblyg er mwyn cwrdd ag anghenion yr Awdurdod. Yn ystod y broses ymgynghori, nodwyd nifer o feysydd lle mae risgiau'n esblygu a lle bydd deddfwriaeth newydd, megis Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015, yn effeithio ar eu gwasanaethu ac yn nodi meysydd y mae angen rhoi blaenoriaeth iddynt o safbwynt archwilio.

29. Bydd nifer o archwiliadau a gynlluniwyd yn cael eu cynnal bob blwyddyn, yn enwedig y rhai dan y pennawd Systemau Ariannol Allweddol, fel rhan o ofynion statudol Archwilio Mewnol i ddarparu sicrwydd i'r Swyddog Adran 151 ar effeithiolrwydd y rheolaethau mewnol sy'n cael eu gweithredu yn yr Awdurdod.

30. Mae'r broses asesu risg yn cymryd i ystyriaeth ystod o risgiau strategol, corfforaethol, gwasanaeth a gweithredol, gan gynnwys y rhai a nodwyd drwy'r broses Rheoli Risg a gan yr archwilydd allanol a barn yr uwch reolwyr ar y materion hyn. Os yw'r Pennaeth Archwilio Mewnol o'r farn nad yw'r adnoddau sydd ar gael yn ddigonol i fedru darparu barn o'r fath, bydd adroddiad ar hynny'n cael ei gyflwyno i'r sefydliad trwy'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant.

31. Bydd gwaith archwilio yn cyfrannu tuag at y cyngor a'r cymorth y byddwn yn eu rhoddi mewn perthynas â'r gwaith o baratoi'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Byddir yn ymddiried yng ngwaith archwilwyr allanol lle ystyrir ei bod yn briodol gwneud hynny.

32. Mae'r Cynllun yn cydbwyso'r gofynion canlynol:

- Yr angen i sicrhau bod y Cynllun Archwilio yn cael ei gyflwyno i'r lefelau targed a sefydlwyd gan ddangosyddion perfformiad yr adain

- Sicrhau bod systemau ariannol craidd yn cael eu hadolygu'n ddigonol i roi sicrwydd bod gan reolwyr drefniadau priodol ar gyfer rheolaeth ariannol y bydd yr Archwilwyr Allanol yn gallu dibynnu arnynt
- Adolygu trefniadau strategol a gweithredol eraill mewn modd priodol
- Bod amser sydd heb ei ymrwymo ar gael i ymdrin â materion nad ydynt wedi eu cynllunio ac y bydd angen efallai eu hadolygu neu ymchwilio iddynt
- Rhannu adnoddau'n gymharol rhwng darparu sicrwydd, gwasanaethau sy'n gysylltiedig â thwyll a gwasanaethau ymgynghori a ddarperir gan Archwilio Mewnol
- Darparu mewnbwn cadarnhaol ac amserol i gynorthwyo datblygiadau corfforaethol a gwasanaeth.

33. Rhoi braslun yn unig mae'r Cynllun Archwilio Mewnol Blynyddol ac mae'n bosibl y bydd y newidiadau yn cael eu gwneud yn ystod y flwyddyn wrth i broffil risg CSYM newid neu mewn ymateb i geisiadau gan reolwyr. Bydd hyn yn cael ei gyflawni trwy adolygu a diwygio parhaus, mewn ymgynghoriad â'r swyddogion perthnasol. Bydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant yn cael gwybod am y cynnydd yn erbyn y Cynllun Archwilio Blynyddol ac yn cytuno ar unrhyw newidiadau sylweddol yn ystod y flwyddyn.

Crynodeb o'r Cynllun Archwilio Mewnol 2017/18

34. Mae'r Cynllun Archwilio Mewnol Blynyddol wedi cael ei lunio ar sail asesiad risg o bob maes archwilio. Caiff risgiau eu rancio'n unol â'r matrics risg ac fe benderfynir ar raddfa sicrwydd pob maes sy'n cael ei archwilio ac amlder pob archwiliad.

Tabl 1 - Crynodeb o Gynllun Archwilio Mewnol Blynyddol 2017/18

Meysydd Thematig	Dyddiau Archwilio
Systemau Ariannol Allweddol	100
Llywodraethiant Corfforaethol	165
Systemau / Swyddogaethau eraill	309
Ymchwiliadau Arbennig	155
Gwaith ymgynghorol gan gynnwys cefnogi’r Pwyllgor Archwilio	60
Grantiau	35
Archwiliad Cyfrifiadur	40
Gwaith archwilio dilynol	35
Dyletswyddau nad ydynt yn rhai Archwilio	50
Darpariaeth Wrth Gefn ar gyfer Archwilio	120
Gorbenion	491
CYFANSWM	**1,560**

35. Mae'r Cynllun Strategol 3 blynedd **(Atodiad C)** yn cofnodi anghenion archwilio'r Awdurdod ac yn manylu ar y sgôr sicrwydd risg a roddir i bob maes fydd yn cael ei archwilio. Caiff y graddfeydd sicrwydd eu diffinio fel Sylweddol, Rhesymol, Cyfyngedig a Lleiaf.

36. Bydd cynnydd yn erbyn y Cynllun Archwilio blynyddol yn cael ei adolygu gan y Pennaeth Archwilio Mewnol a thrwy fonitro datblygiadau corfforaethol a gwasanaeth. Bydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant yn cael gwybod am berfformiad yn erbyn y Cynllun Blynyddol a'r dangosyddion perthnasol dan y fframwaith rheoli perfformiad.

Adrodd

37. Mae dull adrodd ar gyfer Archwilio Mewnol yn cael ei nodi yn y Siarter Archwilio Mewnol a’r Cylch Gorchwyl a gymeradwywyd a bydd Archwilio Mewnol yn cydymffurfio â'r dull hwn fel y ffordd fwyaf effeithlon o gyflawni canlyniadau ei waith.

....

CYNGOR SIR YNYS MÔN - ATODIAD B

CYNLLUN GWEITHREDU ARCHWILIO MEWNOL - 2017 - 18			ATODIAD B	
Cyf	Gwasanaeth	Teitl	Ffynhonnell	Nifer dyddiau Archiwlio a gynlluniwyd
				1560
ADOLYGIADAU AWDURDOD GYFAN (CORFFORAETHOL)				
1	Corfforaethol	Archwilio Contract - Gwariant Cyfalaf	Archwilio Mewnol Cylchol	15
2	Corfforaethol	Fframwaith Caffael Corfforaethol	Risg a Aseswyd gan AM	10
3	Corfforaethol	Diogelu Data a Llywodraethu Gwybodaeth	Risg Gorfforaethol YM13 Adroddiad ICO	15
4	Corfforaethol	Adfer TGCh ar ôl Trychineb	Risg Gorfforaethol YM10	10
5	Corfforaethol	Rheoli Risg	AM Cylchol	10
6	Corfforaethol	Diogelu	Risg Gorfforaethol YM12	20
7	Corfforaethol	Rhaglen Drawsnewid - Gweithio'n Gallach	Ar gais y Swyddog Adran 151	15
8	Corfforaethol	Diwylliant Moesegol	Gofyniad PSIAS	20
9	Corfforaethol	Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol	Deddfwriaeth Newydd	20
10	Corfforathol	Rheoli Rhaglen/Prosiect	Cais PW - amcan Penaethiaid	15
11	Corfforaethol	Iechyd a Diogelwch Corfforaethol	Pryder Archwilio	15
	Corfforaethol	Darpariaeth dilyn-i-fyny		10
PENNAETH SWYDDOGAETH ADNDDAU A SWYDDOG ADRAN 151				
12	Adnoddau	Y Dreth Gyngor a Threthi Cenedlaethol Annomestig	System Ariannol Allweddol	20
13	Adnoddau	Cofrestr Asedau Sefydlog a Chyfrifo Cyfalaf	System Ariannol Allweddol	10
14	Adnoddau	Rheoliadau Lefel Uchel ar gyfer Systemau Ariannol Allweddol	System Ariannol Allweddol	10
15	Adnoddau	Budd-daliadau Tai a'r Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor	System Ariannol Allweddol	15
16	Adnoddau	Prif System Gyfrifo	System Ariannol Allweddol	10
17	Adnoddau	Incwm - CHIP & PIN, Taliadau Cardiau Credyd	System Ariannol Allweddol	15
18	Adnoddau	Arian Mân/Cyfrifon Imprest	System Ariannol Allweddol	10
19	Adnoddau	Mân-ddyledwyr	System Ariannol Allweddol	10
	Adnoddau	Darpariaeth dilyn-i-fyny		5
PENNAETH SWYDDOGAETH - BUSNES Y CYNGOR A SWYDDOG MONITRO				
20	Busnes	Democrataidd a Gwasanaethau i Aelodau - Lwfansau Aelodau	Gwasanaeth heb ei archwilio ers cryn amser	8
21	Busnes	Gwasanaethau Cyfreithiol	Gwasanaeth heb ei archwilio ers cryn amser	6
	Busnes	Darpariaeth dilyn-i-fyny		0
PENNAETH SWYDDOGAETH - TRAWSNEWID				
22	Trawsnewid	Canolfannau Data	Yn sylfaenol i weithgareddau'r Cyngor	10
23	Trawsnewid	Cyfeiriadur Gweithredol	Yn sylfaenol i weithgareddau'r Cyngor	15
24	Trawsnewid	Archwiliad Diogelwch Rhwydwaith	Yn sylfaenol i weithgareddau'r Cyngor	15
	Trawsnewid	Darpariaeth dilyn-i-fyny		2

PENNAETH RHEOLEIDDIO A DATBLYGU ECONOMAIDD				
25	Economaidd	Swyddogaeth Datblygu Economaidd	Dogfen Gyflawni Flynyddol 2016/17	15
26	Hamdden	Swyddogaeth a Pherfformiad Hamdden	Dogfen Gyflawni Flynyddol 2016/17	15
27	Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	Tîm Cefnogi Strategaeth	Ar gais y Pennaeth Gwasanaeth	10
28	Safonau Masnach	Cofrestru Sifil	Gwasanaeth heb ei archwilio ers cryn amser	10
29	Rheoleiddio	Gwasanaethau Trwyddedu	Gwasanaeth heb ei archwilio ers cryn amser	10
		Darpariaeth dilyn-i-fyny		5
PENNAETH PRIFFYRDD, GWASTRAFF A GWASANAETHAU EIDDO				
30	Priffyrdd	Gwasanaethau a Gorfodaeth Meysydd Parcio	Gwasanaeth heb ei archwilio ers cryn amser	15
31	Priffyrdd	Gwasanaethau Peirianneg a Dylunio	Gwasanaeth heb ei archwilio ers cryn amser	15
32	Eiddo	Rheoli Stadau ac Eiddo	Gwasanaeth heb ei archwilio ers cryn amser	15
33	Priffyrdd	Priffyrdd a Pheirianneg Sifil	Gwasanaeth heb ei archwilio ers cryn amser	15
		Darpariaeth dilyn-i-fyny		2
PENNAETH TAI				
34	Tai	Rhenti Tai a Chostau Cysylltiedig, Rheoliadau Lefel Uchel	System Ariannol Allweddol	15
35	Tai	Tai Fforddiadwy, Troi Tai'n Cartrefi a'r Cynllun Benthyciadau Pontio	Cynllun Busnes Corfforaethol	15
36	Tai	Rhaglen Cefnogi Pobl	Gwasanaeth heb ei archwilio ers cryn amser	15
		Darpariaeth dilyn-i-fyny		5
PENNAETH GWASANAETHAU OEDOLION				
37	Oedolion	Diogelu Rhag Colli Rhyddid	Risg o ymgyfreitha	15
38	Oedolion	Darparu a Rheoli'r Gwasanaeth ar y Cyd â'r Bwrdd Iechyd	Dogfen Gyflawni Flynyddol 2016/17	15
39	Oedolion	Gwasanaethau i'r Henoed - Cytundebau Gofal Cartref	Dogfen Gyflawni Flynyddol 2016/17	15
		Darpariaeth dilyn-i-fyny		2
PENNAETH GWASANAETHAU PLANT				
40	Plant	Strategaeth Rhiant Corfforaethol - Buddsoddi i Arbed Plant mewn Gofal - Maethu	Sicrwydd Allanol	15
		Darpariaeth dilyn-i-fyny		2
PENNAETH DYSGU				
41	Dysgu Gydol Oes	Ysgolion Uwchradd - Cyllido 6ed Dosbarth - Syr Thomas Jones	Adolygiad Cychol	10
42	Dysgu Gydol Oes	Ysgolion Cynradd sy'n Weddill - Adolygiadau Thematig - Incwm Prydau Ysgol	Cais gan y Pennaeth Gwasanaeth	20
43	Dysgu Gydol Oes	Absenoldeb Salwch Ysgolion	Cais gan y Pennaeth Gwasanaeth	20
44	Dysgu Gydol Oes	Cludiant Ysgol	Cais gan y Pennaeth Gwasanaeth	20
	Dysgu Gydol Oes	Darpariaeth dilyn-i-fyny		2
DYDDIAU HEB EU CYNLLUNIO Y MAE MODD CODI AMDANYNT				
		Gwaith Atal Twyll		150

		Cau Gwaith y flwyddyn flaenorol		20
		Ardystio Grantiau		35
		Ymgynghori gyda'r UDA, Cyfarwyddwyr, Penaethiaid Swyddogaeth, Penaethiaid Gwasanaeth		15
		Menter Twyll Genedlaethol		5
		Ymgynghoriaeth		40
		Darpariaeth Wrth Gefn		120

DYDDIAD NA CHODIR AMDANYNT				
		Risg ac Yswiriant		50
		Gwyliau Blynyddol		192
		Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant		20
		Paratoi'r Cynllun Archwilio		30
		Gweinyddiaeth Gyffredinol		70
		Datblygiad ac Adolygiadau Personol		8
		Ymgynghori gydag Archwilio Allanol		5
		Monitro a Sicrhau Ansawdd		40
		Absenoldeb Salwch		45
		Absenoldeb Arbennig		6
		Gwyliau Statudol		48
		Hyfforddiant ar gyfer Staff		10
		Hyfforddiant Aelodau		2

Maes i'w adolygu	Natur y gwaith	Rheswm am ei gynnwys	Amlder yr archwiliad	Archwiliwyd ddiwethaf		Dyddiau a fwriedir		
				Dyddiad	Lefel Sicrwydd	2017/18	2018/19	2019/20
ADOLYGIADAU TRWY'R AWDURDOD CYFAN (CORFFORAETHOL)								
Parhad Busnes	Polisïau ac arferion ar gyfer delio â digwyddiad mawr	Risg gorfforaethol (RG) YM10 "Ni ellir darparu gwasanaethau allweddol yn dilyn digwyddiad mawr" Sicrwydd cyfyngedig o ganlyniad i archwiliad a wnaed ym mis Awst 2015.	Ail aseswyd yr amlder i bob 2ail flwyddyn yn dilyn archwiliad dilynol	Ail dilyniant Rhagfyr 2016	Sylweddol		10	
Archwiliad Contract - Gwariant Cyfalaf	Polisïau ac arferion ar gyfer dyfarnu a rheoli contractau cyfalaf - prosiectau penodol i'w dewis bob blwyddyn fel sy'n briodol	Gwariant sylweddol.	Bob blwyddyn	Anhysbys	Anhysbys	15	15	15
Fframwaith Caffael Corfforaethol	Polisïau ac arferion ar gyfer caffael nwyddau a gwasanaethau	Mater sy'n dal i beri pryder o ran archwilio. Fe wnaeth gwiriad ffitrwydd cenedlaethol Llywodraeth Cymru a wnaed gan KPMG yn 2014 amlygu rhai problemau o bwys. YM22	Bob blwyddyn	Mawrth 2017	Cyfyngedig	10	10	10

Maes i'w adolygu	Natur y gwaith	Rheswm am ei gynnwys	Amlder yr archwiliad	Archwiliwyd ddiwethaf		Dyddiau a fwriedir		
				Dyddiad	Lefel Sicrwydd	2017/18	2018/19	2019/20
Diogelu Data a Llywodraethu Gwybodaeth	Polisïau ac arferion ar gyfer sicrhau cydymffurfiaeth â rheoliadau a deddfwriaeth allanol	Mater sy'n dal i beri pryder o ran archwilio. Ar gais y Pennaeth Swyddogaeth. CR YM3 "Gwybodaeth gritigol, gyfrinachol neu bersonol yn cael ei cholli neu ei rhyddhau'n anghywir" Adroddiad y Comisiynydd Gwybodaeth. Derbyniwyd Nodyn Gorfodaeth gan Swyddfa'r CG ar 1/10/15.	Bob blwyddyn	Hydref 2015 - llywodraethu gwybodaeth yn unig	Rhesymol	15	15	15
Adfer TGCh ar ôl Trychineb	Polisïau ac arferion ar gyfer delio â digwyddiad mawr	CR YM10 "Ni ellir darparu gwasanaethau allweddol yn dilyn digwyddiad mawr"	Bob blwyddyn	Rhagfyr 2016	Rhesymol	10	10	10
Partneriaethau	Llywodraethiant a pherfformiad	Ar gais y Pwyllgor Archwilio. CR YM1 "Nid yw trefniadau atebolrwydd ynghylch trefniadau cydweithio'r Cyngor yn glir neu nid ydynt yn cael eu dilyn"	Ail aseswyd yr amlder i bob 2ail flwyddyn yn dilyn archwiliad dilynol	Dilyniant Rhagfyr 2016	Sylweddol		15	
Fframwaith Rheoli Risg	Adnabod a rheoli risgiau sylweddol ar lefel gorfforaethol a lefel gwasanaeth	Mater sy'n dal i beri pryder o ran archwilio. Nid yw gwasanaethau'n llwyddo i integreiddio rheoli risg i'w cynlluniau cyflenwi gwasanaeth.	Bob blwyddyn	Dilyniant Rhagfyr 2016	Rhesymol	10	10	10

Tudalen 25

Maes i'w adolygu	Natur y gwaith	Rheswm am ei gynnwys	Amlder yr archwiliad	Archwiliwyd ddiwethaf		Dyddiau a fwriedir		
				Dyddiad	Lefel Sicrwydd	2017/18	2018/19	2019/20
Diogelu	Polisïau ac arferion ar gyfer diogelu plant ac oedolion bregus	Ar gais yr UDA CR YM12 "Gwall difrifol yn y maes diogelu yn arwain at, neu'n cyfrannu at, niwed difrifol"	Bob blwyddyn	2016/17	Cyfyngedig	20	20	20
Y Rhaglen Drawsnewid	Gwerthuso effeithiolrwydd Gweithio'n Gallach - Lle Swyddfa a Gweithio'n Hyblyg. Strategaeth Trawsnewid Digidol.	Ar gais y Swyddog 151 YM5 Risg y bydd y Cyngor yn methu darparu gwasanaethau effeithiol ac effeithlon. YM 7 Darpariaeth TGCh	Adolygiad unwaith ac am byth dros gyfnod o 2 flynedd	Adolygiad newydd	Anhysbys	15	15	
Diwylliant Moesegol	Gwerthuso dyluniad, gweithrediad ac effeithiolrwydd amcanion, rhaglenni a gweithgareddau sy'n gysylltiedig â moeseg	Gofyniad yn PSIAS 2110.A1	Bob blwyddyn	Adolygiad newydd 2016/17	Rhesymol	20	20	20
Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol	Adolygu Cydymffurfiad Corfforaethol â gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.	Daeth y Ddeddf i rym ar 1/4/16. Mae'n rhaid i bob corff cyhoeddus gydymffurfio â'r Ddeddf. SAC sy'n gyfrifol am archwilio pob corff cyhoeddus er mwyn adrodd i LIC erbyn mis Mawrth 2020	Adolygiad unwaith ac am byth	Adolygiad newydd	Anhysbys	20		
Rheoli Rhaglen/Prosiect	Arfarnu cydymffurfiad i sicrhau bod amcanion yr Awdurdod yn cael eu gwireddu'n effeithiol.	Cais y PSG - Amcan yr UDA	Adolygiad unwaith ac am byth	Adolygiad newydd	Anhysbys	15		

CYNGOR SIR YNYS MÔN - CYNLLUN ARCHWILIO MEWNOL STRATEGOL 2017/18 - 2019/20 ATODIAD C

Maes i'w adolygu	Natur y gwaith	Rheswm am ei gynnwys	Amlder yr archwiliad	Archwiliwyd ddiwethaf		Dyddiau a fwriedir		
				Dyddiad	Lefel Sicrwydd	2017/18	2018/19	2019/20
Iechyd a Diogelwch Corfforaethol	Polisïau ac arferion Iechyd a Diogelwch	Pryder gan yr Archwilwyr	Adolygiad unwaith ac am byth	Adolygiad newydd	Anhysbys	15		
Darpariaeth Dilyn i Fyny						10	10	10
CYFANSWM Y DYDDIAU AR GYFER ADOLYGIADAU TRWY'R AWDURDOD CYFAN (CORFFORAETHOL)						**175**	**150**	**110**

Tudalen 27

CYNGOR SIR YNYS MÔN - CYNLLUN ARCHWILIO MEWNOL STRATEGOL 2017/18 - 2019/20 ATODIAD C

Maes i'w adolygu	Natur y gwaith	Rheswm am ei gynnwys	Amlder yr archwiliad	Archwiliwyd ddiwethaf		Dyddiau a fwriedir		
				Dyddiad	Lefel Sicrwydd	2017/18	2018/19	2019/20
PENNAETH SWYDDOGAETH - ADNODDAU A SWYDDOG ADRAN 151								
Y Dreth Gyngor ac NNDR	Codi a chasglu taliadau, dyrannu lwfansau a rhyddhad rhag gorfod talu a'u cysoni'n briodol	Systemau ariannol allweddol Sicrwydd archwilydd allanol	Bob yn ail blwyddyn	2014/15	Rhesymol	20		20
Taliadau Credydwyr	Archebu a thalu am nwyddau a gwasanaethau, a rheolaethau dros ddata sefydlog	System ariannol allweddol Sicrwydd archwilydd allanol	Bob yn ail blwyddyn	2016/17	Rhesymol		10	
Y Gofrestr Asedau Sefydlog a Chyfrifyddu Cyfalaf	Cofnodi, prynu/derbyn a chael gwared ar asedau sefydlog a chysoni gyda'r system gyfrifyddu	System ariannol allweddol Sicrwydd archwilydd allanol	Bob trydydd blwyddyn	2012/13 - gwaith dilysu yn unig	Anhysbys	10		
Rheolaethau Lefel Uchel ar gyfer Systemau Ariannol Allweddol	Rheolaethau lefel uchel ar gyfer systemau nad ydynt yn destun adolygiad archwilio llawn yn ystod y flwyddyn	Systemau ariannol allweddol Sicrwydd archwilydd allanol	Bob blwyddyn	2016/17	Anhysbys	10	10	10
Budd-dal Tai a Chynllun Gostyngiad y Dreth Gyngor	Asesu a thalu budd-daliadau / lwfansau cysylltiedig a chysoni'n briodol	System ariannol allweddol Sicrwydd archwilydd allanol	Bob blwyddyn	2016/17	Rhesymol	15	15	15
Yswiriant	Trefnu polisi yswiriant digonol a gweinyddu hawliadau	Sefydlu a yw mesurau rheoli mewnol yn ddigonol	Bob trydydd blwyddyn	2016/17	Sylweddol			8
Y Brif System Gyfrifyddu	Cynnal a chadw a rheoli'r brif system gyfrifyddu a chysoni'n briodol	System ariannol allweddol Sicrwydd archwilydd allanol	Bob blwyddyn	2014/15	Rhesymol	10	10	10

CYNGOR SIR YNYS MÔN - CYNLLUN ARCHWILIO MEWNOL STRATEGOL 2017/18 - 2019/20 ATODIAD C

Maes i'w adolygu	Natur y gwaith	Rheswm am ei gynnwys	Amlder yr archwiliad	Archwiliwyd ddiwethaf		Dyddiau a fwriedir		
				Dyddiad	Lefel Sicrwydd	2017/18	2018/19	2019/20
Incwm, CHIP & PIN, Taliadau Cardiau Credyd	Cydymffurfio â Safonau Diogelu Data y Diwydiant Cardiau Talu (PCI DSS)	Penderfynu a yw'r Awdurdod yn cydymffurfio.	Bob blwyddyn	2016/17	Cyfynedig	15	15	15
Y Gyflogres	Rheoli gweithwyr sy'n cychwyn ac yn gadael, newidiadau i gyfraddau tâl, lwfansau a data sefydlog a chysoni'n briodol	System ariannol allweddol Sicrwydd archwilydd allanol	Bob yn ail blwyddyn	2014/15	Rhesymol		12	
Derbynebu a Bancio Incwm	Derbyn incwm, bancio a chysoni'n briodol	System ariannol allweddol Sicrwydd archwilydd allanol	Bob yn ail blwyddyn	2014/15	Sylweddol		10	
Arian Mân/Cyfrifon Imprest	Arfarnu cydymffurfiad â Rheoliadau Ariannol a gweithdrefnau.	Cais gan y Swyddog 151	Adolygiad unwaith ac am byth	Adolygiad newydd	Anhysbys	10		
Mân Ddyledwyr	Codi a chasglu incwm gan fân ddyledwyr, a chysoni'n briodol	System ariannol allweddol Sicrwydd archwilydd allanol	Bob blwyddyn	2014/15	Rhesymol	10	10	10
Rheoli Trysorlys	Rheoli benthyciadau a buddsoddiadau a chysoni'n briodol	System ariannol allweddol Sicrwydd archwilydd allanol	Bob pedwerydd blwyddyn	2014/15	Sylweddol		5	
Darpariaeth Dilyn i Fyny						5	5	5
CYFANSWM DYDDIAU AR GYFER Y PENNAETH SWYDDOGAETH - ADNODDAU A SWYDDOG ADRAN 151						**105**	**102**	**93**

CYNGOR SIR YNYS MÔN - CYNLLUN ARCHWILIO MEWNOL STRATEGOL 2017/18 - 2019/20 ATODIAD C

Maes i'w adolygu	Natur y gwaith	Rheswm am ei gynnwys	Amlder yr archwiliad	Archwiliwyd ddiwethaf		Dyddiau a fwriedir		
				Dyddiad	Lefel Sicrwydd	2017/18	2018/19	2019/20
PENNAETH SWYDDOGAETH - BUSNES Y CYNGOR A SWYDDOG MONITRO								
Gwasanaethau Democrataidd ac Aelodau	Rheolaethau dros wasanaethau aelodau, cyfieithu, gwasanaethau etholiadol a chynllunio argyfwng	Nid yw'r maes gwasanaeth wedi bod yn destun adolygiad archwilio ers cryn amser	Bob 3 blwyddyn	2012/13 - lwfansau aelodau, dilyn i fyny'n unig	D/B	8		
Gwasanaethau Cyfreithiol	Rheolaethau dros ddarpariaeth y gwasanaeth	Nid yw'r maes gwasanaeth wedi bod yn destun adolygiad archwilio ers cryn amser	Bob 3 blwyddyn	Cyn 2012/13	Anhysbys	6		
Darpariaeth Dilyn i Fyny						0	2	0
CYFANSWM DYDDIAU AR GYFER Y PENNAETH SWYDDOGAETH - BUSNES Y CYNGOR A SWYDDOG MONITRO						**14**	**2**	**0**
PENNAETH SWYDDOGAETH - TRAWSNEWID								
Adnoddau Dynol	Polisïau ac arferion ar gyfer rheoli'r gweithlu	Yn eithriadol o bwysig fel bod y Cyngor yn rhedeg yn llwyddiannus	Bob yn ail blwyddyn	2016/17 Dilyniant	Rhesymol		20	
Archwiliad TG	Angen asesiad anghenion gan arbenigwr TG er mwyn pennu meysydd blaenoriaeth i'w hastudio	Mae systemau a rheolaethau TG effeithiol yn greiddiol i weithrediadau'r Cyngor	Bob blwyddyn	2014/15	D/B	40	40	40
Darpariaeth Dilyn i Fyny						2	2	2
CYFANSWM DYDDIAU AR GYFER Y PENNAETH SWYDDOGAETH - TRAWSNEWID						**42**	**62**	**42**
PENNAETH RHEOLEIDDIO A DATBLYGU ECONOMAIDD								
Swyddogaeth Datblygu Economaidd	Adolygu'r statws a'r rheolaethau cyfredol	Dogfen Gyflawni Flynyddol 2016/17	Bob yn ail blwyddyn	Cyn 2012/13	Anhysbys	15		15

Maes i'w adolygu	Natur y gwaith	Rheswm am ei gynnwys	Amlder yr archwiliad	Archwiliwyd ddiwethaf		Dyddiau a fwriedir		
				Dyddiad	Lefel Sicrwydd	2017/18	2018/19	2019/20
Ynys Ynni	Adolygu'r statws a'r rheolaethau cyfredol Trefniadau llywodraethu	Dogfen Gyflawni Flynyddol 2016/17 YM15	Bob yn ail blwyddyn	2016/17	Sylweddol		10	
Swyddogaeth Hamdden a Pherfformiad	Adolygu'r statws a'r rheolaethau cyfredol yn dilyn y trawsnewid Rheolaethau dros incwm	Rhaglen Newid Hamdden CR YM13 "Y cynllun i drawsnewid gwasanaethau hamdden yn methu ac yn arwain at ostyngiad sylweddol yn ansawdd ac argaeledd cyfleusterau hamdden" YM14	Bob yn ail blwyddyn	2014/15 - canolfannau hamdden yn unig	Sylweddol	15		10
Swyddogaethau Morwrol a Thwristiaeth	Adolygu'r statws a'r rheolaethau cyfredol	Dogfen Gyflawni Flynyddol 2016/17	Bob yn ail blwyddyn	2014/15 diesel morwrol yn unig	Er cyngor yn unig - felly heb ddyfarnu statws CAG		10	
Swyddfa Rheoli Prosiect	Adolygu'r statws a'r rheolaethau cyfredol	Ar gais y Pennaeth Gwasanaeth	Bob yn ail blwyddyn	Adolygiad newydd	D/B		10	
Tîm Strategaeth a Chefnogaeth	Adolygu'r statws a'r rheolaethau cyfredol	Ar gais y Pennaeth Gwasanaeth	Bob yn ail blwyddyn	Adolygiad newydd	D/B	10		10
Gwasanaethau Rheoli Adeiladu	Rheolaethau dros incwm o ffioedd a gweithdrefnau arolygu a gorfodaeth	Lefel sicrwydd cyfyngedig yn 2016/17	Bob yn ail blwyddyn	2016/17	Cyfynedig		10	
Cofrestru Sifil	Rheolaethau dros incwm o ffioedd	Nid yw'r maes gwasanaeth wedi derbyn adolygiad archwilio ers cryn amser	Bob trydydd blwyddyn	Cyn 2012/13	Anhysbys	10		

Maes i'w adolygu	Natur y gwaith	Rheswm am ei gynnwys	Amlder yr archwiliad	Archwiliwyd ddiwethaf		Dyddiau a fwriedir		
				Dyddiad	Lefel Sicrwydd	2017/18	2018/19	2019/20
Gwasanaethau Iechyd yr Amgylchedd	Rheolaethau dros incwm o ffioedd a gweithdrefnau arolygu a gorfodaeth	Nid yw'r maes gwasanaeth wedi derbyn adolygiad archwilio ers cryn amser	Bob yn ail blwyddyn	Cyn 2012/13	Anhysbys		15	
Gwasanaethau Trwyddedu	Rheolaethau dros incwm o ffioedd a gweithdrefnau arolygu a gorfodaeth	Nid yw'r maes gwasanaeth wedi derbyn adolygiad archwilio ers cryn amser	Bob yn ail blwyddyn	Cyn 2012/13	Anhysbys	10		10
Gweinyddu'r Farchnad	Rheolaethau dros incwm o ffioedd	Ailaseswyd yr amlder i bob 3ydd blwyddyn wrth i nifer o farchnadoedd gael eu hallanoli	Bob trydydd blwyddyn	2015/16	Rhesymol		10	
Gwasanaethau Cynllunio	Rheolaethau dros incwm o ffioedd a gweithdrefnau arolygu a gorfodaeth	Ailaseswyd amlder i bod 3 blynedd yn dilyn archwiliad 2016/17	Bob trydydd blwyddyn	2016/17	Sylweddol			10
Gwasanaethau Safonau Masnach	Rheolaethau dros incwm o ffioedd a gweithdrefnau arolygu a gorfodaeth	Nid yw'r maes gwasanaeth wedi derbyn adolygiad archwilio ers cryn amser	Bob yn ail blwyddyn	Cyn 2012/13	Anhysbys		10	
Darpariaeth Dilyn i Fyny						5	7	7
CYFANSWM DYDDIAU AR GYFER RHEOLEIDDIO A DATBLYGU ECONOMAIDD						**65**	**82**	**62**

CYNGOR SIR YNYS MÔN - CYNLLUN ARCHWILIO MEWNOL STRATEGOL 2017/18 - 2019/20 ATODIAD C

Maes i'w adolygu	Natur y gwaith	Rheswm am ei gynnwys	Amlder yr archwiliad	Archwiliwyd ddiwethaf		Dyddiau a fwriedir		
				Dyddiad	Lefel Sicrwydd	2017/18	2018/19	2019/20
PENNAETH GWASANAETHAU PRIFFYRDD, GWASTRAFF AC EIDDO								
Gwasanaethau Dylunio a Chynnal a Chadw Adeiladau	Adolygu rheolaethau	Nid yw'r maes gwasanaeth wedi derbyn adolygiad archwilio ers cryn amser	Bob yn ail blwyddyn	Prior to 2012/13	Not known		10	
Gwasanaethau Meysydd Parcio	Adolygu rheolaethau	Angen ei adolygu o bryd i'w gilydd	Bob trydydd blwyddyn	2013/14	Sylweddol	15		
Gwasanaethau Peirianneg a Dylunio	Adolygu rheolaethau	Nid yw'r maes gwasanaeth wedi derbyn adolygiad archwilio ers cryn amser	Bob trydydd blwyddyn	Cyn 2012/13	Anhysbys	15		
Rheoli Stadau ac Eiddo	Adolygu rheolaethau	CR YM2 "Methu cyflawni'r gwerth disgwyliedig o dir ac adeiladau dros ben i'w fuddsoddi yn y rhaglen gyfalaf" Y maes gwasanaeth heb dderbyn adolygiad archwilio ers cryn amser	Bob yn ail blwyddyn	Cyn 2012/13	Anhysbys	15		15
Rheoli Fflyd	Adolygu rheolaethau	Ailaseswyd yr amlder i bob 3ydd blwyddyn yn dilyn archwiliad 2015/16	Bob trydydd blwyddyn	2015/16	Rhesymol		15	
Rheoli Llifogydd	Adolygu rheolaethau	Nid yw'r maes gwasanaeth wedi derbyn adolygiad archwilio ers cryn amser	Bob trydydd blywyddyn	Cyn 2012/13	Anhysbys			10
Priffyrdd a Pheirianneg Sifil	Adolygu rheolaethau	Nid yw'r maes gwasanaeth wedi derbyn adolygiad archwilio ers cryn amser	Bob yn ail blwyddyn	Cyn 2012/13	Anhysbys	15		

Maes i'w adolygu	Natur y gwaith	Rheswm am ei gynnwys	Amlder yr archwiliad	Archwiliwyd ddiwethaf		Dyddiau a fwriedir		
				Dyddiad	Lefel Sicrwydd	2017/18	2018/19	2019/20
Rheoli Gwastraff	Adolygu rheolaethau	Maes gweithgaredd o bwys. Dirwyon sylweddol os na chyrhaeddir y targedau.	Bob trydydd blwyddyn	2013/14	Sylweddol		15	
Darpariaeth Dilyn i Fyny						2	2	2
CYFANSWM DYDDIAU AR GYFER GWASANAETHAU AMGYLCHEDDOL A THECHNEGOL						**62**	**42**	**27**
PENNAETH TAI								
Uned Fusnes a Llywodraethu'r CRT	Polisïau ac arferion ar gyfer rhoi sylw i'r meysydd hyn	Menter newydd	Bob yn ail blwyddyn	Adolygiad newydd	Not known		10	
Atal Digartrefedd, Dyraniadau, Opsiynau Tai a Chefnogaeth Llety	Polisïau ac arferion ar gyfer rhoi sylw i'r meysydd hyn	Dogfen gyflawni flynyddol 2015/16	Bob yn ail blwyddyn	2014/15 - digartrefedd yn unig	Cyfyngedig		10	
Rhenti Tai a Thaliadau Cysylltiedig, rheolaethau lefel uchel Rhenti Tai - Rheolaethau Lefel Uchel	Codi rhenti a thaliadau, casglu rhenti a thaliadau, rheoli eiddo gwag a chysoni'n briodol	System ariannol allweddol Sicrwydd archwilydd allanol Gwaith y gellir codi tâl amdano - Ar gais y Pennaeth Gwasanaeth YM11 Goblygiadau Diwygio Lles a Chredyd Cynhwysol	Bob yn ail blwyddyn	2014/15	Sylweddol	15		15
Strategaeth Tai	Polisïau a gweithdrefnau ar gyfer rhoi sylw i'r meysydd hyn	Cynllun Busnes Corfforaethol a YM 18 risg nad yw'r rhaglen HRSA yn cael ei rheoli'n effeithiol	Bob yn ail blwyddyn	2016/17	Rhesymol		10	
Tai fforddiadwy, Troi Tai'n Gartrefi a'r Cynllun Benthyciad Pontio	Polisïau a gweithdrefnau ar gyfer rhoi sylw i'r meysydd hyn	Cynllun busnes corfforaethol	Bob yn ail blwyddyn	Dilyniant 2016/17	Rhesymol	15		15

Tudalen 34

CYNGOR SIR YNYS MÔN - CYNLLUN ARCHWILIO MEWNOL STRATEGOL 2017/18 - 2019/20 ATODIAD C

Maes i'w adolygu	Natur y gwaith	Rheswm am ei gynnwys	Amlder yr archwiliad	Archwiliwyd ddiwethaf		Dyddiau a fwriedir		
				Dyddiad	Lefel Sicrwydd	2017/18	2018/19	2019/20
Atgyweirio a Chynnal a Chadw	Polisïau a gweithdrefnau ar gyfer rhoi sylw i'r meysydd hyn	Ar gais y Pennaeth Gwasanaeth	Bob yn ail blwyddyn	2016/17	Cyfyngedig		15	
Rhaglen Cefnogi Pobl	Polisïau a gweithdrefnau ar gyfer rhoi sylw i'r meysydd hyn	Nid yw'r maes gwasanaeth wedi derbyn adolygiad archwilio ers cryn amser	Bob trydydd blwyddyn	Cyn 2012/13	Anhysbys	15		
Darpariaeth Dilyn i Fyny						5	3	3
CYFANSWM DYDDIAU AR GYFER TAI						**50**	**48**	**33**

Maes i'w adolygu	Natur y gwaith	Rheswm am ei gynnwys	Amlder yr archwiliad	Archwiliwyd ddiwethaf		Dyddiau a fwriedir		
				Dyddiad	Lefel Sicrwydd	2017/18	2018/19	2019/20
PENNAETH GWASANAETHAU OEDOLION								
Diogelu Rhag Colli Rhyddid	Trefniadau diogelu ac awdurdodi	YM32 risg o achos cyfreithiol mewn perthynas ag asesiadau Colli Rhyddid sydd heb eu cwblhau. Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr 2013 - 15	Bob yn ail blwyddyn	Dull newydd	D/B	15		10
Cynlluniau Tai Gofal Ychwanegol	Adolygu'r statws a'r rheolaethau cyfredol	Dogfen Gyflawni Flynyddol 2015/16	Bob yn ail blwyddyn	2016/17	Cyfyngedig		15	
Darparu a Rheoli'r Gwasanaeth ar y Cyd â'r Bwrdd Iechyd	Adolygu'r statws a'r rheolaethau cyfredol Llywodraethiant a Pherfformiad	Dogfen gyflawni flynyddol 2015/16	Bob yn ail blwyddyn	Dull newydd	D/B	15		15
Gwasanaethau i'r Henoed	Adolygiad - Cytundebau Gofal Cartref	Dogfen gyflawni flynyddol 2015/16	Bob yn ail blwyddyn	Dull newydd	D/B	15		
Gwasanaethau Atoliol sy'n Helpu Pobl Hŷn i Fyw'n Annibynnol	Adolygu staws presennol a chamau rheoli. Llywodraethiaint a pherfformiad.	Cais y Pennaeth Gwasanaeth	Bob yn ail blwyddyn	Dull newydd	D/B		15	
Darpariaeth Dilyn i Fyny						2	5	5
CYFANSWM DYDDIAU AR GYFER GWASANAETHAU OEDOLION						**47**	**35**	**30**

CYNGOR SIR YNYS MÔN - CYNLLUN ARCHWILIO MEWNOL STRATEGOL 2017/18 - 2019/20 ATODIAD C

Maes i'w adolygu	Natur y gwaith	Rheswm am ei gynnwys	Amlder yr archwiliad	Archwiliwyd ddiwethaf		Dyddiau a fwriedir		
				Dyddiad	Lefel Sicrwydd	2017/18	2018/19	2019/20
PENNAETH GWASANAETHAU PLANT								
Rheolwr Gwasanaeth - Gwaith maes	Bydd meysydd penodol i'w hadolygu yn cael eu hadnabod ar adeg sgopio'r gwaith	Trafodaethau gyda'r Pennaeth Gwasanaeth. Addroddiad AGGCC	Bob yn ail blwyddyn	Dull newydd	D/B		20	
Rheolwr Gwasanaeth - Rhiantu Corfforaethol a Phartneriaethau	Strategaeth Rhiantu Corfforaethol Plant Mewn Gofal, Buddsoddi i Arbed - Maethu	Trafodaethau gyda'r Pennaeth Gwasanaeth	Bob yn ail blwyddyn	Dull newydd	D/B	15		15
Rheolwr Gwasanaeth - Gwasanaethau Integredig	Trefniadau llywodraethiant - Cytundeb Adran 33	Trafodaethau gyda'r Pennaeth Gwasanaeth	Bob yn ail blwyddyn	Dull newydd	D/B			20
Darpariaeth Dilyn i Fyny						2	2	2
CYFANSWM DYDDIAU AR GYFER GWASANAETHAU PLANT						**17**	**22**	**37**
PENNAETH DYSGU								
Rheolaeth Llyfrgelloedd a Threftadaeth Ddiwylliannol	Adolygu'r statws a'r rheolaethau cyfredol	Dogfen gyflawni flynyddol 2015/16 CR YM14 "Nid yw'r Cyngor yn trawsnewid y ddarpariaeth treftadaeth a diwylliant yn llwyddiannus"	Ailaseswyd yr amlder oherwydd fod y gwasanaeth yn cael ei drawsnewid	Cyn 2012/13	Anhysbys		10	
Ysgolion Cynradd - Cyllideb >£1m - 4 ysgol	Adolygiad o'r sefydliad	Sefydlu a yw'r rheolaethau mewnol yn ddigonol	Cylch 2 flyn. 2 ysgol y flwyddyn	D/B	Amrywiol		10	10

 Version 1 - 13 January 2016

Maes i'w adolygu	Natur y gwaith	Rheswm am ei gynnwys	Amlder yr archwiliad	Archwiliwyd ddiwethaf		Dyddiau a fwriedir		
				Dyddiad	Lefel Sicrwydd	2017/18	2018/19	2019/20
Ysgolion Cynradd - Cyllideb >£0.5m < £1m - 14 ysgol	Adolygiad o'r sefydliad	Sefydlu a yw'r rheolaethau mewnol yn ddigonol	Cylch 3 blyn. 4/5 ysgol y flwyddyn	D/B	Amrywiol		15	15
Ysgolion Uwchradd a'r Ysgol Arbennig - 6 ysgol	Adolygiad o'r sefydliad	Sefydlu a yw'r rheolaethau mewnol yn ddigonol	Cylch 2 flyn. 3 ysgol y flwyddyn	D/B	Amrywiol	10	30	30
Cludiant Ysgol	Adolygu statws presennol a chamau rheoli. Llywodraethiant a Pherfformiad	Cais gan y Swyddog Adran 151 a Phennaeth Gwasanaeth	Adolygiad newydd	D/B	D/B	20		
Absenoldeb Salwch Ysgolion	Adolygu statws presennol a chamau rheoli. Llywodraethiant a Pherfformiad	Cais gan y Pennaeth Gwasanaeth	Adolygiad newydd	D/B	D/B	20		
Ysgolion - Adolygiadau Thematig	Thema'n cael ei dewis ar gyfer pob blwyddyn ar sail cylch, i'w gwneud mewn sampl o ysgolion	Sefydlu a yw'r rheolaethau mewnol yn ddigonol ar gyfer y thema a adolygwyd a dosbarthu'r canlyniadau i'r holl ysgolion perthnasol	Bob blwyddyn	D/B	D/B	20	10	10
Darpariaeth Dilyn i Fyny						2	5	5
CYFANSWM DYDDIAU AR GYFER DYSGU						**72**	**80**	**70**
CYFAN. DYDDIAU TALADWY, RHAGLENNWYD						**649**	**625**	**504**
DYDDIAU TALADWY, HEB EU RHAGLENNU								
Gwaith Atal Twyll						150	150	150
Cau Gwaith y Llynedd	Llithriad wrth gyflawni					20	20	20

Maes i'w adolygu	Natur y gwaith	Rheswm am ei gynnwys	Amlder yr archwiliad	Archwiliwyd ddiwethaf		Dyddiau a fwriedir		
				Dyddiad	Lefel Sicrwydd	2017/18	2018/19	2019/20
Ardystio Grantiau	Adolygu grantiau y mae modd eu derbyn pan nad oes sicrwydd allanol wedi'i dderbyn neu lle mae pryderon ynglŷn â gweithrediad rheolaethau mewnol					35	35	35
Ymgynghori gyda'r UDA, Cyfarwyddwyr, Pennaeth Swyddogaeth a Phenaethiaid Gwasanaeth	Darparu cyngor a chymorth fel bo'n briodol					15	15	15
Menter Twyll Genedlaethol	Paratoi ar gyfer, a chyflwyno data					5	5	5
Ymgynghoriaeth	AD, Cyflogres, PCI DSS					40	40	40
Wrth gefn - tua 10% o'r dyddiau sydd ar gael	Ni ragwelwyd y ddarpariaeth am waith ychwanegol ar adeg cynllunio					120	120	120
CYFANSWM DYDDIAU TALADWY, HEB EU RHAGLENNU						**385**	**385**	**385**

 Version 1 - 13 January 2016

CYNGOR SIR YNYS MÔN - CYNLLUN ARCHWILIO MEWNOL STRATEGOL 2017/18 - 2019/20 ATODIAD C

Maes i'w adolygu	Natur y gwaith	Rheswm am ei gynnwys	Amlder yr archwiliad	Archwiliwyd ddiwethaf		Dyddiau a fwriedir		
				Dyddiad	Lefel Sicrwydd	2017/18	2018/19	2019/20
ASESU ADNODDAU								
CYFANSWM DYDDIAU TALADWY Y CYNLLUN						**1034**	**1010**	**889**
DYDDIAU NA ELLIR CODI TÂL AMDANYNT								
Risg ac Yswiriant	Rheoli'r swyddogaeth risg ac yswiriant					50	50	50
Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant	Cefnogi gwaith y Pwyllgor, paratoi adroddiadau a mynychu fel bo'n briodol					20	20	20
Paratoi'r Cynllun Archwilio	Mynd â'r cynllun yn ei flaen gan ymgorffori datblygiadau o fewn y Cyngor					30	30	30
Gweinyddu Cyffredinol						70	70	70
Datblygiad Personol ac Adolygu						8	8	8
Cysylltu ag Archwilio Allanol						5	5	5
Monitro a Sicrwydd Ansawdd						40	40	40
Gwyliau Blynyddol						192	192	192
Absenoldeb Salwch						45	45	45
Absenoldeb Arbennig						6	6	6
Absenoldeb Mamolaeth						0	0	0
Absenoldeb Statudol						48	48	48
Hyfforddiant i Staff						10	10	10

 Version 1 - 13 January 2016

CYNGOR SIR YNYS MÔN - CYNLLUN ARCHWILIO MEWNOL STRATEGOL 2017/18 - 2019/20 ATODIAD C

Maes i'w adolygu	Natur y gwaith	Rheswm am ei gynnwys	Amlder yr archwiliad	Archwiliwyd ddiwethaf		Dyddiau a fwriedir		
				Dyddiad	Lefel Sicrwydd	2017/18	2018/19	2019/20
Hyfforddiant i Aelodau						2	2	2
CYFANSWM DYDDIAU METHU CODI TÂL						**526**	**526**	**526**

ADNODDAU SYDD EU HANGEN	**1560**	**1536**	**1415**
ADNODDAU SYDD AR GAEL	**1560**	**1560**	**1560**
DIFFYG/ADNODDAU SYDD AR GAEL	**0**	**24**	**145**

ADNODDAU ARCHWILIO 2017 I 2018 **ATODIAD D**

STAFF	NIFER DYDDIAU	CYFANSWM
Staff Amser Llawn		
M. Pryor, Pennaeth Archwilio a Risg	260	
E. Williams, Prif Archwilydd	260	
E. Parry, Uwch Archwilydd	260	
E. C. Williams, Uwch Archwilydd	260	
S. A. Jones, Uwch Archwilydd	260	
H. Ellis, Swyddog Twyll Corfforaethol	260	
CYFANSWM YR ADNODDAU ARCHWILIO AR GAEL		1,560

Mae 6 o swyddi yn y Strwythur Archwilio Mewnol sy'n cyfateb i 6 o aelodau amser llawn cyfatebol (ALlC) ar gyfer 2017/18. Mae hyn yn cymharu i'r lefel staffio ar gyfartaledd ar gyfer Cymru gyfan sef 8.1 ar gyfer yr Archwilwyr Mewnol yn ystod 2015/16.

TARGEDAU PERFFORMIAD ARCHWILIO MEWNOL 2017-18 **ATODIAD E**

Disgrifiad	CSYM Gwirioneddol 2013/14	CSYM Gwirioneddol 31/3/15	CSYM Gwirioneddol 31/3/16	CSYM Targed 2017/18	Cyfartaledd Cymru 2015/16
1. % yr Archwiliadau Cynllunedig a Gwblhawyd	81%	92%	60.32%	80%	85%
2. Nifer yr Archwiliadau	51	46	38	44	97
3. % Ymatebion 'Boddhaol' gan Gleientiaid	100%	100%	100%	100%	99%
4. % yr Argymhellion a dderbyniwyd	100%	100%	98%	100%	99%
5. % Gweithredu ArgymhellionLefel Uchel a Chanolig mewn archwiliadau Dilyn-i-fyny	46%	49%	74%	85%	N/A
6. % yr Archwiliadau a gwblhawyd o fewn yr amser a gynlluniwyd	N/A	N/A	78.95%	80%	68%
7. % yr amser y codir amdano'n uniongyrchol yn erbyn y cyfanswm sydd ar gael	N/A	N/A	59.74%	65%	67%
8. Nifer y dyddiau ar gyfartaledd o'r cyfarfod cau i gyhoeddi'r adroddiad drafft	N/A	N/A	6.61 days	6.5 diwrnod	7.2 diwrnod
9. Nifer y dyddiau ar gyfartaledd rhwng ymateb i'r adorddiad drafft a chyhoeddi'r adroddiad terfynol	N/A	N/A	2.41 days	2 diwrnod	3.4 diwrnod
10. Y gost wirioneddol fesul diwrnod archwilio y codir amdano'n uniongyrchol	£245	£238	£318	£300	£277
11. Nifer staff Archwilio	5.5	5.6	5.68	6.0	8.1
12. % y staff a adawodd	0	0	0	0	10%

MAWRTH 2017

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
PWYLLGOR:	**PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHIANT**
DYDDIAD:	**28 MAWRTH 2017**
TEITL YR ADRODDIAD:	**SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU – ADRODDIAD AR GYNLLUNIO ARBEDION**
PWRPAS YR ADRODDIAD:	**RHOI GWYBOD I'R AELODAU AM GYNNWYS YR ADRODDIAD A'R CYNLLUN GWETIHREDU ARFAETHEDIG**
ADRODDIAD GAN:	**MARC JONES – PENNAETH SWYDDOGAETH (ADNODDAU) / SWYDDOG ADRAN 151**
GWEITHREDU:	**ER GWYBODAETH**

1. RHAGARWEINIAD

1.1. Cynhaliodd Swyddfa Archwilio Cymru Adolygiad o Gadernid Ariannol yn yr Awdurdod (gweler Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant – 15 Mawrth 2016, Eitem 6). Yn ôl yr asesiad yn yr adroddiad, roedd y Cyngor yn 'risg isel' ym mhob un o'r 3 chategori a archwiliwyd: Cynllunio Ariannol, Rheolaeth Ariannol a Llywodraethiant Ariannol.

1.2. Yn dilyn cyhoeddi adroddiadau ar gyfer awdurdodau unigol yn gynnar yn 2016, cyhoeddodd Swyddfa Archwilio Cymru grynodeb cenedlaethol ym mis Awst 2016 a daethpwyd i'r casgliad:-

"Ers ein hadolygiad diwethaf, bod awdurdodau lleol yn gwella eu trefniadau cynllunio strategol ond yn cael anhawster yn datblygu a darparu'r arbedion a'r newidiadau i wasanaethau ar y cyflymder sy'n ofynnol i sicrhau cydnerthedd ariannol yn y dyfodol."

1.3. Cynhaliodd Swyddfa Archwilio Cymru adolygiad pellach o drefniadau cynllunio ariannol y Cyngor a gwnaed y gwaith hwnnw ym mis Medi 2016. Cynhaliwyd yr adolygiad hwn yn holl Awdurdodau Lleol Cymru.

2. CWMPAS A CHANFYDDIADAU'R ADRODDIAD

2.1. Canolbwyntiodd yr adolygiad ar ateb y cwestiwn "A yw trefniadau'r Cyngor ar gyfer cynllunio arbedion ariannol yn cefnogi cadernid ariannol?"

2.2. Yn ystod yr adolygiad, edrychwyd ar y meysydd canlynol:-

- I ba raddau yr oedd y Cyngor wedi cyflawni ei gynlluniau ar gyfer arbedion yn 2015-16;
- Ansawdd y cynlluniau ariannol ar gyfer y tymor canol;
- Cadernid y cynlluniau arbedion ar gyfer 2016/17.

2.3. Edrychodd yr adolygiad ar sampl o dri o gynigion ar gyfer arbedion yn 2016/17: Casglu Gwastraff gan gynnwys codi ffi am gael gwared ar wastraff swmpus, Clybiau Brecwast a Thaliadau'r Sector Gwirfoddol yn y Gwasanaethau Oedolion.

2.4. Daeth yr adroddiad i'r casgliad:-

"Er bod gan y Cyngor fframwaith cynllunio ariannol sy'n gwella, y ceir cynlluniau arbedion sydd heb ddatblygu digon a'i bod yn bosibl na fyddant yn cefnogi cydnerthedd ariannol yn llawn yn y dyfodol."

2.5. Nodwyd hefyd, *"Ceir rhywfaint o newid cadarnhaol yn y sefyllfa ers 2015/16. Mae'r Cyngor wedi parhau i atgyfnerthu ei drefniadau ariannol. Mae wedi adolygu a chyhoeddi cronfeydd wrth gefn sydd wedi'u clustondi ac wedi diweddaru ei Gynllun Ariannol Tymor Canolig. Er mwyn cau'r bwlch mewn arbedion yn y dyfodol, mae'r Cyngor wedi cydnabod bod angen newid ei ddull gweithredu strategol mewn perthynas â chynllunio ariannol ac adolygu ei ddull gweithredu mewn perthynas â ffioedd a thaliadau."*

2.6. Mae copi o'r adroddiad ynghlwm yn Atodiad 1.

3. CYNIGON AR GYFER GWELLIANT AC YMATEB RHEOLWYR

3.1. Gwnaed 5 o gynigion ar gyfer gwelliant a manylir ar y rhain yn Atodiad 2, ynghyd ag ymateb y Rheolwyr.

4. ARGYMHELLION

4.1. Gofynnir i'r Pwyllgor dderbyn canfyddiadau adroddiad yr Archwiliwr a nodi ei gasgliadau a chydnabod bod y Cyngor yn parhau i adolygu a mireinio ei drefniadau mewn perthynas â chynllunio ariannol.

4.2. Gofynnir i'r Pwyllgor dderbyn yr Ymateb y Rheolwyr a chytuno iddo gael ei gyflwyno i Swyddfa Archwilio Cymru.

R MARC JONES
PENNAETH SWYDDOGAETH (ADNODDAU) A SWYDDOG ADRAN 151 15 MAWRTH 2017

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Auditor General for Wales

Cynllunio Arbedion – **Cyngor Sir Ynys Môn**

Blwyddyn archwilio: 2016-17

Dyddiad cyhoeddi: Mawrth 2017

Cyfeirnod y ddogfen: 688A2016

Paratowyd y ddogfen hon fel rhan o waith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol.

Os gwneir cais am wybodaeth y gallai'r ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 o Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus wrth ymdrin â cheisiadau, yn cynnwys ymgynghori â thrydydd partïon perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru yn drydydd partïon perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu ailddefnyddio'r ddogfen hon i Swyddfa Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Roedd y tîm a gyflawnodd y gwaith yn cynnwys Sian Clark, Nick Raynor a Jeremy Evans, o dan gyfarwyddyd Alan Morris.

Cynnwys

Er bod gan y Cyngor fframwaith cynllunio ariannol sy'n gwella, ceir cynlluniau arbedion sydd heb ddatblygu digon, ac mae'n bosibl na fyddant yn cefnogi cydnerthedd ariannol yn llawn yn y dyfodol.

Adroddiad cryno

Crynodeb 4

Cynigion ar gyfer gwella 6

Adroddiad manwl

Er bod gan y Cyngor fframwaith cynllunio ariannol sy'n gwella, ceir cynlluniau arbedion sydd heb ddatblygu digon, ac mae'n bosibl na fyddant yn cefnogi cydnerthedd ariannol yn llawn yn y dyfodol 7

Cyd-destun 7

Arbedion a gyflawnwyd yn 2015-16 9

Mae'r Cyngor wedi nodi ei fod wedi cyflawni 82% o'i arbedion arfaethedig ar gyfer 2015-16 yn ystod y flwyddyn a gall ddangos bod arbedion unigol wedi cael eu cyflawni 9

Trefniadau cynllunio ariannol 10

Mae'r Cyngor yn parhau i atgyfnerthu ei fframwaith cynllunio ariannol ond ni cheir cysylltiadau digonol rhwng ei Gynllun Corfforaethol a'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig ac nid oes cynlluniau arbedion dangosol ganddo ar gyfer blynyddoedd i ddod na dull strategol o gynhyrchu incwm 10

Cynllun Arbedion 2016-17

Mae'r Cyngor yn rhagweld y caiff 83% o'i gynlluniau arbedion ar gyfer 2016-17 ei gyflawni ond nid oes digon o fanylion mewn rhai cynlluniau arbedion nac amserlenni cyflawni realistig 14

Adroddiad cryno

Crynodeb

1 Mae systemau rheoli ariannol da yn hanfodol er mwyn gwarchod arian cyhoeddus yn effeithiol a darparu gwasanaethau cyhoeddus effeithlon yn barhaus. Oherwydd yr hinsawdd ariannol bresennol a'r setliadau is i lywodraeth leol mae gwaith cynllunio ariannol da, ynghyd â chynlluniau arbedion tra ystyriol, yn hanfodol er mwyn sicrhau cydnerthedd ariannol.

2 Mae'r adolygiad hwn yn canolbwyntio ar ateb y cwestiwn canlynol: **A yw trefniadau cynllunio arbedion ariannol y cyngor yn cefnogi cydnerthedd ariannol?**

3 Mae gwaith cynllunio ariannol da:

- yn helpu cynghorau i wneud y penderfyniadau cywir ar gyfer y byrdymor, y tymor canolig a'r hirdymor;
- yn helpu cynghorau i ddarparu gwasanaethau i gyflawni rhwymedigaethau statudol a diwallu anghenion cymunedau lleol;
- yn hanfodol er mwyn sicrhau systemau llywodraethu corfforaethol da;
- yn ymwneud cymaint â rheoli perfformiad a chyflawni amcanion strategol ag â rheoli arian;
- yn sail i ansawdd gwasanaethau a gwella gwasanaethau;
- yn sail i atebolrwydd i randdeiliaid am warchod a defnyddio adnoddau; a
- yn ddisgyblaeth reoli allweddol.

4 Mae gwaith cynllunio ariannol ar gyfer y tymor canolig i'r hirdymor yn cynnwys deall y galw yn y dyfodol, asesu effaith newidiadau tebygol, adolygu'r bylchau rhwng anghenion ariannu ac incwm posibl a, lle y bo angen, ddatblygu strategaethau arbedion priodol.

5 Dylai blaenoriaethau strategol cyngor a'i iechyd ariannol fod yn sail ar gyfer penderfynu beth sy'n ymarferol. Gall strategaethau ariannol hirdymor a chynlluniau ariannol tymor canolig tra ystyriol a manwl sicrhau y caiff blaenoriaethau strategol eu cyflawni drwy alluogi awdurdod i wneud dewisiadau ariannol priodol. I'r gwrthwyneb, mae gwaith cynllunio cyllidebol blynyddol byrdymor yn annog awdurdodau i fabwysiadu dull gweithredu cynyddrannol a lywir gan brosesau sy'n rhy anhyblyg mewn cyfnod o newid allanol cyflym.

6 Caiff cynghorau tua 80% o'u hincwm net oddi wrth Lywodraeth Cymru, dim ond 4-5 mis cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y daw'r union ffigur yn hysbys. Er bod hyn yn effeithio ar waith cynllunio ariannol, gall cynghorau ddefnyddio amrywiaeth o wybodaeth i ragweld amgylchiadau sy'n newid, pennu blaenoriaethau, gwneud dewisiadau a rheoli'r modd y darperir gwasanaethau. Gallant gyfrifo faint o arian y byddai ei angen arnynt er mwyn darparu gwasanaethau (yn ôl prisiau cyfredol neu brisiau yn y dyfodol) ac ystyried senarios amgen o ran incwm a gwariant er mwyn nodi bylchau a pharatoi ar gyfer y dyfodol drwy ymchwilio i ddulliau gweithredu gwahanol.

7 Yn ystod 2015-16 cyflawnodd Swyddfa Archwilio Cymru waith ym mhob cyngor er mwyn asesu digonolrwydd ei drefniadau cynllunio ariannol, rheolaeth ariannol a llywodraethu ariannol. Cyflwynwyd adroddiadau lleol a chyhoeddwyd adroddiad cryno cenedlaethol ym mis Awst 2016. Daeth yr adroddiad cryno cenedlaethol i'r casgliad bod **awdurdodau lleol yn gwella eu trefniadau cynllunio strategol ond yn cael anhawster yn datblygu a darparu'r arbedion a'r newidiadau i wasanaethau ar y cyflymder sy'n ofynnol i sicrhau cydnerthedd ariannol yn y dyfodol.**

8 Yn yr asesiad hwn, a gynhaliwyd yn ystod y cyfnod rhwng mis Mehefin a mis Medi 2016, rydym wedi canolbwyntio ar waith i nodi arbedion, cynllunio ar eu cyfer a'u cyflawni. Ystyriwyd i ba raddau y cyflawnodd Cyngor Sir Ynys Môn (y Cyngor) ei gynlluniau arbedion ar gyfer 2015-16, ansawdd ei gynlluniau ariannol tymor canolig a chadernid ei gynlluniau arbedion ar gyfer 2016-17.

9 Ystyriwyd tri chynnig ar gyfer gwneud arbedion yn 2016-17 ac ystyriwyd y tybiaethau sy'n sail iddynt, ac a oes systemau digonol i sicrhau y gellir eu cyflawni yn unol â'r amserlen arfaethedig.

10 Yn dilyn y gwaith a wnaed yn 2015-16 aethom ati i nodi'r hyn a wnaeth y Cyngor o ganlyniad i'r hyn a ddysgodd a sut y mae wedi ymateb i'n cynigion ar gyfer gwella mewn perthynas â chynllunio ariannol os gwnaethom unrhyw rai.

11 Yn yr adroddiad hwn rydym wedi disgrifio rhai o nodweddion allweddol cynllunio ariannol effeithiol – Nodweddion cynllunio ariannol da. Mae archwilwyr wedi defnyddio'r rhain a ffactorau eraill i lunio barn gytbwys ar effeithiolrwydd trefniadau cynllunio ariannol cyngor a gwerthuso gallu cyngor i gyflawni ei Gynllun Ariannol Tymor Canolig a'i arbedion arfaethedig.

12 Yn ein hadolygiad yn 2015-16 daethom i'r casgliad, **er bod y Cyngor yn wynebu rhai heriau sylweddol, bod ei drefniadau presennol ar gyfer cyflawni cydnerthedd ariannol yn briodol ac yn parhau i wella.**

13 Yn yr adolygiad hwn daethom i'r casgliad, **er bod gan y Cyngor fframwaith cynllunio ariannol sy'n gwella, y ceir cynlluniau arbedion sydd heb ddatblygu digon, a'i bod yn bosibl na fyddant yn cefnogi cydnerthedd ariannol yn llawn yn y dyfodol.**

14 Ceir **rhywfaint o newid cadarnhaol** yn y sefyllfa ers 2015-16. Mae'r Cyngor wedi parhau i atgyfnerthu ei drefniadau ariannol. Mae wedi adolygu a chyhoeddi cronfeydd wrth gefn sydd wedi'u clustnodi ac wedi diweddaru ei Gynllun Ariannol Tymor Canolig. Er mwyn cau'r bwlch mewn arbedion yn y dyfodol, mae'r Cyngor wedi cydnabod bod angen newid ei ddull gweithredu strategol mewn perthynas â chynllunio ariannol ac adolygu ei ddull gweithredu mewn perthynas â ffioedd a thaliadau.

Cynigion ar gyfer gwella

Arddangosyn 1: cynigion ar gyfer gwella

Byddai'n anarferol pe na baem yn dod o hyd i bethau y gellir eu gwella ac, os byddwn yn gwneud hynny, gall yr Archwilydd Cyffredinol gymryd nifer o gamau. Yn yr achos hwn mae cynnig ar gyfer gwella wedi'i wneud a byddem yn disgwyl i'r Cyngor wneud rhywbeth yn ei gylch.

Cynigion ar gyfer gwella	
C1	Atgyfnerthu'r trefniadau cynllunio ariannol drwy wneud y canlynol: • datblygu Polisi Cynhyrchu Incwm/Codi Tâl; • datblygu cynlluniau arbedion dangosol i gwmpasu cyfnod y Cynllun Ariannol Tymor Canolig; • ymgorffori gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 • gwella'r cysylltiadau rhwng ei Gynllun Corfforaethol a'i Gynllun Ariannol Tymor Canolig; ac • atgyfnerthu trefniadau ar gyfer monitro cynnydd arbedion nad ydynt wedi'u cyflawni yn y dyfodol.

Adroddiad manwl

Er bod gan y Cyngor fframwaith cynllunio ariannol sy'n gwella, ceir cynlluniau arbedion sydd heb ddatblygu digon, ac mae'n bosibl na fyddant yn cefnogi cydnerthedd ariannol yn llawn yn y dyfodol

Cyd-destun

15 Ers 2010, mae Llywodraeth y DU wedi lleihau ei gwariant ar wasanaethau cyhoeddus fel rhan o'i chynllun i leihau'r diffyg. Yn sgil y toriadau i'w chyllideb, bu'n rhaid i Lywodraeth Cymru wneud dewisiadau anodd o ran sut i ddosbarthu'r toriadau ariannol hynny rhwng y gwasanaethau cyhoeddus datganoledig. O ganlyniad, mae'r cyllid craidd y mae Llywodraeth Cymru yn ei roi i gynghorau lleol wedi gostwng bob blwyddyn. Hyd yma, mae'r rhan fwyaf o gynghorau lleol wedi llwyddo i leihau eu gwariant a mantoli eu cyllidebau, ond mae'r gostyngiadau blynyddol yn debygol o barhau ar yr un lefel. Dengys ein dadansoddiad, rhwng 2013-14 a 2016-17, fod gostyngiad o £483 miliwn (10.9%) wedi bod yn y cyllid craidd hwn mewn termau real[1].

16 Mae'n bosibl y bydd effaith y penderfyniad i adael yr Undeb Ewropeaidd yn fygythiad i gynghorau lleol a'r sector cyhoeddus ehangach yng Nghymru. Yn syth ar ôl y penderfyniad cafwyd ymateb yn y marchnadoedd ariannol a arweiniodd at anwadalrwydd, er enghraifft, ym mhrisiau cyfranddaliadau, cyfraddau cyfnewid arian cyfred, prisiau olew ac arenillion bondiau, ac mae'r DU yn parhau i wynebu cryn dipyn o ansicrwydd yn ogystal â chwestiynau pwysig am gydberthnasau economaidd a masnachol ag Ewrop yn y dyfodol. Mae Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLlLC) wedi mynegi pryderon ynghylch goblygiadau canlyniad refferendwm yr Undeb Ewropeaidd, gan ei alw'n newid enfawr ym mholisi cyhoeddus y DU[2] yn enwedig am mai cynghorau lleol gyda'i gilydd yw'r cyflogwr mwyaf yng Nghymru ac am eu bod darparu llawer o wasanaethau cyhoeddus pwysig.

[1] Mae cymharu cyllid craidd (Cyllid Allanol Cyfun) yn ystod y cyfnod rhwng 2013-14 a 2016-17 yn gymhleth am ddau brif reswm. Yn gyntaf, mae Llywodraeth Cymru wedi ymgorffori grantiau a roddid ar wahân yn flaenorol mewn cyllid craidd. Er bod y broses hon o 'ddadneilltuo' grantiau yn arwain at gynnydd mewn cyllid craidd, nid yw o reidrwydd yn gynnydd net mewn cyllid. Mae gwerth net grantiau a ymgorfforwyd mewn cyllid craidd ers 2013-14 tua £76 miliwn mewn termau real (wedi'i addasu ar gyfer chwyddiant).

[2] Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, **Pryder am effaith y refferendwm ar wasanaethau**, 24 Mehefin 2016

17 Er bod yr arian a ddarperir gan Lywodraeth Cymru wedi gostwng yn gyffredinol, bu disgwyl i gynghorau ddiogelu ysgolion a gofal cymdeithasol rhag y rhan fwyaf o'r pwysau. Mae gofal cymdeithasol yn arbennig wedi'i chael hi'n anodd hyd yn oed gyda'r diogelwch hwn am fod newidiadau demograffig wedi cynyddu'r galw am wasanaethau, er enghraifft. Fodd bynnag, golyga hyn mai gwasanaethau eraill sydd wedi wynebu'r rhan fwyaf o'r toriadau ac mae eu cyllidebau wedi gostwng 30% neu fwy mewn termau real ers 2013-14.

18 Cafodd y Cyngor gymorth ariannol gwerth £91.9 miliwn gan Lywodraeth Cymru yn 2016-17. Mae hyn yn £1,310 y person yn y sir, y cyfartaledd ar gyfer Cymru ond gostyngiad mewn termau real o 10.97%[3] y pen ers 2013-14. Mae materion allweddol eraill sy'n effeithio ar sefyllfa ariannol gyffredinol unrhyw gyngor, er enghraifft sylfaen gyffredinol y Dreth Gyngor, y gallu i gynhyrchu incwm yn lleol a'r lefelau amddifadedd.

Arddangosyn 2: Cymorth ariannol gan Lywodraeth Cymru yn 2016-17

Dengys y graff isod faint o arian y mae pob cyngor yn ei gael fesul pen o'r boblogaeth gan Lywodraeth Cymru.

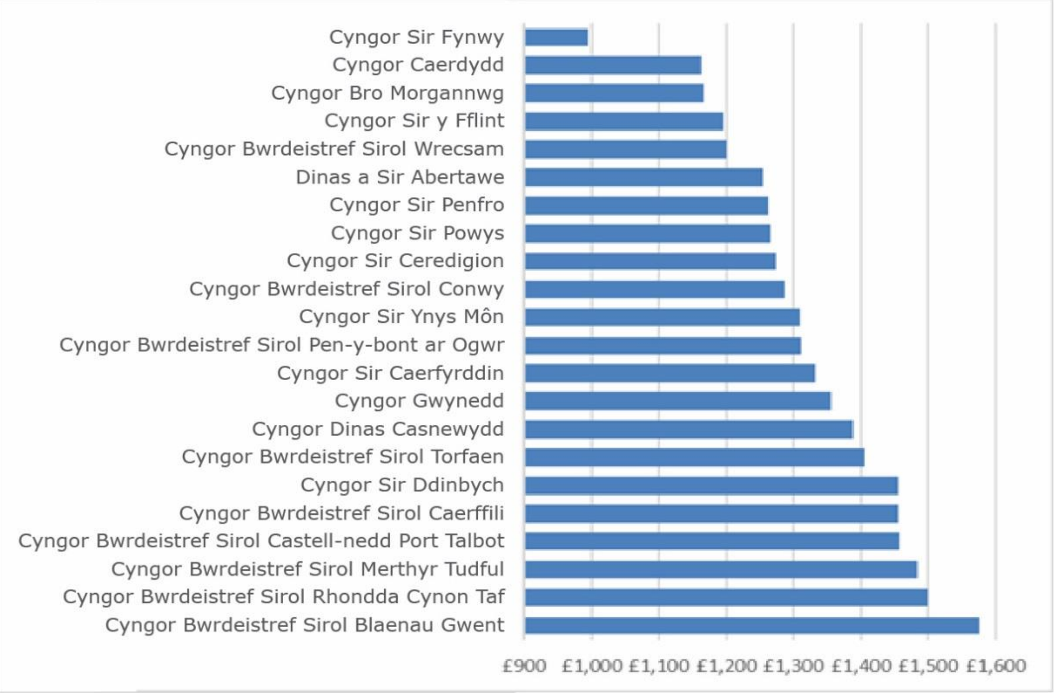

Ffynhonnell: StatsCymru (www.statscymru.llyw.cymru)

[3] Mae'r ffigur ar gyfer y gostyngiad canrannol y pen yn amrywio o'r gostyngiad mewn cyllid craidd yn 2013-14 oherwydd yr amrywio yn y boblogaeth a welwyd yn ystod yr un cyfnod.

Arbedion a gyflawnwyd yn 2015-16

Nododd y Cyngor ei fod wedi cyflawni 82% o'r arbedion a gynlluniwyd ganddo ar gyfer 2015-16 yn ystod y flwyddyn a gall ddangos bod arbedion unigol wedi cael eu cyflawni

Nodweddion cynllunio ariannol da

19 Dylai fod gan gynghorau sydd â hanes da o gyflawni'r rhan fwyaf o arbedion arfaethedig yn ystod y flwyddyn gynlluniau arbedion a chynlluniau cyflawni datblygedig ar waith a ategir gan brosesau monitro cadarn. Nid oes rhaid i'r cynghorau hyn gau'r bwlch yn barhaus o flwyddyn i flwyddyn, drwy nodi arbedion amgen, defnyddio cyllid untro heb ei gynllunio o gronfeydd wrth gefn a glustnodwyd, cronfeydd cyffredinol wrth gefn, cronfeydd wrth gefn nac incwm heb ei gynllunio damweiniol a dderbyniwyd yn ystod y flwyddyn.

Yr hyn a nodwyd gennym

20 Yn ein hadolygiad yn 2015-16, nodwyd gennym fod y Cyngor wedi datblygu fframwaith corfforaethol priodol ar gyfer gwaith cynllunio ariannol, ond gallai wella'r cysylltiadau rhwng ei Gynllun Corfforaethol a'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig.

21 Yn ein hadolygiad yn 2016-17 nodwyd gennym fod y Cyngor wedi pennu cyllideb net o £124.6 miliwn ar gyfer 2015-16 a oedd yn cynnwys gofyniad i gyflawni cynigion a nodwyd ar gyfer gwneud arbedion o £4.33 miliwn. Cyflawnodd y Cyngor 82% o'i arbedion arfaethedig o fewn y flwyddyn. Sicrhaodd y Cyngor werth £4.3 miliwn o arbedion refeniw yn 2015-16 gan fod disgwyl i adrannau dalu am unrhyw arbedion nas cyflawnwyd drwy danwariant neu arbedion effeithlonrwydd amgen. Cafodd unrhyw arbedion nas cyflawnwyd eu dwyn ymlaen i'r flwyddyn ariannol ganlynol ac ni chawsant eu hailgyflwyno i'r gyllideb. Fodd bynnag, ni wneir unrhyw waith penodol parhaus i fonitro arbedion nas cyflawnwyd yn y dyfodol.

22 Nodwyd atodlen o'r cynigion ar gyfer gwneud arbedion yn y 'Cynllun Ariannol Tymor Canolig a Chyllideb 2015-16'. Yn erbyn pob maes arbedion unigol roedd disgrifiad byr o'r arbediad, cyfanswm gwerth yr arbediad arfaethedig a'r gwasanaeth yr oedd yn gysylltiedig ag ef. Ategwyd pob cynnig gan gynnig manylach a oedd wedi cael ei gadarnhau a'i herio gan y Tîm Cyllid. Cafodd yr arbedion arfaethedig eu hymgorffori yn y cyllidebau gwasanaeth unigol.

23 Sicrhaodd y Cyngor danwariant cyffredinol o £1.849 miliwn ar ei gyllideb refeniw ar gyfer 2015-16. Roedd hyn yn cynnwys tanwariant neu orwariant adrannau, darpariaethau wrth gefn nas defnyddiwyd ac eitemau untro eraill. Cafodd gwerth y tanwariant hwn ei wrthbwyso'n rhannol drwy ddefnyddio cronfeydd wrth gefn i ariannu taliadau diswyddo a throsglwyddo £476,000 i Wasanaethau Plant er mwyn helpu i ariannu lleoliadau statudol ar gyfer plant sy'n derbyn gofal. Y cynnydd net mewn cronfeydd cyffredinol wrth gefn oedd £1.7 miliwn.

24 Cytunodd y Cyngor, fel rhan o'i strategaeth gyllidebol ar gyfer 2015-16, i ddefnyddio'r darpariaethau wrth gefn penodol canlynol: £190,000 ar gyfer gwella; £631,000 at ddibenion cyffredinol; £170,000 ar gyfer clwb brecwast; a £600,000 ar gyfer gwerthuso swyddi. Mae'r Cyngor yn defnyddio darpariaethau wrth gefn i ategu ei gynlluniau ariannol ac maent yn newid bob blwyddyn.

25 Yn ystod 2015-16 atgyfnerthwyd trefniadau ariannol drwy symud i ffwrdd o dargedau ar gyfer arbedion a bennir gan yr Adran Gyllid a thuag at broses fwy cynhwysol gyda'r gwasanaethau. Gwnaeth Panel Canlyniadau Craffu ystyried cynnydd y Cyngor yn fanylach o ran cyflawni ei dargedau ar gyfer arbedion effeithlonrwydd yn 2015-16. O ganlyniad i'r gwaith manwl hwn, gall paneli craffu ddefnyddio set glir o gwestiynau wrth drafod a herio'r cynnydd a'r arbedion a wnaed. Fodd bynnag, maent yn canolbwyntio mwy yn awr ar herio arbedion yn y dyfodol cyn iddynt gael eu gweithredu.

26 Roedd y newidiadau pellach a gyflwynwyd ar gyfer cylch cyllideb 2016-17 yn cynnwys mwy o herio mewnol mewn perthynas â llinellau cyllidebol, a gwneud hynny'n gynharach, a gwasanaethau yn cyflwyno cynigion ffurfiol ar gyfer gwneud arbedion effeithlonrwydd. Mae Swyddogion Adran 151 a'r Prif Weithredwr yn herio ac yn cefnogi gwasanaethau er mwyn asesu dichonoldeb arbedion arfaethedig a'r ffordd y cânt eu cyflawni yn well. Mae'r Uwch Dîm Arwain yn goruchwylio'r cynnydd yn erbyn y cynllun arbedion yn strategol a chaiff adroddiad ffurfiol ar y cynnydd ei gyflwyno i Aelodau'r Pwyllgor Gweithredol a'r Pwyllgor Craffu bob chwarter.

Trefniadau cynllunio ariannol

Mae'r Cyngor yn parhau i atgyfnerthu ei fframwaith cynllunio ariannol ond nid oes digon o gysylltiadau rhwng ei Gynllun Corfforaethol a'i Gynllun Ariannol Tymor Canolig ac nid oes ganddo gynlluniau arbedion dangosol ar gyfer y dyfodol na dull corfforaethol o gynhyrchu incwm

Nodweddion cynllunio ariannol da

27 Mae'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig yn elfen allweddol o fframwaith cynllunio effeithiol ac integredig. Dylai gwaith cynllunio ariannol tymor canolig a gwaith cyllidebu blynyddol da adlewyrchu amcanion a blaenoriaethau strategol y cyngor ar gyfer y flwyddyn, ac yn y tymor hwy. Fel arfer mae Cynlluniau Ariannol Tymor Canolig yn cwmpasu cyfnod o rhwng tair a phum mlynedd a dylent nodi sut y caiff adnoddau eu neilltuo i ddarparu gwasanaethau a chyflawni blaenoriaethau'r cyngor. Dylid ystyried yr effaith ar ddinasyddion a rhanddeiliaid eraill hefyd.

28 Mae Cynlluniau Ariannol Tymor Canolig da yn cynnwys ystyriaeth o'r risgiau ariannol allweddol ynghyd â sut i'w lliniaru. Mae'n rhaid i gynghorau lunio

tybiaethau ynghylch chwyddiant, lefelau incwm, demograffeg, y galw am wasanaethau yn y dyfodol a chostau darparu gwasanaethau, ac mae angen seilio'r rhain ar ragfynegiadau rhesymol. Dylai'r cyngor hefyd ddefnyddio gwaith modelu ariannol i asesu'r effeithiau tebygol ar gynlluniau ariannol ac arbedion gofynnol ar gyfer amrywiaeth o wahanol senarios a risgiau. Dylai'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig gael ei adolygu'n aml a'i ddiweddaru er mwyn adlewyrchu newidiadau o ran tybiaethau a risgiau.

29 Dylai cynghorau weithredu o fewn lefel o gronfeydd wrth gefn a balansau (gan gynnwys cronfeydd wrth gefn a glustnodwyd a balans y gronfa gyffredinol), a gymeradwywyd gan yr Aelodau, ac sy'n briodol i'r risgiau strategol, gweithredol ac ariannol y maent yn eu hwynebu. Dylai cynghorau gynnwys manylion am y ffordd y caiff cronfeydd wrth gefn eu defnyddio dros gyfnod y Cynllun Ariannol Tymor Canolig.

30 Mae'n rhaid i'r Cyngor ddangos ei fod yn deall ei ffynonellau incwm a'r risgiau sy'n gysylltiedig â hwy a'i fod wedi adolygu ei ymagwedd tuag at ffioedd a thaliadau, am ei wasanaethau, er mwyn sicrhau gwerth am arian.

Yr hyn a nodwyd gennym

31 Yn ein hadolygiad yn 2015-16, nodwyd gennym fod y Cyngor wedi datblygu fframwaith corfforaethol priodol ar gyfer gwaith cynllunio ariannol, ond gallai wella'r cysylltiadau rhwng ei Gynllun Corfforaethol a'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig.

32 Yn ein hadolygiad yn 2016-17, nodwyd gennym fod y cysylltiadau rhwng Cynllun Corfforaethol a Chynllun Ariannol Tymor Canolig y Cyngor wedi aros yn ddigyfnewid. Ceir diffyg cysylltiadau eglur rhwng y Cynllun Ariannol Tymor Canolig presennol a'r Cynlluniau Corfforaethol a'u nodau. Mae'r Cyngor wedi dweud wrthym ei fod yn bwriadu atgyfnerthu'r cysylltiadau hyn fel rhan o'i brosesau cynllunio cyllidebol ar gyfer 2017-18 ac mae wedi nodi bod angen cysoni ei drefniadau ariannol â blaenoriaethau corfforaethol penodol.

33 Diweddarwyd Cynllun Ariannol Tymor Canolig y Cyngor ym mis Mawrth 2016 ar ôl iddo gael ei gymeradwyo ym mis Chwefror 2015, a chyflwynwyd diweddariad pellach sy'n cwmpasu 2017-18 i 2019-20 i'r Pwyllgor Gweithredol ym mis Medi 2016. Mae'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig diweddaraf yn gynllun treigl tair blynedd a gaiff ei ddiweddaru'n flynyddol a'i adolygu'n rheolaidd.

34 Mae'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig yn tynnu sylw at bwysau cenedlaethol a lleol sy'n dylanwadu ar y gyllideb. Mae'n ystyried newidiadau hysbys ac yn nodi cyfres o dybiaethau rhesymol a phriodol gan gynnwys pwysau ar wasanaethau, twf gwasanaethau, ffactorau chwyddiant, newidiadau demograffig, costau cyflog a phensiwn a chyllid gan Lywodraeth Cymru. Mae'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig hefyd yn asesu gwariant, incwm a risgiau ariannol allweddol yn y dyfodol a chadernid amcangyfrifon.

35 Mae'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig ar gyfer y cyfnod rhwng 2017-18 a 2019-20 yn rhagweld gofyniad arbedion o £8.13 miliwn. Mae hyn yn seiliedig ar y tybiaethau y bydd gwariant net yn cynyddu 2% y flwyddyn; y bydd y Dreth Gyngor yn cynyddu

4% y flwyddyn ac y bydd Cyllid Allanol Cyfun yn gostwng 2% yn 2017-18, 2.6% yn 2018-19 a 2.7% yn 2019-20.

36 Ar ôl i'r setliad dros dro gael ei gyhoeddi yn ystod hydref 2016, mae'r Cyngor bellach yn rhagweld y bydd y bwlch cyllido ar gyfer 2017-19 yn £2.9 miliwn yn hytrach na £3.49 miliwn fel y nodwyd yn y fersiwn o'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig a gyhoeddwyd ym mis Medi 2016. Mae'r Cyngor wedi nodi arbedion tebygol o £2.9 miliwn ar gyfer 2017-18 ac mae gwaith ymgynghori wrthi'n mynd rhagddo ar y cynigion hyn. Er bod y Cyngor yn dweud ei fod wedi dechrau nodi arbedion dangosol ar gyfer yr hyn sy'n weddill o gyfnod y Cynllun Ariannol Tymor Canolig, nid yw'r rhain wedi'u datblygu'n dda. Mae'r Cyngor wedi cydnabod bod angen newid ei strategaeth er mwyn parhau i gyflawni arbedion a rhoddir ystyriaeth i: fodelau cyflawni amgen, trosglwyddo darpariaeth gwasanaethau oddi wrth y Cyngor, defnyddio balansau cyffredinol i sicrhau arbedion yn y dyfodol a rhoi'r gorau i ddarparu rhai gwasanaethau anstatudol.

37 Fel rhan o broses y gyllideb, gofynnwyd am wasanaethau i gynnal asesiadau cychwynnol o effaith pob cynnig ar gydraddoldeb. Cafodd brawddeg fer yn crynhoi'r effaith ei chynnwys yn y ddogfennaeth ar gyfer pennu'r gyllideb, ond nid oedd rhai asesiadau o'r effaith ar gydraddoldeb wedi cael eu cynnal pan gytunwyd ar y cynigion ar gyfer gwneud arbedion. Hefyd, nid yw effaith gronnus yr arbedion ar grwpiau penodol a ddiogelir wedi cael ei hystyried. Cafodd effaith ariannol Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 a chamau lliniaru arfaethedig eu hystyried fel rhan o'r broses o bennu'r gyllideb.

38 Cafodd Polisi Cyffredinol cynhwysfawr ar Gronfeydd wrth Gefn a Balansau ei gymeradwyo gan y Pwyllgor Gweithredol ym mis Mawrth 2016 a phennwyd lefel ofynnol o £5 miliwn ar gyfer balansau cyffredinol yn 2016-17. Mae'r polisi yn gynhwysfawr ac yn nodi sut y caiff cronfeydd wrth gefn eu defnyddio a'u rheoli yn ogystal â nodi'r mathau o gronfeydd wrth gefn a mesur eu gofynion. Nid yw'r Cyngor yn dal cronfeydd wrth gefn adrannau unigol, ond mae ganddo 'Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Gwasanaethau Corfforaethol' y gall gwasanaethau gyflwyno cynigion iddi.

39 Cynhaliwyd adolygiad o gronfeydd wrth gefn a glustnodwyd a chafodd tua £30,000 ei ddychwelyd i gronfeydd wrth gefn cyffredinol. Mae £1 filiwn wedi cael ei rhyddhau o falansau cyffredinol i ariannu 'Cronfa Fuddsoddi' sy'n galluogi buddsoddiad mewn prosiectau unigol a fydd yn sicrhau arbedion effeithlonrwydd yn y dyfodol.

40 Mae cyllideb 2016-17 yn cynnwys £1.8 miliwn fel y'i clustnodir a darpariaethau wrth gefn cyffredinol er mwyn ariannu ystod o brosiectau. Mae'r rhain yn cynnwys gwelliannau i systemau TG, costau dileu swyddi posibl, costau gofal cartref penodol, swyddi a phrosiectau penodol a £310,000 fel darpariaeth wrth gefn gyffredinol i'w defnyddio i dalu unrhyw gostau nas rhagwelir sy'n codi yn ystod y flwyddyn.

41 Mae £2.15 miliwn ychwanegol wedi cael ei glustnodi o gronfeydd wrth gefn cyffredinol er mwyn talu'r ymrwymiad cyflog cyfartal posibl. Mae'r Cyngor yn

bwriadu gwneud arbedion sylweddol yn ystod 2017-18 er mwyn mantoli'r gyllideb refeniw heb fod angen defnyddio cronfeydd wrth gefn cyffredinol.

42 Er nad oes gan y Cyngor bolisi cyffredinol ar gynhyrchu incwm a chodi taliadau, mae'r gyllideb ar gyfer 2016-17 yn seiliedig ar sicrhau cynnydd cyffredinol o 5% yn yr holl ffioedd a thaliadau anstatudol. Cafodd yr atodlen o ffioedd a thaliadau ar gyfer 2016-17 ei chymeradwyo gan y Pwyllgor Gweithredol ym mis Mawrth 2016 ac, am y tro cyntaf, cawsant eu cyflwyno mewn un atodlen gyfansawdd. Cafodd targed cynhyrchu incwm o £273,000 ei gynnwys yn y gyllideb ar gyfer 2016-17, sy'n cyfateb i 7.9% o'r arbedion cyffredinol sydd eu hangen, sef £3.4 miliwn.

43 O 2017-18 ymlaen bydd y cynnydd mewn incwm anstatudol yn cael ei gysoni â'r cynnydd a ragdybir yn y dreth gyngor. Mae diffyg dull corfforaethol o gynhyrchu incwm yn gwanhau'r trefniadau ariannol ac yn golygu y gellid colli cyfleoedd. Fodd bynnag, mae'r Cyngor wedi ein hysbysu y bydd yn ystyried datblygu polisi cynhyrchu incwm.

Cynllun Arbedion 2016-17

Mae'r Cyngor yn rhagweld y bydd 83% o'i gynlluniau arbedion ar gyfer 2016-17 yn cael eu cyflawni ond nid yw rhai ohonynt yn cynnwys digon o fanylion nac amserlenni y gellir eu cyflawni

Nodweddion cynllunio ariannol da

44 Mae gan gynghorau sy'n cyflawni arbedion yn effeithiol gynlluniau arbedion tra ystyriol sy'n rhan o strategaethau arbedion tymor hwy a ategir gan gynlluniau arbedion a chyflawni unigol datblygedig sydd wedi'u costio'n llawn ac sy'n cyd-fynd â'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig. Dylai cynigion ar gyfer gwneud arbedion fod yn rhai penodol a dylid cynnal asesiad risg ohonynt er mwyn nodi pa mor debygol ydyw y cânt eu cyflawni.

Yr hyn a nodwyd gennym

45 Yn ein hadolygiad yn 2015-16, nodwyd gennym fod cynlluniau arbedion y flwyddyn gyfredol wedi cael eu datblygu a'u profi drwy broses herio drwyadl. Roedd y cynlluniau'n benodol ac yn fesuradwy ac roeddent yn cael eu rheoli'n effeithiol gyda Phanel Canlyniadau Craffu yn gyfrifol am fonitro cynnydd.

46 Yn ein hadolygiad yn 2016-17 nodwyd gennym fod y Cyngor wedi nodi cynigion cyllideb cychwynnol ar gyfer gwerth £3.913 miliwn o arbedion. Yn dilyn asesiad risg pellach o'r hyn a gyflawnwyd ac adolygiad o ddichonoldeb nododd y Cyngor gynlluniau arbedion gwerth £3.46 miliwn er mwyn bodloni'r gofyniad arbedion ar gyfer 2016-17. Roedd hyn yn cynnwys arbedion a gynhyrchwyd drwy ddiswyddiadau gwirfoddol a lleihau'r gyllideb ddirprwyedig ar gyfer ysgolion. Defnyddiwyd £400,000 o gyllid addysg ganolog i leihau effaith y lleihad yn y gyllideb i ysgolion ar gyfer 2016-17, gan olygu mai gwerth £3.06m o arbedion oedd eu hangen.

47 Mae'r Cyngor wedi rhannu'r arbedion a gyflawnwyd yn ystod 2016-17 yn gategorïau Cynhyrchu, arbedion ail-dendro/caffael a Thrawsnewid Gwasanaethau.

48 Mae'r Cyngor yn cynnal dogfennaeth addas sy'n nodi'r cynnydd yn erbyn arbedion gan gynnwys asesiad risg parhaus o ba mor gyraeddadwy yw pob maes arbedion yn erbyn y categorïau canlynol: yr arbedion sy'n debygol o gael eu cyflawni; canlyniad ansicr; a'r diffyg tebygol mewn arbedion. Caiff mesurau lliniaru eu hystyried hefyd. Er bod cadernid a dichonoldeb cynigion ar gyfer gwneud arbedion yn cael eu herio'n fewnol cyn cael eu cynnwys yn y gyllideb, nododd ein hadolygiad fod diffyg manylder mewn rhai cynlluniau arbedion effeithlonrwydd, er enghraifft, ynglŷn â'r effaith ar flaenoriaethau corfforaethol. Mae Uwch Dîm Arwain y Cyngor yn monitro cynnydd ei gynlluniau arbedion yn fewnol yn rheolaidd yn ystod y flwyddyn.

49 Mae'r Cyngor yn gwneud gwaith ymgynghori ynghylch ei gyllideb flynyddol sy'n cynnwys arolygon ar-lein, sesiynau galw heibio gyda'r Arweinydd, grwpiau ffocws, sesiynau i randdeiliaid a seminarau i aelodau. Cynhaliwyd ymgynghoriad penodol gyda phobl o dan 25 oed. Mae ymatebion i'r ymgynghoriad ynghylch y gyllideb a ddaw i law sy'n ymwneud â chynlluniau arbedion yn cael eu hystyried cyn i'r gyllideb gael ei chymeradwyo.

50 Mae cynllun y Cyngor yn benodol ac yn fesuradwy, gan roi disgrifiad byr o'r arbediad a'r swm penodol i'w gyflawni. Cafodd atodlen o'r cynllun arbedion ar gyfer 2016-17 ei chynnwys yn yr adroddiad ar gyfer pennu'r gyllideb flynyddol a'i heitemeiddio fesul llinell. Mae'r Cyngor yn monitro cynigion ar gyfer gwneud arbedion fesul llinell yn fewnol a chaiff adroddiad ar gynnydd ei gyflwyno'n rheolaidd i'r Uwch Dîm Arwain. Mae'r adroddiad chwarterol ar fonitro refeniw a gaiff ei ystyried gan y Pwyllgor Gweithredol a'r Pwyllgor Craffu Corfforaethol yn nodi'r tybiaethau o ran cyflawni arbedion cyllideb 2016-17 gan gynnwys sylwebaeth ar elfennau arbedion nad oes modd eu cyflawni o bosibl, neu'r rhai na chânt eu cyflawni o gwbl.

51 Mae adroddiad monitro refeniw'r Cyngor ar gyfer chwarter dau yn rhagweld gorwariant net o £660,000 ar ei gyllideb refeniw. Mae'r adroddiad hefyd yn rhagweld bod 83% o arbedion y Cyngor (yn seiliedig ar £3.06 miliwn) naill ai eisoes wedi cael eu cyflawni neu tybir bod modd eu cyflawni erbyn diwedd y flwyddyn. Aseswyd na fydd modd cyflawni 16% o'r arbedion yn 2016-17, ond eu bod yn debygol o gael eu cyflawni yn 2017-18; ac na fydd gwerth £42,000 o arbedion yn cael eu cyflawni o gwbl yn y dyfodol oherwydd amgylchiadau'r farchnad a chynnydd o ran gofynion cyfreithiol.

52 Y tri chynnig i wneud arbedion yn 2016-17 a ystyriwyd gennym er mwyn profi'r tybiaethau sy'n sail iddynt ac a oes systemau digonol i sicrhau y gellir eu cyflawni yn unol â'r amserlen arfaethedig oedd:

- Casglu Gwastraff gan gynnwys casglu eitemau swmpus (£41,000 a £90,000)
- Clwb Brecwast (£171,000); a
- Thaliadau i'r Sector Gwirfoddol: Gwasanaeth Oedolion (£30,000).

53 Dangosodd yr adolygiad o gynigion yr adnoddau olrhain enghreifftiol ar gyfer gwneud arbedion fod cadernid yr achosion busnes yn amrywio ac, er bod y tybiaethau sy'n sail i'r costiadau yn rhesymol ar y cyfan, roedd yr amserlenni arfaethedig yn aml yn afrealistig. Er enghraifft, mewn un adnodd olrhain, roedd y Cyngor wedi gohirio arbediad o 2015-16 tan 2016-17 er mwyn cynnal ymgynghoriad mwy penodol gyda grwpiau yr effeithir arnynt ynghylch y taliadau arfaethedig, ac mewn un arall cafodd y ffaith bod hysbysiad ffurfiol o derfynu contractau wedi cael ei gyflwyno'n hwyr effaith andwyol ar y gwaith o gyflawni'r arbedion arfaethedig ar gyfer y flwyddyn gyfan.

Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500
Fax: 029 2032 0600
Textphone : 029 2032 0660

E-mail: info@audit.wales
Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500
Ffacs: 029 2032 0600
Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru
Gwefan: www.archwilio.cymru

ATODIAD 2

CYNIGION AR GYFER GWELLIANT AC YMATEB RHEOLWYR

Cyf	Cynnig ar gyfer Gwelliant	Derbyniwyd	Ymateb Rheolwyr	Dyddiad Cwblhau	Swyddog Cyfrifol
P1	Cryfhau trefniadau cynllunio ariannol drwy:- • ddatblygu Polisi Creu Incwm/Codi Ffioedd	Do	Mae'r Cyngor yn derbyn bod angen datblygu Polisi Creu Incwm / Codi Ffioedd a bydd yn datblygu polisi mewn partneriaeth gydag un o Wasanaethau'r Cyngor sy'n darparu gwasanaethau mwy masnachol. Bydd hyn yn sicrhau bod y Polisi'n ddogfen ymarferol y gellid ei gweithredu ar draws y Cyngor.	Medi 2017	Swyddog Adran 151
	• datblygu cynlluniau arbedion dangosol am gyfnod y Cynllun Ariannol ar gyfer y Tymor Canol	Do	Mae datblygu cynlluniau arbedion yn draul ar amser rheolwyr ac adnoddau ac mae'n anodd pan mae lefel yr arbedion sydd eu hangen yn anhysbys. Cychwynnwyd gwaith ar ddatblygu rhaglen arbedion tair blynedd ar gyfer bob gwasanaeth yn 2016 fel paratoad ar gyfer cyllideb 2017/18 a bydd y gwaith hwn yn cael ei ddatblygu fel rhan o'r broses o bennu cyllideb 2018/19.	Medi 2017	Swyddog Adran 151/ Prif Weithredwr/ Penaethiaid Gwasanaeth
	• sefydlu'n gadarn ofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015	Do	Daw gofynion y Ddeddf yn rhan o broses gwneud penderfyniadau'r Cyngor yn gyffredinol ac ni fydd hyn yn cael ei gyfyngu i'r gyllideb yn unig.	Parhau	Prif Weithredwr
	• gwella'r cysylltiad rhwng y Cynllun Corfforaethol a'r Cynllun Ariannol ar gyfer y Tymor Canol	Do	Fel rhan o'r broses o ddatblygu'r Cynllun Corfforaethol newydd ar gyfer 2017-2022, bydd cyllido pob cynnig (cyfalaf a refeniw) yn cael ei ystyried a'i gysylltu i mewn i'r Cynllun Ariannol ar gyfer y Tymor Canol.	Hydref 2017	Prif Weithredwr / Swyddog Adran 151
	• cryfhau'r trefniadau i fonitro cynnydd mewn perthynas â'r arbedion nad ydynt yn cael eu cyflawni yn y blynyddoedd i ddod	Do	Bydd y Swyddogaeth Adnoddau yn adolygu cyllideb 2017/18 ar gyfer pob gwasanaeth fel bod y gyllideb yn cael ei hail-alinio ar lefel canolfan gost a'r côd ar gyfer penawdau unigol er mwyn adlewyrchu'r costau gwirioneddol yn 2016/17 tra'n aros o fewn y swm a ddyrannwyd i'r gwasanaeth ar gyfer cyllideb 2017/18. Bydd hyn yn caniatáu i ni fonitro arbedion unigol yn well oherwydd ni fydd modd egluro unrhyw dan-gyflawniad fel rhywbeth sy'n cael ei gyllido drwy danwariant ar benawdau cyllidebol eraill. Mae'n debyg y bydd Panel Cyllid o'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol yn cael ei sefydlu ac un o swyddogaethau'r Panel hwn fydd monitro'n fwy gofalus yr arbedion a gyflawnir.	Medi 2017	Swyddog Adran 151

WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Auditor General for Wales

Cynllun Archwilio 2017 – **Cyngor Sir Ynys Môn**

Blwyddyn archwilio: 2016-17

Cyhoeddwyd: Mawrth 2017

Cyfeirnod y ddogfen: 265A2017

Mae'r ddogfen hon yn fersiwn ddrafft yn ddibynnol ar drafodaethau pellach gyda'r corff a archwiliwyd ac ymchwiliwyd. Mae'n bosibl nad yw'r wybodaeth wedi'i wirio'n llawn ac ni ddylid ei ddosbarthu'n eang.

Paratowyd y ddogfen hon at ddibenion mewnol Cyngor Sir Ynys Môn fel rhan o waith a berfformiwyd/i'w berfformio yn unol â gweithredoedd statudol.

Nid oes unrhyw gyfrifoldeb ar yr Archwilydd Cyffredinol na staff Swyddfa Archwilio Cymru mewn perthynas ag unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog na chyflogai arall yn unigol nac i unrhyw drydydd parti.

Os gwneir cais am wybodaeth y gallai'r ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd dan adran 45 o Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru a lle bo'n briodol, yr archwilydd a benodwyd, yn drydydd parti perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu ailddefnyddio'r ddogfen hon at Swyddfa Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Cynhyrchwyd y ddogfen hon gan Deloitte LLP a Swyddfa Archwilio Cymru.

Cynnwys

Cynllun Archwilio 2017

Crynodeb 4

Archwiliad o'r cyfrifon 4

Gwaith arall a wnaed 7

Archwiliad perfformiad 8

Ffi tîm archwilio a'r amserlen 10

Datblygiadau i'm gwaith archwilio at y dyfodol 13

Atodiadau

Atodiad 1 – priod gyfrifoldebau 15

Atodiad 2 – gwaith perfformiad a nodwyd yn amlinelliad archwiliad y llynedd sydd dal ar waith 17

Atodiad 3 – astudiaethau gwerth am arian cenedlaethol 18

Atodiad 4 – datblygiadau eraill at y dyfodol 20

Cynllun Archwilio 2017

Crynodeb

1 Fel eich archwilydd allanol, fy amcan yw cynnal archwiliad sy'n cyflawni fy nyletswyddau statudol fel Archwilydd Cyffredinol a'm rhwymedigaethau dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004, Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur), Deddf Llywodraeth Leol 1999, a'r Cod Ymarfer Archwilio, sef:

- archwilio eich datganiadau ariannol ac ardystio pa un a ydynt yn 'gywir a theg';
- asesu a ydych wedi gwneud trefniadau priodol i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran y defnydd o adnoddau;
- archwilio ac asesu a ydych wedi cyflawni'r dyletswyddau ac wedi bodloni gofynion y Mesur; a
- chynnal astudiaethau i'm galluogi i wneud argymhellion ar gyfer gwella darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd neu ar gyfer gwella trefniadau rheoli ariannol neu drefniadau rheoli eraill.

2 Diben y cynllun hwn yw nodi'r gwaith yr wyf yn bwriadu ymgymryd ag ef, pryd y gwneir y gwaith, faint y bydd yn ei gostio a phwy fydd yn ymgymryd ag ef.

3 Ni chyfyngwyd arnaf wrth gynllunio cwmpas yr archwiliad hwn.

4 Nodir fy nghyfrifoldebau, ynghyd â chyfrifoldebau'r rheolwyr a'r rheini sy'n gyfrifol am lywodraethu, yn Atodiad 1.

Archwiliad o'r cyfrifon

5 Fy nghyfrifoldeb i yw cyhoeddi tystysgrif ac adroddiad ar y datganiadau ariannol sy'n cynnwys barn ar eu 'cywirdeb a'u tegwch'.

6 Rwyf hefyd yn ystyried a yw Cyngor Sir Ynys Môn (y Cyngor) wedi gwneud trefniadau priodol i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran ei ddefnydd o adnoddau ac yn adrodd drwy eithriad os nad yw'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn cydymffurfio â gofynion.

7 Mae Atodiad 1 yn nodi fy nghyfrifoldebau'n llawn.

8 Mae'r gwaith archwilio a wneir gennyf er mwyn cyflawni fy nghyfrifoldebau yn ymateb i'm hasesiad risg. Mae'r ddealltwriaeth hon yn fy ngalluogi i ddatblygu dull archwilio sy'n canolbwyntio ar fynd i'r afael â risgiau penodol gan roi sicrwydd ar yr un pryd ynglŷn â'r datganiadau ariannol yn eu cyfanrwydd. Mae tri cham i'm dull archwilio fel y nodir yn Arddangosyn 1.

Arddangosyn 1: fy null archwilio

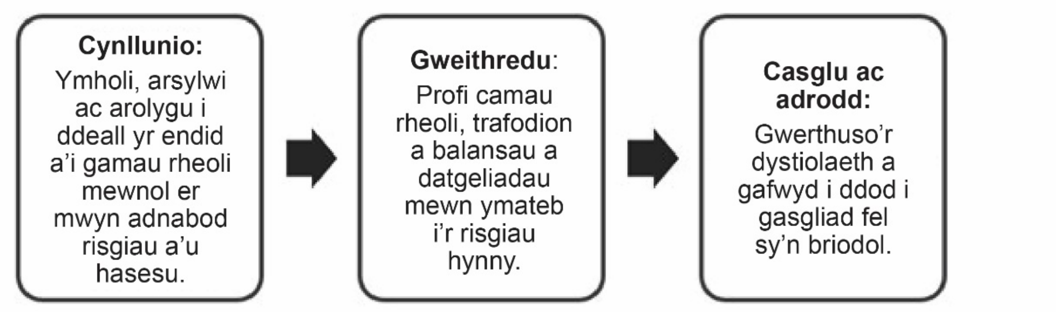

9 Mae'r risgiau o gamddatganiadau materol perthnasol yr wyf yn eu hystyried yn sylweddol ac felly sy'n gofyn am ystyriaeth archwilio arbennig, yn cael eu gosod yn Arddangosyn 2 ynghyd â'r gwaith rwy'n bwriadu ei wneud i fynd i'r afael â hwy.

Arddangosyn 2: risgiau archwilio ariannol

Risg archwilio ariannol	Ymateb archwilio arfaethedig
Rheolwyr yn anwybyddu rheolaethau Mae risg y bydd rheolwyr yn anwybyddu rheolaethau'n bodoli ym mhob endid. Gan nad oes modd rhagweld sut y byddai sefyllfa o'r fath yn codi, mae'n cael ei ystyried yn risg sylweddol [ISA 240.31-33]	Bydd fy nhîm archwilio yn: • profi priodoldeb cofnodion dyddiaduron ac addasiadau eraill a wneir wrth baratoi'r datganiadau ariannol gan ddefnyddio adnoddau dadansoddi data estynedig i ddadansoddi holl gofnodion y dyddiadur am nodweddion o ddiddordeb; • cynnal profion o'r gwaith cynllunio a gweithredu rheolaethau dros gofnodion mewn dyddiaduron i'r cyfriflyfr ariannol; • adolygu priodoldeb amcangyfrifon cyfrifyddu i ganfod unrhyw duedd; a • gwerthuso'r sail resymegol ar gyfer unrhyw drafodion sylweddol tu hwnt i ffiniau busnes arferol.
Cyflawnrwydd a chydnabyddiaeth o incwm grant Rydym wedi nodi cyflawnrwydd a chydnabyddiaeth o incwm grant fel risg sylweddol gan fod angen defnyddio barn rheolaeth ynglŷn â chydnabod incwm grant, gan gynnwys pennu a oes amodau i'r grant ac a yw'r amodau wedi eu bodloni er mwyn caniatáu cydnabyddiaeth.	Bydd fy nhîm archwilio yn: • cynnal profion manwl ar sampl o incwm grant fel y risg incwm penodol i'r datganiadau i wirio bod cydnabyddiaeth incwm yn adlewyrchu rheolau'r cynllun grant yn briodol, bod hawliau'n unol â'r drafft neu'r hawliad grant terfynol, a bod balans y cyfrif rheoli grant wedi ei gysoni'r briodol;

Risg archwilio ariannol	Ymateb archwilio arfaethedig
Ceir dau fath o incwm grant a ystyrir yn berthnasol i'r risg hwn, sef grantiau refeniw penodol a grantiau cyfalaf a chyfraniadau.	• adolygu gohebiaeth sy'n gysylltiedig â grantiau penodol a chynnal profion ar sail sampl o'r modd y mae'r Cyngor yn trin y gwariant cysylltiedig o ran cyfrifyddeg; a • phrofi cynllun a gweithrediad rheolaethau'n ymwneud â chydnabod incwm grant.
Rhwymedigaeth Pensiwn • Ar hyn o bryd mae gan y Cyngor rwymedigaeth net berthnasol o ran ei rwymedigaethau pensiwn ar y fantolen, ac mae'r cyfrifiad yn seiliedig ar gyfres o ddyfarniadau actiwaraidd. Mae'r cyfrifiad yn sensitif i newidiadau cymharol fychan mewn tybiaethau a wneir ynglŷn â newidiadau i gyflogau yn y dyfodol, cyfraddau gostyngiad, marwoldeb, a ffactorau amrywiol allweddol eraill.	Bydd fy nhîm archwilio yn: • sicrhau prisiad IAS19 ar 31 Mawrth 2017, a byddant yn penodi arbenigwyr i gynorthwyo gyda'n hadolygiad o briodoldeb y seiliau prisio IAS19, tybiaethau a datgeliadau'r datganiadau ariannol.

10 Nid wyf yn ceisio cael sicrwydd llwyr ar gywirdeb a thegwch y datganiadau ariannol a'r nodiadau cysylltiedig, ond rwyf yn defnyddio cysyniad o berthnasedd. Fy nod yw adnabod camddatganiadau materol, hynny yw, y rheini a allai gamarwain y sawl sy'n darllen y cyfrifon. Caiff y lefelau a ddefnyddiaf i farnu camddatganiadau o'r fath yn berthnasol eu hadrodd i'r Pwyllgor Archwilio cyn cwblhau'r archwiliad.

11 At ddibenion adrodd, rydym wedi pennu lefel perthnasedd arfaethedig o £1.9 miliwn, yn seiliedig ar ragolygon gwariant net o £123.8 miliwn (fel y nodir yn Adroddiad Monitro'r Gyllideb Refeniw y trydydd chwarter). Bydd y lefel perthnasedd yn cael ei ddiweddaru ar ddiwedd y flwyddyn ariannol yn unol ag alldro gwariant gros ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, a byddwn yn cyflwyno diweddariad i'r rheolwyr ac i'r Pwyllgor Archwilio o unrhyw newidiadau. Byddaf yn ymdrin ag unrhyw gamddatganiadau sydd islaw lefel 'ddibwys' (lefel perthnasedd o 5% neu £100,000, pa un bynnag sydd isaf) fel materion nad oes angen i'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu eu hystyried ac felly ni fyddaf yn cyflwyno adroddiad arnynt.

12 Mae fy ffioedd yn seiliedig ar y tybiaethau canlynol:

- bod y wybodaeth a ddarperir i gefnogi'r datganiadau ariannol yn amserol, o'r ansawdd disgwyliedig a'i bod wedi'i hadolygu at ddibenion sicrhau ansawdd;
- y bydd llety a chyfleusterau priodol yn cael eu darparu i alluogi fy nhîm archwilio i ddarparu'r archwiliad mewn modd effeithlon;
- y bydd yr holl swyddogion priodol ar gael yn ystod yr archwiliad;

- bod yr holl reolaethau a gwiriadau angenrheidiol ar waith gennych i alluogi'r Swyddog Ariannol Cyfrifol i roi'r holl sicrwydd sydd ei angen arnaf yn y Llythyr Sylwadau a anfonir ataf.
- bod rhaglen waith arfaethedig yr Archwiliad Mewnol wedi'i gwblhau a bod rheolwyr wedi ymateb i faterion a allai fod wedi effeithio ar y datganiadau ariannol; a
- gosod i ba raddau y byddwch yn bwriadu dibynnu ar waith yr Archwiliad Mewnol a lle bo dibyniaeth yn cael ei roi ar waith archwilwyr, arbenigwyr eraill, ayyb.

13 Yn ogystal â'm cyfrifoldebau o ran archwilio datganiadau statudol y Cyngor fel y nodir uchod, mae'n ofynnol i mi hefyd ardystio adroddiad i Lywodraeth Cymru sy'n darparu gwybodaeth am Gyngor Sir Ynys Môn i gefnogi'r gwaith o baratoi Cyfrifon Llywodraeth Cyfan.

Gwaith arall a wnaed

14 Byddwch yn ymwybodol bod Bwrdd Cod Cyfrifyddu Awdurdodau Lleol (Bwrdd Cod) CIPF/LASAAC wedi gohirio'r broses arfaethedig o symud tuag at fesur ased rhwydwaith priffyrdd awdurdodau lleol ar sail y gost amnewid ar ôl dibrisiant. Bydd y Bwrdd Cod yn ystyried a fydd y cyfraddau GRC canolog a'r prosesau sicrwydd canolog yn cael eu darparu mewn modd amserol er mwyn gallu eu gweithredu'n llwyddiannus yn 2017-18 gan eu bod yn cwrdd ym mis Mawrth 2017.Cyflwynir y gofynion yng Nghod 2017-18.

15 Ni ellir cynnwys unrhyw waith archwilio ychwanegol mewn perthynas â'r ased rhwydwaith priffyrdd o fewn costau presennol. Caiff cost gwaith archwilio ychwanegol ei gytuno'n seiliedig ar ansawdd systemau a chofnodion y cyngor ac argaeledd sicrwydd canolog. Rwy'n rhagweld y bydd y ffioedd ychwanegol mewn perthynas â'r ased rhwydwaith priffyrdd yn cael ei adlewyrchu yn y ffi archwilio ar gyfer 2017-18.

16 Fodd bynnag, mae'n bwysig i awdurdodau gynnal momentwm wrth baratoi ar gyfer y newid sylweddol hwn ac mae'n bosib y byddent yn dymuno gwneud cyswllt gyda'u harchwilydd allanol wrth iddynt symud ymlaen. Byddaf yn trafod cwmpas unrhyw waith paratoadol ychwanegol sy'n angenrheidiol yn 2017 gyda chi ynghyd ag unrhyw ffi archwilio ychwanegol am waith o'r fath.

Archwiliad perfformiad

17 Gweler elfennau o'm gwaith archwilio perfformiad yn Arddangosyn 3.

Arddangosyn 3: elfennau o'm gwaith archwilio perfformiad

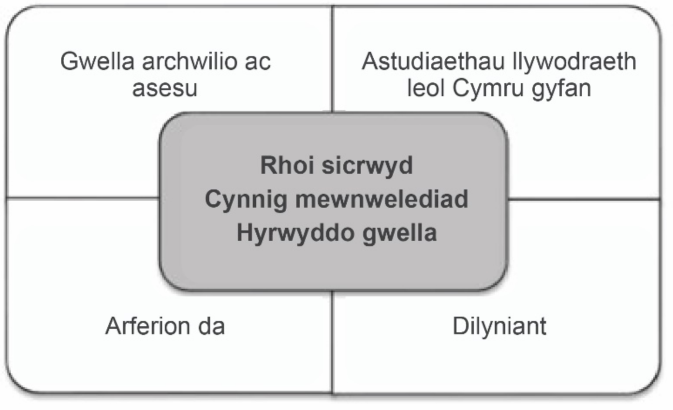

18 Mae llywodraeth leol yng Nghymru'n mynd trwy gyfnod o newid nas gwelwyd ei fath o'r blaen. Mae pwysau cyllido'n parhau i gael effaith, bydd angen i gyrff sy'n cael eu harchwilio i fabwysiadu egwyddorion datblygiad cynaliadwy o fis Ebrill 2016, ac mae Diwygio Llywodraeth Leol yn dal i fod dan ystyriaeth.

19 Bydd y Mesur yn parhau mewn lle ar gyfer 2017-18, a byddaf yn dal i fod angen archwilio a fydd awdurdodau'n cyflawni eu dyletswydd i wneud trefniadau ar gyfer gwelliant parhaus. Yr her i mi yn ystod y cyfnod ansicr hwn yw cydbwyso fy nyletswyddau presennol, newydd ac arfaethedig gyda'r angen i barhau i gynnal archwiliadau ac asesiadau ystyrlon, cymesur sy'n seiliedig ar risgiau.

20 Yn ystod 2016, bûm yn ymgynghori gyda chyrff gwasanaethau cyhoeddus ynglŷn â'r ffordd orau i mi gyflawni fy nyletswyddau amrywiol gan sicrhau'r cydbwysedd mwyaf priodol ac ychwanegu gwerth trwy:

- ddarparu sicrwydd ynglŷn â llywodraethu a stiwardiaeth arian ac asedau cyhoeddus;
- gynnig cipolwg o'r graddau y defnyddir adnoddau'n ddoeth er mwyn diwallu anghenion pobl; a
- nodi a hyrwyddo ffyrdd y gellir gwella'r ddarpariaeth o wasanaethau cyhoeddus.

21 Yn ogystal â'r rhaglen flynyddol o waith archwilio ac asesu, mae Swyddfa Archwilio Cymru hefyd yn cynnal rhaglen o Astudiaethau Llywodraeth Leol. Caiff y gwaith ei gynnwys yn amcangyfrifon Swyddfa Archwilio Cymru ar gyfer cyllid gan Gronfa Gyfunol Cymru ac nid ffioedd lleol. Mae Arddangosyn 4 yn crynhoi'r sefyllfa bresennol ynglŷn â'r rhaglen astudiaethau presennol. Mae'r astudiaethau hyn yn arwain yn bennaf at adroddiad cenedlaethol sy'n cynnwys arfer da a deilliannau

dysgu cyfrannol yn hytrach nag adroddiadau lleol. Bydd canfyddiadau lleol, lle bo'n briodol, yn cael eu casglu fel rhan o waith asesu gwelliannau ac yn cael ei adrodd mewn Adroddiadau Gwelliant Blynyddol gan ddibynnu ar amseriad a ffocws y canfyddiadau.

Arddangosyn 4: Astudiaethau Llywodraeth Leol

Astudiaeth	Statws
Astudiaethau 2015-16	
Diogelwch y gymuned	Cyhoeddwyd ym mis Hydref 2016
Cynhyrchu incwm a chodi tâl	Cyhoeddwyd ym mis Tachwedd 2016
Y Cyngor yn cyllido gwasanaethau trydydd sector	Cyhoeddwyd ym mis Ionawr 2017
Astudiaethau 2016-17	
Sut mae llywodraeth leol yn rheoli galw	Gwaith maes
Comisiynu strategol	Gwaith maes
Gwell llesiant trwy addasu cartrefi	Gwaith maes

22 Gan ystyried yr holl ffactorau yma, bydd fy rhaglen waith ar gyfer 2017-18 yn cynnwys:

Arddangosyn 5: rhaglen archwilio perfformiad

Rhaglen Archwilio Perfformiad	Disgrifiad Byr
Gwaith archwilio ac asesu gwelliannau • Archwiliad ac adrodd ar Gynllunio Gwelliant • Dilyniant ar gynigion lleol a chenedlaethol ar gyfer gwelliannau/argymhellion • Prosiectau lleol yn seiliedig ar risg – i'w cadarnhau • Adroddiad Gwelliannau Blynyddol	Ardystiad sylfaenol o'r cynllun gwelliant a'r adroddiad blynyddol. Dilyniant ar gynigion lleol a chenedlaethol ar gyfer gwelliannau/argymhellion. Bydd Briffiau Prosiect yn cael eu rhannu cyn cychwyn ar waith prosiect. Crynodeb o waith archwilio perfformiad a gynhaliwyd yn ystod y flwyddyn.
Asesiad gwaelodlin Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol	Sylwebaeth Blwyddyn Un: Byddwn yn casglu tystiolaeth ynglŷn â sut mae'r 44 corff yn dechrau ymateb i ofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ac yn nodi enghreifftiau o arfer nodedig sy'n dod i'r amlwg. Bydd y gwaith yn cael ei lunio i gefnogi gwelliant ac i hysbysu gwaith archwilio ar y dyfodol dan y Ddeddf.

Rhaglen Archwilio Perfformiad	Disgrifiad Byr
Adolygiad Craffu Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol	Bydd yr adolygiad hwn yn edrych ar effaith Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ar waith pwyllgorau craffu, gan gynnwys gwaith craffu'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, hwyluso gwelliant a rhannu arfer da.
Adolygiad o Safbwynt Defnyddwyr Gwasanaeth	Gan adeiladu ar y gwaith a wnaed ar yr Astudiaeth Llywodraeth Leol yn ymwneud ag Ymdrin â Dibyniaeth a Galw, bydd y prosiect hwn yn profi'r cyswllt rhwng y gwasanaeth a'r defnyddwyr ym mhob awdurdod. Bydd yr adolygiad yn gwerthuso sut mae'n teimlo (fel aelod o'r cyhoedd) i ymdrin â gwasanaethau'r cyngor, gan gynnwys detholiad o wasanaethau a sefyllfaoedd.

23 Gweler y prosiectau archwilio perfformiad a gafodd eu cynnwys yng Nghynllun Archwilio'r llynedd sydd yn parhau i fod ar waith neu wedi cael eu hamnewid am brosiectau eraill ar ôl cytuno â chi, yn Atodiad 2.

Ffi, tîm archwilio a'r amserlen

Ffi

24 Nid yw Swyddfa Archwilio Cymru yn gwneud elw o ffioedd. Dan y ddeddfwriaeth, ni chaiff ffioedd a godir fod yn uwch na'r gost lawn sy'n gysylltiedig â chyflawni'r swyddogaeth y codir y ffi amdani. Gosodir y cyfraddau ffioedd er mwyn adennill y gost honno'n llawn. Mae fy nghyfraddau ffioedd wedi cael eu cadw ar yr un lefel ar gyfer 2017 a bydd fy nhimau archwilio yn parhau i chwilio am arbedion effeithlonrwydd yn eu harchwiliadau ac maent yn awyddus i weithio gyda chi mewn modd adeiladol yn hyn o beth.

25 Nodir amcangyfrif o'ch ffi ar gyfer 2017 yn Arddangosyn 6.

Arddangosyn 6: ffi archwilio

Maes archwilio	Ffi arfaethedig (£)[1]	Y ffi wirioneddol y llynedd (£)
Archwiliad o'r cyfrifon[2]	**192,000**	**193,000**
Gwaith archwilio perfformiad: [3]	**100,261**	**101,472**
Gwaith ardystio grantiau[4]	**135,000**	**135,000**
Cyfanswm ffi:	**427,261**	**429,472**

Nodiadau:

1 Nid yw'r ffioedd a ddangosir yn y ddogfen hon yn cynnwys TAW, ac ni chodir y dreth hon arnoch chi bellach

2 Yn daladwy rhwng mis Tachwedd 2016 a mis Hydref 2017

3 Yn daladwy rhwng mis Ebrill 2017 a mis Mawrth 2018

4 Yn daladwy wrth i'r gwaith gael ei gynnal

26 Bydd y gwaith cynllunio yn parhau, ac mae'n bosibl y bydd angen newid fy rhaglen waith archwilio, ac felly fy ffi, os daw unrhyw risgiau newydd allweddol i'r amlwg. Ni fyddaf yn gwneud unrhyw newidiadau heb eu trafod ymlaen llaw gyda'r Cyngor.

27 Ceir rhagor o wybodaeth am fy ngraddfeydd ffioedd a'r broses o bennu ffioedd ar wefan Swyddfa Archwilio Cymru: www.audit.wales/cy/amdanom-ni/graddfeydd-ffioedd-gosod-ffioedd.

Tîm archwilio

28 Ceir crynodeb o brif aelodau fy nhîm, ynghyd â'u manylion cyswllt, yn Arddangosyn 7.

Arddangosyn 7: fy nhîm

Enw	Rôl	Rhif Cyswllt	Cyfeiriad e-bost
Ian Howse	Arweinydd Ymgysylltu - Archwilio Ariannol	02920 264319	ihowse@deloitte.co.uk
Michelle Hopton	Rheolwr Archwilio Ariannol	01179 842881	mhopton@deloitte.co.uk
Clare Edge	Rheolwr Archwilio Ariannol	07708 936807	cedge@deloitte.co.uk
Derwyn Owen	Cyfarwyddwr Ymgysylltu	02920 320651	Derwyn.Owen@audit.wales
Andy Bruce	Rheolwr Archwilio Perfformiad	07919 164779	Andy.Bruce@audit.wales
Gwilym Bury	Arweinydd Archwilio Perfformiad	07813 564432	Gwilym.Bury@audit.wales

29 Gallaf gadarnhau bod holl aelodau fy nhîm yn annibynnol ar Gyngor Sir Ynys Môn â'ch swyddogion. Yn ogystal, nid wyf yn ymwybodol o unrhyw wrthdaro buddiannau posibl y mae angen i mi dynnu eich sylw atynt.

Amserlen

30 Byddaf yn darparu adroddiadau, neu allbynnau eraill y cytunwyd arnynt, i'r Cyngor sy'n ymdrin â'r meysydd gwaith a nodir yn y ddogfen hon. Mae fy ngherrig milltir allweddol yn cael eu nodi yn Arddangosyn 8.

Arddangosyn 8: amserlen

Allbwn arfaethedig	Gwaith a wnaed	Llunio'r adroddiad terfynol
Cynllun Archwilio 2017	Mawrth i Ebrill 2017	Ebrill 2017
Gwaith cyfrifon ariannol: • Adroddiad ar yr Archwiliad o Ddatganiadau Ariannol • Barn ar Ddatganiadau Ariannol • Memorandwm Cyfrifon Ariannol	Gorffennaf - Medi 2017	Medi 2017

Allbwn arfaethedig	Gwaith a wnaed	Llunio'r adroddiad terfynol
Gwaith archwiliad perfformiad: Bydd y rhaglen yn cael ei chadarnhau cyn gynted ag sy'n ymarferol: Gweler paragraffau 22 i 26 uchod	I'w gadarnhau	I'w gadarnhau
Adroddiad Gwelliannau Blynyddol	Trwy gydol y flwyddyn	Mai 2017
Adroddiad Archwiliad blynyddol	Mai - Tachwedd 2017	Tachwedd 2017
Cynllun Archwilio 2018	Chwefror - Mawrth 2018	Ebrill 2018

* Yn ddibynnol ar glirio canfyddiadau drafft gyda Chyngor Sir Ynys Môn.

Datblygiadau i'm gwaith archwilio at y dyfodol

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

31 Daeth Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (y Ddeddf) yn gyfraith ym mis Ebrill 2015. Mae'r Ddeddf yn gofyn i mi wneud adroddiad cyn etholiad nesaf y Cynulliad Cenedlaethol ynglŷn â sut mae cyrff cyhoeddus yn gweithredu'n unol â'r egwyddorion datblygiad cynaliadwy wrth osod eu hamcanion llesiant a chymryd camau tuag ar eu bodloni. Yn 2017, byddaf yn cynnal fy narn cyntaf o waith dan y Ddeddf -Sylwebaeth ar y Flwyddyn Gyntaf - er mwyn deall sut mae cyrff yn dechrau ymateb i'r gofynion. Byddaf hefyd yn gweithio ar y cyd gyda nifer fechan o gyrff cyhoeddus, gan gynnwys y sector llywodraeth ganolog, er mwyn datblygu arddull archwilio sy'n ystyrlon a chymesur ac yn gallu cael ei fabwysiadu mewn blynyddoedd sydd i ddod.

Arall

32 Amlinellir manylion datblygiadau eraill ar gyfer y dyfodol, gan gynnwys newidiadau i Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS) allweddol ac i seminarau Cyfnewidfa Arfer Da Swyddfa Archwilio Cymru yn Atodiad 4.

33 Mae rhaglen Cyfnewidfa Arfer Da Swyddfa Archwilio Cymru yn anelu at gefnogi gwelliant i wasanaethau cyhoeddus ar draws Cymru drwy adnabod a rhannu arfer da. Mae seminarau'r Gyfnewidfa yn dod â chyrff sector cyhoeddus ynghyd i rannu eu profiad a'u dysg ymarferol mewn meysydd y byddem yn ystyried y gallent elwa o rannu arfer da. Darperir y seminarau'n rhad ac am ddim i fynychwyr. Mae digwyddiadau arfaethedig yn cynnwys:

- Yr heriau a ddaw gyda gwasanaethau a ariennir gan arian cyhoeddus nad yw'n cael ei ddarparu'n uniongyrchol yng Nghymru

- Sut mae Rheoli Risg o amgylch Newid Sefydliadol, Trawsnewid Gwasanaeth ac Arloesedd
- Mesur Deilliannau: pwy sy’n gwneud hynny a sut (yn gysylltiedig â Deddf Llesiant Cenedlaethau’r Dyfodol).

Atodiad 1

Priod gyfrifoldebau

Archwilio cyfrifon

Fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2013, mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn nodi fy mhwerau a'm dyletswyddau i gynnal eich archwiliad ariannol. Fy nghyfrifoldeb i yw cyhoeddi tystysgrif ac adroddiad ar y datganiadau ariannol sy'n cynnwys barn ar y canlynol:

- eu 'cywirdeb a'u tegwch' gan roi sicrwydd eu bod:
  - yn rhydd o gamddatganiadau perthnasol pa un a gawsant eu hachosi drwy dwyll neu wall;
  - yn cydymffurfio â gofynion statudol a gofynion cymwys eraill; ac
  - yn cydymffurfio â'r holl ofynion perthnasol ar gyfer cyflwyno a datgelu o ran cyfrifyddu;
- cysondeb y wybodaeth yn yr Adroddiad Blynyddol a'r datganiadau ariannol.

Mae'n rhaid i mi hefyd ddatgan drwy eithriad os nad yw'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn cydymffurfio â'r gofynion, os na chadwyd cofnodion cyfrifyddu cywir, os na wnaed y datgeliadau gofynnol ar gyfer cydnabyddiaeth a thrafodion eraill neu os nad wyf wedi derbyn yr holl wybodaeth ac esboniadau sydd eu hangen arnaf.

Mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn ei gwneud yn ofynnol i mi asesu a yw'r Awdurdod wedi gwneud trefniadau priodol i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran ei ddefnydd o adnoddau. Er mwyn cyflawni hyn, byddaf yn ystyried y canlynol:

- canlyniadau'r gwaith archwilio a wnaed ar y datganiadau ariannol;
- system rheolaeth fewnol Cyngor Sir Ynys Môn, fel y nodir yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol a'm hadroddiad cysylltiedig;
- canlyniadau gwerth arall a wnaed gan gynnwys gwaith a gynhaliwyd o dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur), ardystiad hawliadau ac adroddiadau, ac ymarferion paru data;
- canlyniadau gwaith cyrff adolygu allanol eraill, a lle bo hynny'n berthnasol i'm cyfrifoldebau; ac
- unrhyw waith arall sy'n ymdrin â materion nad ydynt yn cael eu cwmpasu yn yr uchod, ac yr wyf o'r farn ei fod yn angenrheidiol ar gyfer cyflawni fy nyletswyddau.

Mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn nodi hawliau'r cyhoedd ac etholwyr i archwilio datganiadau ariannol Cyngor Sir Ynys Môn a dogfennau cysylltiedig, gofyn cwestiynau i mi, fel yr Archwilydd Penodedig, am y cyfrifon a, lle y bo'n briodol, herio eitemau yn y cyfrifon. Rhaid i mi hefyd ystyried pa un a ddylwn lunio adroddiad, er budd y cyhoedd, ar unrhyw fater a ddaw i'm sylw wrth i mi gynnal yr archwiliad.

Nid yw fy ngwaith archwilio yn rhyddhau rheolwyr, na'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu, o'u cyfrifoldebau sy'n cynnwys:

- paratoi'r datganiadau ariannol a'r Adroddiad Blynyddol yn unol â safonau a chanllawiau cyfrifyddu cymwys;
- cadw cofnodion cyfrifyddu cywir;
- sicrhau rheoleidd-dra trafodion ariannol; a
- sicrhau gwerth am arian o ran y defnydd a wneir o adnoddau.

Mae'r rheolwyr yn cytuno i ddarparu'r canlynol i mi:

- mynediad at yr holl wybodaeth y mae'r rheolwyr yn ymwybodol ohoni sy'n berthnasol i'r gwaith o baratoi'r datganiadau ariannol megis cofnodion, dogfennaeth a materion eraill;
- gwybodaeth ychwanegol y gallaf ofyn amdani gan y rheolwyr er mwyn cynnal yr archwiliad; a
- mynediad anghyfyngedig i unigolion o fewn Cyngor Sir Ynys Môn y byddaf yn penderfynu ei bod yn angenrheidiol cael tystiolaeth archwilio ganddynt.

Bydd angen i'r rheolwyr roi datganiadau ysgrifenedig i mi er mwyn cadarnhau'r canlynol:

- eu bod wedi cyflawni eu cyfrifoldebau ar gyfer paratoi'r datganiadau ariannol;
- bod pob trafodyn wedi'i gofnodi ac wedi'i adlewyrchu yn y datganiadau ariannol;
- bod y wybodaeth a roddwyd i mi er mwyn cynnal yr archwiliad yn gyflawn; a
- chefnogi tystiolaeth archwiliad arall sy'n berthnasol i'r datganiadau ariannol neu honiadau penodol yn y datganiadau ariannol os byddaf yn ystyried hynny'n angenrheidiol neu os mae'n ofynnol dan y Safon Ryngwladol ar Archwilio.

Archwilio perfformiad

Mae'r Mesur yn gosod dyletswydd gyffredinol ar awdurdodau gwella i 'wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus wrth gyflawni eu swyddogaethau'. Mae hefyd yn gosod gofynion penodol ar awdurdodau i bennu amcanion gwella, ac i gyhoeddi cynlluniau gwella blynyddol ac asesiadau o berfformiad. Diffinnir awdurdodau gwella fel cynghorau sir a chynghorau bwrdeistref sirol, awdurdodau parciau cenedlaethol, ac awdurdodau tân ac achub.

Mae'r Mesur hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i mi gynnal asesiad gwella ar gyfer pob awdurdod gwella bob blwyddyn, er mwyn pennu a yw'r awdurdod yn debygol o gydymffurfio â'i ddyletswydd gyffredinol a gofynion y Mesur. Rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol hefyd gynnal archwiliadau i nodi pa un a yw'r awdurdod wedi cyflawni ei ddyletswyddau o ran gwella, cynllunio ac adrodd.

O dan rai amgylchiadau gall yr Archwilydd Cyffredinol hefyd gynnal arolygiadau arbennig (o dan adran 21), y bydd yn cyflwyno adroddiad i'r awdurdodau a'r Gweinidogion perthnasol mewn perthynas â hwy, ac y gall eu cyhoeddi (o dan adran 22). Bydd yr Archwilydd Cyffredinol yn crynhoi'r adroddiadau archwilio ac asesu yn ei Adroddiad Gwella Blynyddol cyhoeddedig (o dan adran 24). Bydd yr adroddiad hwn hefyd yn crynhoi unrhyw adroddiadau ar arolygiadau arbennig.

Atodiad 2

Gwaith perfformiad yn amlinelliad archwiliad y llynedd sydd dal ar waith

Arddangosyn 10: Statws ar waith archwilio perfformiad 2016-17 sy'n cael ei gynnwys yn Amlinelliad Archwiliad 2016-17

Prosiect archwilio perfformiad	Statws	Sylwadau
Thema Drawsnewidiol	Heb ei ddechrau	Disgwylir y bydd wedi'i gwblhau erbyn Mehefin 2017
Prosiectau Lleol	Gwaith maes ar waith	I'w adrodd yn yr Adroddiad Gwella Blynyddol – Mai 2017
Cynllunio arbedion	Wedi'i gwblhau	Cyhoeddi'r adroddiad ar ddechrau Mawrth 2017
Llywodraethu da wrth bennu newidiadau sylweddol i'r gwasanaeth	Drafftio adroddiad	Disgwylir i'r adroddiadau drafft gael eu cyhoeddi ym mis Mawrth 2017

Atodiad 3

Astudiaethau gwerth am arian cenedlaethol

Mae’n bosibl y bydd gan Gyngor Sir Ynys Môn ddiddordeb hefyd yn yr archwiliadau gwerth am arian cenedlaethol yr wyf yn eu cynnal, a bydd rhai ohonynt yn berthnasol i, ac efallai'n cynnwys casglu tystiolaeth ar draws llywodraeth leol. Caiff yr astudiaethau eu cefnogi gan gyllid sydd wedi'i gymeradwyo gan y Cynulliad Cenedlaethol. Cyflwynir adroddiadau i Bwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus y Cynulliad Cenedlaethol i gefnogi’r gwaith craffu ar wariant cyhoeddus, ac o bosibl i gefnogi gwaith craffu gan bwyllgorau eraill y Cynulliad Cenedlaethol.

Mae’r tabl isod yn cwmpasu’r holl waith astudiaethau gwerth am arian sydd ar y gweill ar hyn o bryd.
Mae'r rhaglen hon yn cynnwys crynodebau Cymru-gyfan o waith archwilio a wnaed yn lleol yn y GIG ac archwiliadau ymatebol o feysydd penodol sy'n peri pryder i'r cyhoedd a godwyd â mi. Yn ogystal â’r gwaith a amlinellir isod, mae’n bosibl y byddaf yn penderfynu paratoi adroddiadau cenedlaethol eraill yn ystod y flwyddyn a fydd yn crynhoi gwaith archwilio lleol ar ganfyddiadau archwiliadau ymatebol.

Rwyf hefyd yn ymgynghori ar hyn o bryd gyda'r Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus a rhanddeiliaid eraill ynglŷn â chynnwys nifer o astudiaethau gwerth am arian newydd yn fy rhaglen waith i’w cynnal yn ystod 2017-18. Er enghraifft, rwyf eisoes wedi crybwyll gyda’r Pwyllgor, yn dilyn fy adroddiad ym mis Gorffennaf 2016 ar Lywodraeth Cymru yn ariannu Kancoat Ltd, fy mod yn ystyried archwiliad ehangach o gefnogaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer busnes.

Byddwch yn derbyn diweddariadau ynglŷn â fy rhaglen o astudiaethau gwerth am arian o fewn yr adroddiadau cynnydd rheolaidd a gynhyrchir gan fy nhîm.

Arddangosyn 11: Pynciau astudiaethau gwerth am arian cenedlaethol a phryd y byddant yn debygol o gael eu cyhoeddi

Pwnc	Amserlen gyhoeddi arfaethedig
Apwyntiadau Dilynol i Gleifion Allanol	Chwefror 2017
Llywodraethu a throsolwg o gyrff hyd-braich (papur trafod)	Chwefror 2017
Trosolwg Llywodraeth Cymru o gyllid a darpariaeth sefydliadau addysg bellach	Mawrth 2017
Cylchffordd Cymru	Chwefror 2017
Comisiynu gwasanaethau ambiwlans brys	Chwefror 2017
Rhaglen addysg ac ysgolion 21ain ganrif	Mawrth 2017
Adolygiad o'r sefyllfa caffael gyhoeddus	Ebrill - Gorffennaf 2017

Pwnc	Amserlen gyhoeddi arfaethedig
Rheoli gwastraff (atal gwastraff)	Ebrill - Gorffennaf 2017
Rheoli gwastraff (ailgylchu trefol) [1]	Ebrill - Gorffennaf 2017
Gweithrediad Deddf Cyllid GIG (Cymru) 2014 (cynllunio tymor canolig integredig)	Ebrill - Gorffennaf 2017
Rhaglen Cefnogi Pobl	Ebrill - Gorffennaf 2017
Gwasanaethau Gwybodeg GIG Cymru	Ebrill - Gorffennaf 2017
Mynediad at wasanaethau cyhoeddus gyda chefnogaeth cyfieithu a chyfieithu ar y pryd arbenigol	Awst - Hydref 2017
Paratoadau ar gyfer gweithredu datganoli cyllidol yng Nghymru (adroddiad dilynol)	Awst - Hydref 2017
Ymyrraeth gynnar a newid ymddygiad	I'w gadarnhau [2]

[1] Yn ogystal â'r gwaith yn ymwneud ag atal gwastraff ac ailgylchu trefol, byddaf yn cynnal adolygiad o isadeiledd trin gwastraff ar ddechrau 2017.

[2] Mae fy rhaglen o waith yn ymwneud ag arfer da wedi cynnwyd prosiect yn edrych ar waith newid ymddygiad ar draws y gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru a chyfleoedd i wella arferion, i ddarparu gwell deilliannau ar gyfer dinasyddion, ac i sicrhau mwy o werth am arian. Rwy'n dal i ragweld y bydd y wybodaeth a'r dystiolaeth a gesglir fel rhan i'r gwaith hwn yn cefnogi cynhyrchu adroddiad ar y pwnc, er y bydd yn annhebyfol o fod yn adroddiad archwilio traddodiadol, ac mae'r cynlluniau ar gyfer ei gyhoeddi yn parhau i fod i'w cadarnhau.

Atodiad 4

Datblygiadau eraill ar gyfer y dyfodol

Newidiadau IFRS allweddol sydd ar y gweill (yn berthnasol i bob corff llywodraeth leol)

Arddangosyn 13: Newidiadau sydd ar y gweill o ran safonau cyfrifyddu

Y safon gyfrifyddu	Y dyddiad dod i rym	Manylion pellach
Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS) 9 – Offerynnau ariannol	2018-19	Bydd IFRS 9, sy'n ymwneud ag offerynnau ariannol, yn cymryd lle Safon Gyfrifyddu Ryngwladol (IAS) 39 ac mae'n cynnwys dull newydd, sy'n seiliedig ar egwyddorion, o ddosbarthu a mesur asedau ariannol. Mae hefyd yn cyflwyno methodoleg newydd ynghylch diffygiannau i asedau ariannol sydd wedi'i seilio ar golledion a ddisgwylir yn hytrach na cholledion a grëwyd. Bydd hyn yn golygu bod colledion credyd yn cael eu cydnabod yn gynharach. Mae bron pob un o'r gofynion cyfrifyddu sy'n ymwneud â rhwymedigaethau ariannol yn cael ei drosglwyddo o IAS 39 heb ei newid.
IFRS 15 Refeniw o gynotractau â chwsmeriaid	2018-19	Mae IFRS 15, sy'n ymwneud â refeniw o gontractau â chwsmeriaid, yn cwyflwyno model pum cam sydd wedi'i seilio ar egwyddorion ar gyfer cydnabod refeniw ay'n deillio o gontractau â chwsmeriaid. Mae'n seiliedig ar egwyddor greiddiol sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r drefn o gydnabod refeniw ddangos achos o nwyddau neu wasanaethau a addawyd yn cael eu trosglwyddo i'r cwsmer ar ffurf swm sy'n adlewyrchu'r gydnabyddiaeth y mae'r corff yn disgwyl y bydd ganddo hawl iddi, yn gyfnewid am y nwyddau neu'r gwasanaethau hynny. Bydd hefyd yn gofyn am ddatgeliadau mwy helaeth nag sy'n ofynnol ar hyn o bryd.
IFRS 16 - Prydlesi	2019-20	Bydd IFRS 16 yn cymryd lle'r safon bresennol ynghylch prydlesi, sef IAS 17. Y prif newid yw'r ffaith ei bod, i raddau helaeth, yn dileu'r gwahaniaeth rhwng prydlesi gweithredol a phrydlesi cyllidol ar gyfer prydleswyr. Mae'n gwneud hyn drwy gyflwyno un model cyfrifyddu ynglŷn â phrydleswyr, sy'n ei gwneud yn ofynnol i brydleswr gydnabod asedau a rhwymedigaethau yng nghyswllt pob prydles y mae ei chyfnod yn hwy na 12 mis, oni bai bod yr ased gwaelodol â gwerth isel. O ganlyniad, bydd pob prydles yn cael ei chydnabod ar y fantolen yn ased ar sail egwyddor 'hawl i ddefnyddio', gyda rhwymedigaeth gyfatebol ar gyfer rhentu yn y dyfodol. Mae hwn yn newid mawr i'r dull o gyfrifyddu yng nghyswllt prydlesi.

Cyfnewidfa Arfer Da

Mae'r Gyfnewidfa Arfer Da (GPX) yn helpu gwasanaethau cyhoeddus i wella drwy rannu gwybodaeth ac arferion sy'n gweithio. Cynhelir digwyddiadau ble mae pobl yn gallu rhannu gwybodaeth wyneb i wyneb a rhannu adnoddau ar lein.

Mae digwyddiadau'r Gyfnewidfa Arfer Da yn canolbwyntio'n bennaf ar reolaeth ariannol, staff sector cyhoeddus a llywodraethu.

Ceir mwy o wybodaeth, gan gynnwys manylion digwyddiadau GPX ar gyfer y dyfodol a chasgliadau seminarau blaenorol ar gael ar y wefan. GPX website. Bydd modd cofrestru ar gyfer y digwyddiadau ddeufis cyn y digwyddiad.

Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500
Fax: 029 2032 0600
Textphone : 029 2032 0660

E-mail: info@audit.wales
Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500
Ffacs: 029 2032 0600
Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru
Gwefan: www.archwilio.cymru

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU

BLAENRAGLEN WAITH

MAWRTH 28, 2017

Swyddog Cyswllt:	Sioned Parry
	Rheolwr Archwilio
E-bost:	SionedParry@ynysmon.gov.uk
Ffôn:	01248 756211

Dyddiad	Pwnc	Swyddog cyfrifol (Gan gynnwys cyfeiriad e-bost)
25 Gorffennaf, 2017 **Medi 21, 2017** **Rhagfyr 5, 2017** **Chwefror 13, 2018**	**Cynnydd a wnaed ynghylch Adroddiadau gan Reoleiddwyr Allanol** Ystyried y cynnydd a wnaed ynghylch Adroddiadau gan Reoleiddwyr Allanol sy'n ymwneud yn uniongyrchol â materion llywodraethu neu reoli risg o fewn y Cyngor.	**Rheolwr Rhaglen, Cynllunio Busnes a Perfformiad** GethinMorgan@ynysmon.gov.uk
Medi 21, 2017	**Ymchwiliadau i Fudd-dal Tai a Budd-dal y Dreth Gyngor** Bydd yr adroddiad yn nodi manylion y ceisiadau yr ymchwiliwyd iddynt yn llwyddiannus gan y Tîm Ymchwilio i Fudd-daliadau.	**Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau)** MarcJones@ynysmon.gov.uk
Mehefin 28, 2017 **25 Gorffennaf, 2017** **Rhagfyr 5, 2017** **Chwefror 13, 2018**	**Perfformiad y Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn erbyn y Cynllun Archwilio Blynyddol** Adolygu perfformiad y Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn erbyn y Cynllun Archwilio Blynyddol bob chwarter.	**Rheolwr Archwilio** SionedParry@ynysmon.gov.uk
Mehefin 28,	**Addroddiad Drafft y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau)**	**Pennaeth Swyddogaeth**

2017	**ynghylch yr Adroddiad Cyllid a Llywodraethu Blynyddol ar gyfer 2016/17.**	**(Adnoddau)** MarcJones@ynysmon.gov.uk
Medi 21, 2017	**Adroddiad Canol Blwyddyn ar Reoli'r Trysorlys ar gyfer 2017/2018** Bydd yr adroddiad yn ymhelaethu ar sefyllfa'r Cyngor o ran cydymffurfio â'i Strategaeth Rheoli Trysorlys a'i Strategaeth Fuddsoddi, ac yn nodi'r sefyllfa gyfredol o ran buddsoddiadau a benthyca.	**Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau)** MarcJones@ynysmon.gov.uk
Medi 21, 2017	**Gweithgaredd Rheoli Trysorlys a Dangosyddion Darbodus Gwirioneddol ar gyfer 2017/2018** Mae'n rhaid darparu adroddiad trysorlys blynyddol yn unol â gofynion gweithdrefnau adrodd y Cyngor ac mae'n rhoi sylw i weithgarwch y trysorlys ar gyfer 2017/2018. Mae'r adroddiad hefyd yn cynnwys y Dangosyddion Darbodus Gwirioneddol ar gyfer 2017/2018 yn unol â gofynion y Côd Darbodus.	**Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau)** MarcJones@ynysmon.gov.uk
Medi 21, 2017	**Adroddiad y Pennaeth Gwasanaethau Ariannol ynghylch yr Adroddiad Cyllid a Llywodraethu Blynyddol ar gyfer 2016/2017.** Mae'r Pwyllgor Archwilio yn gyfrifol am gymeradwyo'r cyfrifon ar ran y Cyngor, ac mae hefyd yn gyfrifol am faterion llywodraethu. Felly, mae angen i'r Pwyllgor Archwilio gymeradwyo'r Adroddiad Cyllid a Llywodraethu Blynyddol ar gyfer 2016/2017, gan gynnwys Datganiad Cyfrifon 2016/2017, derbyn adroddiad yr Archwilydd Penodedig ar y cyfrifon a'r ISA 260 sy'n nodi bod gofyn i'r Pwyllgor gymeradwyo'r Llythyr Cynrychiolaeth terfynol.	**Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau)** MarcJones@ynysmon.gov.uk

Mawrth 28, 2017	**Strategaeth a Chynllun Blynyddol y Gwasanaeth Archwilio Mewnol am 2017-2018** Cydymffurfio â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus am 2013 lle cyflwynir Strategaeth a Chynllun Blynyddol y Gwasanaeth Archwilio Mewnol i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu i'w cymeradwyo.	**Rheolwr Archwilio** SionedParry@ynysmon.gov.uk

Eitemau yn y Dyfodol		
Mehefin 28, 2017	**Cynllun Gweithredu ar gyfer Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2016/2017** Adrodd ar y cynnydd a wnaed mewn perthynas â'r argymhellion yn y Cynllun Gweithredu ar gyfer Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2015/2016.	**Rheolwr Rhaglen, Cynllunio Busnes a Perfformiad** GethinMorgan@ynysmon.gov.uk
Mehefin 28, 2017	**Adroddiad Blynyddol y Gwasanaeth Archwilio Mewnol ar gyfer 2016/2017** O dan delerau'r Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio, mae gofyn i'r Cyngor gynnal adolygiad bob blwyddyn o effeithiolrwydd ei system rheolaeth fewnol ac adolygu perfformiad y Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn erbyn Cynllun Archwilio Blynyddol 2016/2017.	**Rheolwr Archwilio** SionedParry@ynysmon.gov.uk
Gorffennaf 28, 2017	**Datganiad Llywodraethu Blynyddol** Gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu roi sylwadau ar gynnwys y Datganiad Llywodraethu Blynyddol drafft ar gyfer 2016/2017 a chyfrannu at yr arfarniadau, y casgliadau a'r argymhellion a gynigir i ddatblygu neu gryfhau elfennau o drefniadau llywodraethu'r Cyngor yn ystod 2017/2018.	**Rheolwr Rhaglen, Cynllunio Busnes a Perfformiad** GethinMorgan@ynysmon.gov.uk
Mehefin 28, 2017	**Diweddariad Archwiliad Mewnol:** Diogelu Corfforaethol Adfer TGCh ar ôl Trychineb	**Rheolwr Archwilio** SionedParry@ynysmon.gov.uk

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
PWYLLGOR:	**PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHIANT**
DYDDIAD:	**28 MAWRTH 2017**
TEILT YR ADRODDIAD:	**PENODI AELODAU LLEYG**
PWRPAS YR ADRODDIAD:	**CYMERADWYO'R BROSES AR GYFER PENODI AELODAU LLEYG**
ADRODDIAD GAN:	**MARC JONES – PENNAETH SWYDDOGAETH (ADNODDAU) / SWYDDOG ADRAN 151**
GWEITHREDU:	**AR GYFER PENDERFYNIAD**

1. RHAGARWEINIAD

1.1 Yn y cyfarfod o'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant a gynhaliwyd ar 26 Mai 2016, penderfynodd y pwyllgor geisio penodi aelodau lleyg newydd ar gyfer y cyfnod rhwng Mai 2017 a Mai 2022.

1.2 Yn yr adroddiad a ganlyn, ceir manylion am y pecyn recriwtio arfaethedig a gofynnir i'r Pwyllgor gymeradwyo'r pecyn a rhoi arweiniad ar rai elfennau o'r broses recriwtio.

2. CYMHWYSTER YMGEISWYR

2.1 Caiff y gofyniad i benodi aelodau lleyg ar y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant ei bennu ym Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011. Cefnogir y mesur gan ganllawiau statudol sy'n darparu mwy o fanylion ar feini prawf cymhwyster ymgeiswyr.

Petai darpar ymgeisydd yn cwrdd ag unrhyw un o'r meini prawf isod, byddai hynny'n ei atal/hatal rhag cael ei ystyried/hystyried i fod yn aelod lleyg o'r Pwyllgor, os ydynt :-

- Yn Gynghorydd ar hyn o bryd ar Gyngor Sir Ynys Môn;
- Yn gweithio ar hyn o bryd i Gyngor Sir Ynys Môn;
- Yn briod â neu'n bartner sifil i Gynghorydd sy'n gwasanaethu ar hyn o bryd ar Gyngor Sir Ynys Môn;
- Yn briod â neu'n bartner sifil i berson sy'n gweithio ar hyn o bryd i Gyngor Sir Ynys Môn;
- Yn Gynghorydd ar hyn o bryd ar unrhyw Gyngor Sir, Cyngor Sir Bwrdeistrefol, Awdurdod Parc Cenedlaethol neu Awdurdod Tân ac Achub;
- Yn gweithio ar hyn o bryd i unrhyw Gyngor Sir, Cyngor Sir Bwrdeistrefol, Awdurdod Parc Cenedlaethol neu Awdurdod Tân ac Achub;
- Yn briod â neu'n bartner sifil i Gynghorydd sy'n gwasanaethu ar hyn o bryd ar unrhyw Gyngor Sir, Cyngor Sir Bwrdeistrefol, Awdurdod Parc Cenedlaethol neu Awdurdod Tân ac Achub;
- Yn briod â neu'n bartner sifil i berson sy'n gweithio ar hyn o bryd i unrhyw Gyngor Sir, Cyngor Sir Bwrdeistrefol, Awdurdod Parc Cenedlaethol neu Awdurdod Tân ac Achub;
- Yn Gynghorydd Tref / Cymuned ar hyn o bryd;
- Yn gweithio ar hyn o bryd i Gyngor Tref / Cymuned;
- Yn briod â neu'n bartner sifil i Gynghorydd sy'n gwasanaethu ar hyn o bryd ar unrhyw Gyngor Tref / Cymuned;

- Yn briod â neu'n bartner sifil i berson sy'n gweithio ar hyn o bryd i unrhyw Gyngor Tref / Cymuned;
- Ag unrhyw gyswllt busnes gyda Chyngor Sir Ynys Môn;
- Wedi bod, ar unrhyw adeg, yn Gynghorydd ar Gyngor Sir Ynys Môn
- Wedi bod, yn ystod y 12 mis diwethaf, yn Gynghorydd ar unrhyw Gyngor Sir (ac eithrio Cyngor Sir Ynys Môn), Cyngor Bwrdeistref Sirol, Awdurdod Parc Cenedlaethol neu Awdurdod Tân ac Achub;
- Wedi bod, ar unrhyw adeg, yn gyflogedig gan Gyngor Sir Ynys Môn;
- Wedi bod, yn ystod y 12 mis diwethaf, yn gyflogedig gan unrhyw Gyngor Sir (ac eithrio Cyngor Sir Ynys Môn), Cyngor Bwrdeistref Sirol, Awdurdod Parc Cenedlaethol neu Awdurdod Tân ac Achub.

2.2 Mae'r Canllawiau Statudol yn caniatáu rhywfaint o ddisgresiwn i'r Cyngor gynnwys meini prawf cymhwyster ychwanegol ac, yr un modd â pharagraff 2.1, byddai'r isod yn atal unrhyw ymgeisydd rhag cael ei ystyried:-

- Bod yn perthyn i (fab/merch, rhiant, brawd/chwaer neu berthynas agos arall) neu fod â chysylltiad agos ag unrhyw un sydd yn, neu wedi bod, yn Gynghorydd neu'n gyflogai o'r Cyngor;
- Bod yn weithgar mewn gwleidyddiaeth leol neu genedlaethol;
- Wedi cael unrhyw drafodion sylweddol blaenorol hefo'r Cyngor a all cyfaddawdu eich didueddrwydd;
- Wedi cael unrhyw gollfarnau troseddol neu rydych yn fethdalwr heb ei ryddhau.

3. NIFER YR AELODAU LLEYG

3.1 Mae Adran 82 y Mesur yn manylu ar y gofynion o ran aelodaeth Pwyllgor Archwilio ac yn nodi bod rhaid i o leiaf un aelod fod yn aelod lleyg. Dyma'r gofyniad sylfaenol ac, fel y gŵyr yr Aelodau, mae'r Pwyllgor ar hyn o bryd yn cynnwys dau aelod lleyg.

3.2 Fe ystyrir fod cael dau o aelodau lleyg yn ehangu sgiliau a phrofiad aelodau'r Pwyllgor ac argymhellir y dylid parhau i fod â dau aelod lleyg ond gofynnir i'r Pwyllgor ystyried hyn.

4. DISGRIFIAD SWYDD A MANYLEB PERSON

4.1 Er mwyn cynorthwyo'r broses recriwtio, mae disgrifiad swydd a manyleb person ar gyfer rôl aelodau lleyg wedi cael eu drafftio (gweler Atodiad 1). Mae'r fformat yn cyd-fynd â'r fformat corfforaethol ar gyfer unrhyw swydd yn y Cyngor.

4.2 Gwahoddir Aelodau i gyflwyno sylwadau ar y disgrifiad swydd a'r fanyleb person a gynigir.

5. PROSES RECRIWTIO AC AMSERLEN

5.1 Y cyfarfod hwn fydd yr un olaf o'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant cyn etholiadau'r Cyngor Sir ym mis Mai 2017. Bwriedir cynnal y cyfarfod nesaf o'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant ar 28 Mehefin 2017 a bydd angen penodi'r nifer briodol o aelodau lleyg erbyn y dyddiad hwnnw.

5.2 Bydd y broses recriwtio, gan gynnwys hysbysebu a'r broses ddethol, yn cymryd oddeutu dau fis i'w chwblhau a chynigir y dylid rhoi hysbyseb yn y papurau newydd lleol ar y cyfle cyntaf yn dilyn y Pwyllgor hwn. Bydd y cyfryngau cymdeithasol a gwefan y Cyngor ei hun hefyd yn cael eu defnyddio i hysbysebu'r rôl.

5.3 Cynigir mai 12 Mai 2017 fydd y dyddiad cau ar gyfer ceisiadau. Yn dilyn derbyn y ceisiadau, tynnir rhestr fer gan Banel Swyddogion (Prif Weithredwr, Swyddog Adran 151 a'r Rheolwr Archwilio Mewnol a Risg).

5.4 Byddai cyfweliadau'n cael eu cynnal wedyn tuag at ddechrau/canol mis Mehefin a byddai'r Panel Cyfweld yn cynnwys Cadeirydd ac Is-Gadeirydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant a'r Swyddog Adran 151. Bydd Cadeirydd ac Is-Gadeirydd y Pwyllgor yn cael eu hethol ar 31 Mai 2017.

5.5 Dylid nodi fod Cyngor Gwynedd wedi cysylltu gyda'r Cyngor yn gofyn a ydyw'n dymuno cynnal proses recriwtio ar y cyd. Gofynnir i'r Aelodau ystyried a ydynt yn dymuno i'r Cyngor fod yn rhan o broses recriwtio ar y cyd.

6. ARGYMHELLION

6.1 Gofynnir i'r Aelodau gymeradwyo'r meini prawf cymhwyster ychwanegol a nodir ym mharagraff 2.2.

6.2 Gofynnir i'r Aelodau gadarnhau y bydd dau o aelodau lleyg yn parhau i fod yn aelodau o'r Pwyllgor.

6.3 Gofynnir i Aelodau ddarparu sylwadau ar y disgrifiad swydd a'r fanyleb person ddrafft fel y'u gwelir yn Atodiad 1.

6.4 Gofynnir i Aelodau gadarnhau'r broses recriwtio a'r amserlen arfaethedig a nodir ym mharagraff 5.

R MARC JONES
PENNAETH SWYDDOGAETH (ADNODDAU) A SWYDDOG ADRAN 151 **16 MAWRTH 2017**

CYNGOR SIR YNYS MÔN

PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHIANT

SWYDD-DDISGRIFIAD – AELOD LLEYG

PWRPAS CYFFREDINOL Y SWYDD

Mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi ymrwymo i sicrhau a dangos llywodraethu da. Mae'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant yn ffurfio rhan allweddol o lywodraethu'r Cyngor, ac fe seilir ei weithrediad ar Ganllawiau Ymarferol y Sefydliad Siartredig Cyllid a Chyfrifeg Cyhoeddus i Awdurdodau Lleol a'r Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011.

Rôl Aelodau Lleyg y Pwyllgor yw i gynorthwyo'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant i gyflawni'n effeithiol ei rôl drwy ddarparu barn, cyngor a sgriwtini annibynnol ar faterion yn ymwneud â threfniadau'r Cyngor ar archwilio, rheoli risg, llywodraethu a rheolaeth.

I ymgymryd â'r rôl yma, rhaid i'r aelod lleyg fod yn ymrwymedig i werthoedd y Cyngor a'r gwerthoedd canlynol mewn swydd gyhoeddus :-

- Anhunanoldeb
- Gonestrwydd
- Uniondeb a Phriodoldeb
- Dyletswydd i gynnal y gyfraith
- Stiwardiaeth
- Gwrthrychedd wrth wneud penderfyniadau
- Ansawdd a Pharch
- Bod yn agored
- Atebolrwydd
- Arweinyddiaeth

PRIF ATEBOLRWYDD / TASGAU ALLWEDDOL

1. Mynychu a mynd ati i gymryd rhan yng nghyfarfodydd Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant y Cyngor.

2. Darparu barn annibynnol a heriol i'r materion yr ystyrir gan y Pwyllgor, gan roi ystyriaeth briodol i'r cyngor proffesiynol a roddwyd i Aelodau'r Pwyllgor.

3. I hyrwyddo a chefnogi llywodraethiant a rheoli risg da gan y Cyngor.

MANYLDEB PERSON

1. Addysg a Hyfforddiant

1.1 Hanfodol

1.1.1 Dim

1.2 Dymunol

1.2.1 Cymwyster proffesiynol yng nghyfrifeg, rheoli busnes, archwilio neu rheoli risg.

1.2.2 Gradd perthnasol.

2. Gwybodaeth a Phrofiad

2.1 Hanfodol

2.1.1 Profiad o weithio mewn, neu hefo, sefydliadau mawr a chymhleth.

2.1.2 Cefndir ariannol, archwilio, cyfreithiol neu rheoli.

2.2 Dymunol

2.2.1 Profiad o weithio mewn, neu hefo, sefydliadau sector gyhoeddus, llywodraeth leol yn ddelfrydol.

2.2.2 Profiad o fod yn aelod o Bwyllgor Archwilio mewn sefydliad tebyg.

2.2.3 Dealltwriaeth dda o lywodraethu, rheoli risg a rheolaeth.

2.2.4 Gwybodaeth am Ynys Môn a'r cyfleoedd a'r risgiau mae'n ei wynebu.

2.2.5 Gwybodaeth am bwrpas a rôl y Pwyllgor Archwilio a Llywodaethiant.

3. Sgiliau a Galluoedd

3.1 Hanfodol

3.1.1 Y gallu i ddadansoddi gwybodaeth cymhleth, cwestiynu, i dreiddio ac i geisio eglurhad er mwyn dod i farn annibynnol a di-duedd.

3.1.2 Lefel uchel o sgiliau rhyngbersonol a'r gallu i weithio'n effeithiol gydag Aelodau Etholedig a Swyddogion y Cyngor mewn amgylchedd Pwyllgor ffurfiol.

3.1.3 Y gallu i herio Swyddogion y Cyngor ac Archwilwyr.

3.1.4 Y gallu i wrando ac i ystyried a pharchu barn cyfranogwyr arall.

3.2 Dymunol

3.2.1 Y gallu i gyfathrebu'n ddwy ieithog yn y Gymraeg a'r Saesneg.

MEINI PRAWF CYMHWYSO

Er mwyn bod yn gymwys i ymgymryd â'r rôl, ni ddylech fod :-

- Yn Gynghorydd ar hyn o bryd ar Gyngor Sir Ynys Môn;
- Yn gweithio ar hyn o bryd i Gyngor Sir Ynys Môn;
- Yn briod â neu'n bartner sifil i Gynghorydd sy'n gwasanaethu ar hyn o bryd ar Gyngor Sir Ynys Môn;
- Yn briod â neu'n bartner sifil i berson sy'n gweithio ar hyn o bryd i Gyngor Sir Ynys Môn;
- Yn Gynghorydd ar hyn o bryd ar unrhyw Gyngor Sir, Cyngor Sir Bwrdeistrefol, Awdurdod Parc Cenedlaethol neu Awdurdod Tân ac Achub;
- Yn gweithio ar hyn o bryd i unrhyw Gyngor Sir, Cyngor Sir Bwrdeistrefol, Awdurdod Parc Cenedlaethol neu Awdurdod Tân ac Achub;
- Yn briod â neu'n bartner sifil i Gynghorydd sy'n gwasanaethu ar hyn o bryd ar unrhyw Gyngor Sir, Cyngor Sir Bwrdeistrefol, Awdurdod Parc Cenedlaethol neu Audirdod Tân ac Achub;
- Yn briod â neu'n bartner sifil i berson sy'n gweithio ar hyn o bryd i unrhyw Gyngor Sir, Cyngor Sir Bwrdeistrefol, Awdurdod Parc Cenedlaethol neu Awdurdod Tân ac Achub;
- Yn Gynghorydd Tref / Cymuned ar hyn o bryd
- Yn gweithio ar hyn o bryd i Gyngor Tref / Cymuned
- Yn briod â neu'n bartner sifil i Gynghorydd sy'n gwasanaethu ar hyn o bryd ar unrhyw Gyngor Tref / Cymuned
- Yn briod â neu'n bartner sifil i berson sy'n gweithio ar hyn o bryd i unrhyw Gyngor Tref / Cymuned;
- Ag unrhyw gyswllt busnes gyda Chyngor Sir Ynys Môn;
- Wedi bod, ar unrhyw adeg, yn Gynghorydd ar Gyngor Sir Ynys Môn
- Wedi bod, yn ystod y 12 mis diwethaf, yn Gynghorydd ar unrhyw Gyngor Sir (ac eithrio Cyngor Sir Ynys Môn), Cyngor Bwrdeistref Sirol, Awdurdod Parc Cenedlaethol neu Awdurdod Tân ac Achub;
- Wedi bod, ar unrhyw adeg, yn gyflogedig gan Gyngor Sir Ynys Môn;
- Wedi bod, yn ystod y 12 mis diwethaf, yn gyflogedig gan unrhyw Gyngor Sir (ac eithrio Cyngor Sir Ynys Môn), Cyngor Bwrdeistref Sirol, Awdurdod Parc Cenedlaethol neu Awdurdod Tân ac Achub;

Gall y meini prawf dilynol hefyd eich atal rhag bod yn aelod o'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant :-

- Bod yn perthyn i (fab/merch, rhiant, brawd / chwaer neu berthyn agos arall) neu fod â chysylltiad agos ag unrhyw un sydd yn, neu wedi bod, yn Gynghorydd neu'n gyflogai o'r Cyngor;
- Bod yn weithgar mewn gwleidyddiaeth leol neu genedlaethol;
- Wedi cael unrhyw drafodion sylweddol blaenorol hefo'r Cyngor a fyddai'n cyfaddawdu eich didueddrwydd;
- Wedi cael unrhyw gollfarnau troseddol neu rydych yn fethdalwr heb ei ryddhau.

TÂL

Telir ffi i aelod lleyg y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant a osodir gan Banel Taliadau Annibynnol ar gyfer Cymru. Y ffi bresennol ar gyfer 2016/17 yw fel a ganlyn :-

£99 - am bresenoldeb mewn cyfarfod hyd at 4 awr
£198 - am bresenoldeb mewn cyfarfod dros 4 awr

Yn ogystal, telir lwfans teithio am fynychu cyfarfodydd - £0.45 y filltir (hyd at 10,000 milltir mewn unrhyw flwyddyn ariannol), £0.25 y filltir wedi hyn.